

M. FETHULLAH GÜLEN

İKİNDİ SOHBETLERİ
KÜRSÜ
2004

tr.fgulen.com

01.12.1994 - Hürriyet

İnsan var olduğu günden bu yana hep hürriyet arayışı içinde olmuştur.

Bu arayış yer yer onun kendi iradesini sezişi ve onu tam gerçekleştirmeye çalışması, zaman zaman da dinle, devletle, hattâ örf, âdet ve ahlâkla savaşıması şeklinde cereyan etmiştir ve bu savaş bazen liberalizmin aldatan şivesiyle, bazen nihilizmin ifratkâr çılgınlıklarıyla, bazen ateizmin mütecâviz hezeyanlarıyla, bazen de komünizmin bohemliğe kaçan mülâhazalarıyla ifade edilmiştir.

Evet, başta İngiltere olmak üzere, bazı Avrupa ülkelerindeki işçi hareketlerinde bayraklaştırılan hürriyet düşüncesiyle, onsekizinci asırda Fransız İhtilâli'yle tanıdığımız hürriyet telâkkisi birbirinden farklı olduğu gibi, kapitalistlerin hürriyet anlayışları da komünistlerinkinden çok farklı bir görünüm arz etmiştir. Carlyle ona farklı bakmış.. Goethe onu değişik şekilde tefsir etmiş.. Ruskin onunla alâkalı garip yorumlar getirmiş.. Hölderlin onu sırlı bir büyü gibi göstermiş.. Marks onu insanda hayvânî duyguların salıverilmesi şeklinde anlamış.. Nietzsche ise onunla alâkalı yorumlarını bir çılgınlık felsefesi şeklinde ortaya koymuştur.

Günümüzdeki hürriyet te-lâkkisi ise, geçmişteki bu değişik mülâhazaların yeniden yorumlanması ve bu yorumlara göre kitlelerin mantık, muhakeme görünümlü, ama his ve hevâ yörüngeli serâzad ve çakırkeyf olmaları şeklinde algılanmaktadır.. ve tabii böyle bir anlayışın beraberinde bir hayli olumsuzluk getireceği de kaçınılmazdı ve öyle de oldu. Bu dönemde dine karşı farklı bir tavır sergilendi.. milliyet fikri fışk u fücurla eş tutuldu.. tarih ve tarihî hadiseler değişik bir menşûrdan geçirilerek değerlendirildi.. idare, iktisat ve siyaset bütün insanî değerlerin önüne çıktı; çıktı ve insan ekonomik bir hayvan olarak yorumlandı.. hülâsa çağımız farklı bir deha veya çılgınlığın elinde âdeta, bir gariplikler çağı haline geldi. Bu arada, sinema, tiyatro ve edebiyat bu yeni anlayışın propaganda müesseseleri olarak, medeniyetin levsiyatını da güzelliklerini de, tabii daha çok da levsiyatını, toplumun hemen her kesiminde en mükemmel şekilde temsil ederek, hasımların gözlerimizi kamaştıran o büyümlü dünyalarını (!) hayatımızın bir parçası haline getirdi -şimdilerde yatak odalarımıza soktuğu da söylenebilir- ve bizi kendi milletimize, kendi değerlerimize rağmen, içinden çıkılmaz bir yabancılaşmaya sürükledi. Öyle ki, kendi tarihi dinamiklerimizden, mânâ köklerimizden habersiz yaşarken, hattâ

yanıbaşımızdaki komşuda olup-biten şeylere karşı lakaydâne davranırken, Amerika, Avustralya veya Uzakdoğu'daki insanların evlerinin en ücra köşelerindeki iç çekişlerini ve heyecanlarını merak eder ve duyar hale geldik. Ve tabii bu arada ahlâklarını benimseyip taklit etmeyi ve levsiyatlarını yakın takibe alıp izlemeyi de. Bu yeni telakki bir illüzyon ölçüsündeki müessiriyetiyle, toplumu derdest edip öyle avucunun içine aldı ki, bugün, pek çoğumuz itibarıyla istesek de artık onun cazibesinden kurtulmamız mümkün değil...

Bu dönemde maruz kaldığımız çılgınlıklar, bundan önceki çağların dehasının önüne geçti. Öyle ki, kendi örf, âdet ve geleneklerimizi tamamen kapı dışarı ederek ülkeyi bir baştan bir başa âdeta serbest bölge haline getirdik. Bu bulanık dönemde haysiyet ve şerefimiz payimâl oldu; milli gururumuz defaatle rencide edildi ve varlığımızın esası sayılan tarihi dinamikler bir bir bünyemizden sökülüp atılarak, bu ölümsüz değerlerin yerleri çocuksu heveslerle, aptalca fantezilerle doldurulmaya çalışıldı. İnançların yerine ruhlarımıza ilhad pompalandı.. her yerde nihilizm, halaskâr bir düşünce gibi alkışlandı.. kalbî ve rûhî hayatımız tezyif edilerek hemen her kesimde kaba cismâniyet ve beden nesilleri yetiştirilmeye çalışıldı. Derken, nefsanilik aldı yürüdü.. ve çakırkeyf nesiller kendilerini, uyuşturucudan müstehcenliğe kadar hemen her toplumu çürüten bir korkunç levsiyat içinde buldular.

Cinsi hayat, en masum tasvirlerde bile, temiz ruh ve safi gönülleri baştan çıkaracak açıklığa ulaştı -edebimiz buna hayâsızlık demeye müsaade etmiyor- öyle ki, bütün insanî duygular, diş-damak-yemek borusu ve tenasül uzvunun azad kabul etmez köleleri şeklinde yorumlandı veya öyle gösterildi. Annesinin memesini emen masum yavruların en masum davranışlarında bile Freud'çu düşüncenin izleri arandı veya bulunduğu iddia edildi. Böylesine cinsi temayüllere zimamı kaptıran insan şuuru, artık üniversite kürsülerinde, araştırma merkezlerinde, okul laboratuvarlarında, gazete, mecmua ve porno kasetlerinde, hatta yatak odalarına kadar girebilen radyo ve televizyonlarda hep bedeni aramaya, bedeni dinlemeye ve bedeniyle oturup kalkmaya başladı. Böyle bir atmosferde, iffet, namus ve hicabın, cismâniyetin azgınlığına karşı mukavemet etmesi oldukça zordu; zordu zira, nefsanî duygular, çeşit çeşit tahrik, teşvik primleri ve insan tabiatını baskı altında tutan bir kısım dürtüler yüzünden sürekli bir açlık yaşıyorlardı. Şimdilerde, tamamen bedenî bir varlık haline gelmiş ve her zaman iştihalarını tatmin peşinde koşan; koşan ve asla doyma bilmeyen bu insan bozmalarının şuurlarındaki ihtilac ve mücadeleleri bir düşünün; bunları en kahramanca karşı koymalarla bile aşamayacakları beşerî

zaafların gayyalarında görecek ve acıyacaksınız..

Şayet ona da çizgi denecekse, hayatlarını bu çizgide sürdürenler, sürdürüp bu acayıp hürriyet mülâhazasıyla (!) bu yüz­süzler yolunu yol kabul edenler, ahlâk ve faziletin yerine, hayatın dinamosu deyip cinsiyeti yerleştirdiler. Ne acıdır ki, bunu plânlayıp gerçekleştirenlerin yüzlerinde, en küçük bir hayâ emaresine rastlamak da mümkün olmadı. Kim bilir, böylelerinin karanlık dünyasında, daha ne değerlerin alt-üst olduğunu görecek ve ürpereceğiz! İlhadla yaygınlaşan bunalımlar, Allah'la irtibatsızlıktan kaynaklanan tatminsizlikler, bedenî ve cismânî hayatın öne çıkmasıyla meydana gelen türlü türlü illetler -adlarına temas etmeyi hayâ anlayışıyla telif edemediğim için bilhassa bu illetleri tasrih etmedim- uyuşturucu ağına yakalanmış nesillerdeki inkırazlar.. bohemleştirilen gençlik, otel sakinlerinden farksız hale getirilen aile, anarşiye açık yığınlar -gerçekleşmesin inşaallah- ufukta görülen bu olumsuzlukların sadece birkaçı...

Eğer hürriyetin, bu kabil yanlış yorumlara açık mânâlandırılmasından vazgeçilmez ve onun suiistimal edilmesine karşı gerçek çerçevesi belirlenmezse, milletçe daha çok kurbanlar verir ve ruhî erozyonlara maruz kalarak kat'iyen belimizi doğrultamayız. Bu ölçüsüz serbesti, şimdi olduğundan da fazla yakın bir gelecekte genç nesillerin iflâhını keseceği gibi, onları bunalımdan bunalıma atacak ve inkırazlara sürükleyecektir.

Bizden evvel de dünyanın değişik yörelerinde, böyle serâ-zadlar hürriyeti yaşandı; ama levsiyatı görülünce hemen çaresine bakıldı. Bir zaman ömürlerini hürriyet rüyalarıyla geçiren A. Comte'lar, E. Renan'lar, Ch. Maurrus'lar bu aşırı ve çılgın hürriyet telakkisinin bir kısım insanî değerleri tahrip etmesi ve kendi aleyhinde işlemesi karşısında âdeta birer hürriyet düşmanı kesildiler. Bunların ilk hallerinin ifrat olduğunda şüphe yoktu.. ve tabii son durumları itibarıyla da gidip tefritin en korkuncuna saplandılar.

Şimdi yaşanmış bunca fezâyî ve fecâyîi görmezlikten gelerek hürriyete had ve sınır! diyenleri, hürriyet düşmanı sayarak sorgular, hatta onları cezalandırmaya kalkarsak, bizim hürriyet telakkimizle yetişen çakırkeyf nesiller de hem bizi, hem de türlü türlü illet ve iptilalarla kendilerini ve tabii aynı zamanda milletimizi cezalandıracaklardır.

01.07.1997 - Hayatın Gayesi

Bu hayatın yaşama külfetine değip değmemesi büyük ölçüde, varlığın gâyesinin bilinip bilinmemesine bağlıdır.

Hattâ diyebiliriz ki; varlık ve insan mülâhazamızın zaman zaman bize hatırlattığı hayat muammâsı, daha çok duyularak, hissedilerek, yaşanarak, belli ölçüde ve âheste âheste netleşmekte ve belirginleşmektedir.

Aslında, hilkatte ilk ve icmâlî gaye bellidir; bu gaye insan, kâinat ve Allah gerçeği karşısında; iman, mârifet ve zevk-i ruhânî ufkuna ulaşarak insan olma farklılığını ortaya koymaktır. Böyle büyük ve mücmel bir plânın tahakkuku ise, ancak ve ancak sistemli bir düşünce ve disiplinli bir aksiyona bağlıdır. Henüz tafsîlî düşünceye kapalı böyle basit bir ilk plan ve ilk hareket, düşünce ve aksiyon "sâlih dâire"sinin (doğurgan döngü) ilk halkasını teşkil eder, sonra da kalbin lâhûtî ufkuyla aklın hikmet maşrıkları arasında bir sürü sâlih dâire yaşamaya başlar. Derken aksiyonlar daha komplike düşüncelere doğru geniş zâviyelere ulaşır, düşünceler de daha büyük projelere dönüşerek devam eder.

Hiç şüphesiz böyle bir sürecin en muhteşem ustası, en güçlü rehberi, en bâriz karakteristiği de sağlam bir îman, şuurlu bir amel ve her amelde engin bir murâkabe anlayışıdır. Bu sayededir ki, herkesin gafletle, hattâ pek çok kimsenin sarhoşça kendini içine saldığı pek câzip hayat cereyanları, bu vasıfları hâiz olanlara, hayatın gerçek mânâsını temâşâ imkânını veren birer rasathâneye dönüşürler. Çünkü onlar, düşünür; düşüncelerini aksiyona çevirir; aksiyonu yeni fikir çileleriyle derinleştirir ve her gün farklı bir doğumun sancılarıyla kıvranır dururlar; kıvranır durur ve ancak ızdırapla zonklayan beyinlerin doğurgan olacağına inanırlar. Evet onlar, şartlar ne kadar amansız, acılar ne kadar aşkın ve ruh ne kadar hafakanlar içindeyse, döl yatağındaki fikirlerin de o kadar güçlü, o kadar tutarlı ve o kadar çalımlı olabileceği inancındadırlar.

Bu itibarla da onlar, fikir sancısıyla oturur-kalkar.. varlığı her gün yeni baştan bir kere daha hallaç eder.. yerinde onu bir kitap gibi okur, yerinde bir meşher gibi temâşâyâ alır.. ve yerinde de iplik iplik örgülediği düşünce dantelâsına nakşederler. Zaten, kâinat kitabının ruhundaki hikmet de hep bunu resmetmekte ve insanın yaratılış gâyesi de hep bunu göstermektedir.

Her şeyden evvel üzerinde durulması lâzım gelen şu ki, var olma, mutlaka

kadri bilinmesi gereken önemli bir nimet basamağıdır. Evet, mademki biz varız ve bizimle beraber, bizi alâkadar eden dünyalar dolusu nimetler de var; elbette bu nimetleri devşirme, değerlendirme ve onları daha başka nimetlerin basamakları haline getirme de bize düşmektedir.

Öyle ise her şeyden evvel, bütün istidât ve kabiliyetlerimizi hem de son kertesine kadar bu istikamette kullanarak ve Kudreti Sonsuz'un isteyip dilemesine birer dâvetçi mesabesinde bulunan iradelerimizin ses ve soluklarını mırıldanarak, irâdî varlıklar olduğumuzu mutlak ortaya koymalıyız. Zaten bizim vazifemiz de, bu engin varlık çağlayanı içinde kendi yerimizi, kendi sorumluluklarımızı, kâinat ve kâinat ötesi münasebetlerimizi düşünmek ve rûhî mantığımızı, varlığın perde arkası değerlerini araştıran bir hikmet kaynağı haline getirmemizdir. Bunu yapabildiğimiz takdirde, kendimizi daha farklı duyacak, daha farklı görecektir, daha derin hissedecek, derken bütün varlık ve hadiselerin dilinin çözüldüğüne, bize bir şeyler anlattıklarına ve bizimle diyaloga geçtiklerine şahit olacağız.

Eğer yanılmıyorsam, gerçek hayat adına yakalanması gerekli olan ufuk da işte budur! Biz kâinatın en önemli bir canlı aksesuarı, hattâ ruhu, özü, usâresi; topyekûn varlık da bu özün bir inkişâf ve inbisâtı... Öyle ise denebilir ki, bizim asıl sorumluluğumuz, konumumuzun gerektirdiği bir zâviyeden, varlığın bütün satır ve sayfalarını okuyup değerlendirerek, ruhumuzun derinliklerindeki hikmet aktivitemizi ortaya çıkarmaktır.. çıkarıp ve dış yüzü itibarıyla doğmak-ölmek arasında ızdırap çekmekten ibaret olan cismânî yaşayışın dağdağlarından sıyrılıp, kalbî ve rûhî hayata va'dedilen mânevi enginliklerde tecellî ve zevk avlamaktır.

Aslında, bu elemli hayatı yaşamaya değer hale getiren de, herhalde, bu fânî yolculuğun her merhalesinde, ayrı bir neşveye ulaşmak ve farklı bir lûtfâ mazhariyet olsa gerek. Bunu başarabilen kimseler, her an ayrı bir tecellî ile mest ve sermest; ruhlarının, tıpkı bir şiirin, bir mûsikînin kendi mecrâsındaki akışının cezbesiyle pürheyecan karar noktasına koşması gibi, haz yudumlayarak, zevk soluklayarak hep O'na koşarlar.

Evet, bizim için gerçek saâdet, haricî tatminlere bağlı, gelen-kesilen, akan-duran saâdet değildir; bizim için hakîkî saâdet, ruhumuzdan fişkıran, Allah münasebetiyle derinleşen ve cennetle noktalanmış ebedî saâdet.. evet, işte, içimizden taşıp dalga dalga bütün varlığımızı saran bu neşve bizim neşvemizdir. İçimiz İlâhî tecellilerin bir güzergâhı, vicdanımız bu tecellîleri avlamaya çalışan

bir seherî, ömrümüz hep pusuda ve gözlerimiz talihimizin ufkunda en küçük emâreleri teveccüh teşrîfâtıyla karşılarken, ruhlarımız da sürekli "Kadem bastın gönül tahtına Sultanım safâ geldin" (M. Lütfi) neşideleriyle zevk ü şevkimizi seslendiriyor.

Bizim bugünkü nesilleri, böyle bir iman ve anlayışa, böyle bir yorum ve neşveye yükseltecek rehberlere ihtiyacımız var. Genç nesiller ancak, bu ufkun erleri arkasında koşarken, gençliklerini de, o gençliğin gâye ve hedefi çizgisinde doya doya yaşayacak.. ruhlarının sonsuzla bütünleştiği ufuklarda, fenâ ve zevâli aynı bekâ gibi duyacak.. ömürlerinin sâniye ve sâliselerine cihanların sığabildiğini hayretle temâşâ edecek.. ve her şeyin çehresinde ayrı bir ebediyet televvünü müşahadesiyle ayrı bir bekâyâ erecek.. ve bu hayatın gerçekten yaşanmaya değdiğini anlayacaklardır.. anlayacak ve her şeyin kendi ruh semalarında tulû ve gurûb ettiğini müşahade ederek, galaksiler arası seyahat ediyor gibi sürekli kendi derinliklerinde, sonsuzun temâşâ menfezleri arasında gelip gidecek ve bu fânî hayatı pek çok buutlarıyla birden yaşamaya çalışacaklardır.

01.02.1999 - Bayram

Bayram, İslâmî duygu ve düşüncenin sızıp kâsesinden dışarıya çıktığı ve köpürüp her yanı sardığı bir buluşma günüdür. Bayramların içinde âdeta, bütün geçmişimiz uyuyor, sayıklıyor; uyanıyor ve geriniyor gibidir. Geçmişten bugüne, bize âit husûsiyetler bayramların genel havasına öylesine sinmiştir ki, bu mübârek günleri her idrâk edişimizde, benliğimizin derinliklerinde asıl duyduğumuz şey semâpeymâ olan o şanlı günlerimizdir.

Gözlerimizi kapayıp bayramları dinlerken, râyetimizin göklerde dalgalandığı günlerin lezzetini bir kere daha duyar ve koskoca bir tarihi; daha doğrusu kendi ruhumuzu, kendi mânâmızı, kendi değerlerimizi bir kere daha yaşarız. Bu itibarla da bayram günlerinde âdeta, gönüllerin tasalarıyla zevklerinden meydana gelen bir armoniyi beraber dinler gibi oluruz.

Evet, bayram günlerinde vicdanlarımızda yer yer muvakkat tatlı bir hicran, zaman zaman da zevkli bir dâussıla duyar ve yaşarız. Şimdilerde bazı bayramlar bizim için, sanki hüznün ve zevk berzahında yaşanıyor gibi; bir yandan en ulvî hislerle ruhlarımızı coştururken, diğer yandan da gönüllerimize âdeta keder ve tasa pompalamakta.. evet, hemen hepimiz o günlerde hem sevinmek hem de ağlayabilmek için, ruhumuzun bütün derinlikleriyle açılarak, bir zamanlar kaybettiğimiz cennetlerin burukluğunu duyduğumuz aynı anda, ileride ulaşacağımıza inandığımız firdevslerin hülyâlarıyla da kendimizden geçeriz.. yani gözlerimiz bahar bulutları gibi yaşlar dökerken, ruhlarımızda da sürekli cennet yamaçları tülленir. Evet, her şeye rağmen bayramların o cıvılcıvılcı hülyâ ve tahassür dolu canlılığı bize, sonbaharda da, kış ortasında da bulunsak, taptâze bir yeni bahar armağan ediyor gibi gelir. Hepimiz o aydınlık günlerde, tatlı bir hüznün, engin bir inşirah veya coşturan bir ümit, içimizi dolduran bir sevinçle yeniden diriliyor gibi oluruz. Oluruz da uğradığımız her yere, bizden evvel Hızır uğramış da seccâdesini sermiş gibi, kendimizi bir 'ba'sü ba'de'l-mevt' atmosferinde buluruz.

Bayramlardaki nazlı sesler, ruhlardan kopup gelen tebessümler, her yerde genişletilmiş bir kardeşlik yaşanıyor gibi rastgele herkesle kucaklaşmalar, herkesle selamlaşmalar.. her yerde ikramlar, her bucakta ziyâfetler ve tıpkı toydüğün gibi dizi dizi tes'îd merâsimleri ve görkemli şehrâyinler hep irâdelerimizin önünde cereyân eder ve bize âlemşümûl bir kardeşlik adına neler

neler fısıldar.!

Gönüllerimiz her zaman bayramları bir ihtiyaç hissiyle arar, biz de bu mübârek günleri bütün vâridâtıyla duymaya çalışırız.. tekbirlerle, tehlillerle coşar; istiğfarlarla iç âlemimizi yıkar.. her yanda tütüp duran neşe ve sevinçle kederlerimizi, tasalarımızı atar.. şifâhî irfânımızın bir buudu sayılan na'tlar, ilâhiler ve münâcâtlarla nefes alır verir ve bu velûd günlerde daha ne güftesiz besteler dinleriz. Hele duyguları, düşünceleri açısından milletimizin mânâ kökleriyle alâkalı olduğu kadar, âile yapısı, yurdu-yuvası itibarıyla da bizim dünyamıza açık bulunanlar bu renkli zaman dilimini bir başka duyar ve bir başka hissederler. Obalarında çadır-çardak köşelerinde minderler üzerinde veya kerevetler üstünde.. mütevazı evlerinde mangal veya sobalarının başında alçak minderler üzerinde.. bahçelerinde ağaçların üfûl üfûl dalları altında yeşilin bağrında.. evlerinin geniş bir odasında veya köşklerinin, yalılarının ferahfezâ salonlarında, yenilen yemek ve pastalarda, içilen çay, kahve ve şerbetlerde âdeta hep bayram duyulur, bayram hissedilir, bayram yenir, bayram içilir ve bayram soluklanır gibi olur. Bayramın o sımsıcak ve yumuşaklardan yumuşak ikliminde duyulan sesler, işitilen sözler, imanla doymuş ve oturaklaşmış gönüllere çarpıp geçerek gidip tâ şanlı geçmişimizin derinliklerine ulaşır ve orada bizi her biri cihan değerinde tedâillerle buluşturur!

Bayramların herkese açık o müsamahalı saat ve dakikalarında her şeyde ayrı bir neşe ve sevince ulaşan çocuklar, gece yarılarına kadar bayram duygusuyla oturur-kalkar, bayram müsâmahasıyla güler-oynar; cıvıl cıvıl seslerini duyurabilme emeliyle daldan dala seken ve her dalda çevresine ayrı bir nağme salan bülbüller gibi yorulup bitkin düşünceye kadar akla hayâle gelmedik oyunlar sergiler ve bizlere bayram içinde ayrı bir bayram daha yaşatırlar.

Kaynaşma Günleri

Bayramlar, bütün insanî münâsebetlere en pratik bir vesîle, bütün ledünnî zevklere en müsâit bir zemin, kitleler hâlinde sevişip kaynaşmaya en münâsip bir vasat ve ebediyetleri duyup yaşamaya da en elverişli bir sahne gibidirler. Hepimiz onun, o masmâvi dakikalarında, meşrû cismânî hazların yanında fikir ve his ziyâfetlerinden de nasîbimizi alır ve ruhumuzun armonisini dinleriz. Hele ibâdet u tâatin duyularak edâ edildiği, tekbirlerin, tehlillerin her yanı sardığı ve bayram o kendine has havası, nazı, tadı ve şivesiyle gelip dalga dalga gönüllerimize aktığı, akıp ruhlarımızı uhrevîliğe gark ettiği zaman, artık sanki bizi dünyanın fânî ve zâil yüzüne bağlayan kayıtlar bir bir çözülüyor gibi olur ve

kendimizi âdeta bir başka derinliğin insanları sanırız. Sanırız da, yıllardan beri bayrama susamış gönüllerimize, bayramda neşeyle köpüren her dakika, sağanak sağanak rahmet gibi üzerimize boşalır; kurumaya yüz tutmuş ruhlarımızın her yanını sular ve sînelerimizin derinliklerinde uyuyan binbir ümit ve teselli çiçeklerine sûr olur, hayat üfler.

Biz, hemen her zaman, bayramları, inanmış insanların uhrevî zevkleri, köpük köpük iştiaqları, dinme bilmeyen merakları ve ölümsüz beklentileriyle karşılar, duyar.. ve kim bilir kaç zevki birden idrâk ederiz? Doğrusu inanan gönüllerin, bayramları yaşarken, tam olarak neler hissettiklerini, neler duyup neler düşündüklerini anlayıp söylemek mümkün değildir. Zira hayatın, ukbâ tecellileri içinde temiz sînelerle boşalttığı hissi, zevki anlamak için en az o sîneler kadar bu gizli esintileri duyup yaşamak şarttır.

Bayramlarda müminlerin, lâhûtîleşen dengeli hareketlerinde, vakarla tüllenen davranışlarında, mânâlı derin bakışlarında, vefâlı ve samimiyet tüten sözlerinde hep cennet muhâverelerindeki o büyülü üslup sezilir. Evet, vazife ve sorumluluklarını yerine getirerek bayram zevkine ve bayram duygusuna uyanmış bu insanlar, öyle bir olgunluk ve enginlik sergilerler ki, her zaman bakışlarında lâhûtî bir derinlik, hareketlerinde büyüleyen bir ciddiyet, sükûtlarında ürperten bir verâilik ve tebessümlerinde de sımsıcak bir letâfet tülленir durur. Hemen herkes derecesine göre bayramın bu sihrinden nasîbini almıştır ve her inanmış çehrede bunu görüp duymak da mümkündür. Mümkündür zira çoğu okumamış ve ciddi bir terbiyeden de geçmemiş bu insanlar, tekyenin, zâviyenin, mektebin, medresenin bütün vâridât ve müktesebâtını temsil ediyor gibi her zaman bir zenginlik sergiler ve bir rûhânî derinlikle oturur kalkarlar. Bunların çoğu o kadar râbitalı, o kadar îtinâlî ve o kadar yürektendirler ki, sanki bunlar sıradan birer insan değil de, her biri şanlı geçmişimizin bütün değerlerini taşıyan, tartan hassas birer terâzi ve asırlar boyu toplanıp bir araya gelmiş bir dünya hazînesinin billurdan canlı mahfazaları gibidirler. Onların davranış ve tavırlarında, üslup ve edâlarında cennet meyvelerinin lezzetini, firdevs yamaçlarının sükûnetini, Allah cemâlini müşâhedenin halâvetini duyuyor gibi oluruz. Onların her şeye derin bir alâka ile konup kalkan bakışları, her meselede sağlam düşünce yapıları, ruhlarının derinliklerinde hâlâ hayâtîyetini devam ettiren bir mânâ kökünün var olduğunu gösterir.. gösterir ve gönüllerimize geçmişin gururunu, geleceğin de ümîdini fısıldar. Bu insanların hepsi, tevâzu ile onurun, mahviyet ile izzetin, emniyet ile hüznün, neşeyle temkinin halitası bir ruh hâletini paylaşır ve başka milletlerde

görölmedik bir mükemmelîyet ortaya korlar. Bunların umûmî görünümlelerinde hem ebedî bir millet olmanın gizli renkleri hem de Kur'an'a uyanmış, Kur'an dinlemiş olgun ruhların vakar ve ciddiyeti nümâyândır. Bunları bazılarımız hissetmesek bile, bu böyledir ve her zaman onların bakışlarından akıp ruhlarımıza dökölmekte ve sözsüz, bestesiz bir enstrümandan yükselen nağmeler gibi ruhumuzun derinliklerinde yankılanmaktadır.

01.05.1999 - İnanmış İnsanın Nitelikleri

Günümüzde her şeyden daha çok, Allah'a karşı vazifesini yerine getirme şuuruyla gerilmiş mesuliyet nesillerine ve topluma rehber olabilecek ideal insanlara ihtiyaç var. İnsanlığı, birkaç asırdan beri içinde bocalayıp durduğu ilhad, cehâlet, dalâlet ve anarşi gayyalarından kurtararak, imana, irfana, istikamete ve huzura ulaştıracak ideal rehberlere. Hemen her bunalım döneminde, dinî, fikrî, içtimâî, iktisâdî ve ahlâkî buhranlarla kıvranan yığınlara ışık tutmuş, insan, kâinat ve topyekün varlığı, hattâ varlığın perde arkasını yeniden yorumlamış, duygu ve düşüncelerimizdeki tıkanıklıkları açmış bu cins dimağlar sayesinde, şimdiye kadar insanoğlu elli defa kefeni gömlek yapmış.. elli defa eşya ve hâdiseleri yeni baştan yorumlamış.. sıg mantıklar nazarında renk atmış, matlaşmış ve abes rengini almış varlık kitabını yeniden bütün derinlikleriyle hem de duyarak, hissederek bir mûsikî gibi seslendirmiş.. bir meşher gibi temâşâ edebilmiş.. bütün eşyayı fasıl fasıl, paragraf paragraf tahlile tâbi tutup kâinatın ruhundaki gizli hakikatleri ortaya çıkarmıştır.

Bu kutluların mazhar oldukları en önemli hususiyetleri, imanları ve bu imanları başkalarına duyurma gayretleridir. Bu iman ve gayretleri sayesinde onlar, her şeyi aşıp Allah'a ve gerçek huzura ulaşabileceklerine, dünyayı cennetlere çevirip ötelerde de otağlarını firdevslere kurabileceklerine inanır ve âkıbetlerinin zevkiyle hayatı da, hizmeti de âdeta cennet yamaçlarında seyahat ediyor gibi duyarlar.

Aslında, imanın derecesi ne olursa olsun, hiçbir sistem, hiçbir doktrin, hiçbir felsefe onun insanoğlu üzerinde olumlu müessiriyetine denk bir tesir ortaya koyamamıştır. İman, kendi çerçevesiyle bir insanın gönlüne girince, o kimsenin kâinat, eşya ve Allah hakkındaki düşünceleri birdenbire değişir, derinleşir ve bütün mevcudâtı bir kitabın sayfaları gibi çevirip değerlendirebilecek bir genişliğe ulaşır. O güne kadar şöyle-böyle çevresinde görüp fakat alâka duymadığı, hattâ cansız ve mânâsız bulduğu bütün eşya birden canlanır, birer dost, birer arkadaş şekline bürünür ve şefkatle onu kucaklarlar. Bu sımsıcak atmosferde insan kendini, kendi kıymeti ölçüsünde duymaya başlar.. varlığın şuurlu biricik parçası olduğunu idrak eder.. kâinatın sahife ve satırları arasında kıvrım kıvrım uzayıp giden yolların sırrına erer.. eşyanın perde arkasına dair esrarı sezer gibi olur.. derken, üç buutlu mekânın dar mahbesinden kurtulur ve kendini sonsuzun enginliklerinde bulur.

Semavilik

Evet her mü'min, imanının derecesine göre her zaman benliğinin derinliklerinde köpürüp duran düşünceleri sayesinde, sınırlılığın içinde sınırsızlaşır, zaman ve mekânla mukayyetken, kayıtsızlığın üveyki haline gelir, mekân üstü varlıkların safına ulaşır ve meleklerden nağmeler dinler. Başlangıçta bir damla sudan, karmakarışık gibi görünen bir bulamaçtan yaratılan bu küçük görünümlü büyük yaratık, ruhundaki ilâhî nefhanın inkişâfına zemin hazırlanabildiği ölçüde, inbisat eder; yere-göğe sığmayan, önü-sonu olmayan ve iki kutup arasındaki kemmiyete denk keyfiyetlere ulaşan aşkın bir varlık haline gelir. Bizim aramızda dolaşır, bizimle oturur kalkar; ayakları ayaklarımızı bastığımız yerde, başı da başımızı koyduğumuz secdegâh-dadır ama o, başıyla ayaklarını aynı noktada bir araya getirdiği ve bir halka haline geldiği secdeyi kurbet yolunda bir rampa gibi kullanır ve bir hamlede Allah'a en yakın olma ufkuna ulaşır.. ruhanîlerle aynı semâlarda kanat çırpır ve dünyevîliği içinde uhrevîler gibi yaşar. Böyle bir gönül, insanî duygularının gelişmesi, genişlemesi nisbetinde her zaman ferdiyetini aşar; âdeta küllîleşir ve bütün inananları kucaklar.. herkese el uzatır.. ve topyekün varlığı en içten duygularla selâmlar. Karşılaştığı her şeyde ve herkeste ilâhî tecellîlerden renkler görür, desenler temâşâ eder ve sesler dinler.. her zaman değişik bir frekansta göklerin 'hay-huy'u ile murakabeye dalar; meleklerin kanat seslerini duyar gibi olur.. yıldırımların ürperten tarrakalarından kuşların inşirah veren nağmelerine, denizlerin mehâbetli dalgalarından ırmakların sonsuzluk duyguları uyaran çağlıtlarına, تنها ormanların büyümlü iniltilerinden göklere başkaldırmış gibi duran şâhikaların heybetli edâlarına, yemyeşil tepeleri her zaman okşayıp geçen sihirli meltemlerden, bağlardan, bahçelerden taşıp her tarafa yayılan baygın râyihalara kadar çok geniş bir güzellikler atlasını görür, duyar, dinler ve 'meğer hayat buymuş' der bütün eşya ile, eşyanın ruha benzeyen mânâsıyla o da gürlür; soluklarını, dualarla, tesbihlerle gerçek değerlerine ulaştırmaya çalışır. Her zaman başı yerde, gözü bir nigâh-ı âşına beklentisiyle hep kendisine açılacağı ümidini taşıdığı kapının aralığında; ümitle gözlerini açar-kapar.. iştihakla kapının arkasını kollar.. gaybetin ve gurbetin savulup gideceğini, huzurun ve kurbetin bir sekine gibi gelip ruhunu saracağı eşref saatleri bekler.. ruhundaki vuslat arzusuna cevaplar bulmaya çalışır.. bazen hep uçarak, bazen de yerlerde sekerek, herkesle ve her şeyle içli dışlı O'na doğru koşar durur. Her konakta yeni bir vuslat gölgesiyle 'şeb-i arûs' yaşar.. her dönemeçte ayrı bir hasret ateşini söndürür ve aynı anda yeni bir kıvılcımla

tutuşur, yanmaya başlar.. kim bilir, kendini günde kaç defa 'üns' esintileriyle kuşatılmış bulur ve kaç defa bu vâridâtı duymayanların yalnızlıkları ve acıklı halleri karşısında burkudur.

Evet, bu ölçüde enginleşmiş ufuklu bir ruh, her zaman kendini yepyeni âlemlere açılma rampalarında, olabildiğine gerilimli ve insanî normları aşkın bir azim ve kararlılık içinde duyar.. sahip olduğu iman ve o imanın arkasındaki kuvvet sayesinde daha ne mazhariyetlere ereceğini ve ne başarılarla imza atacağını düşünür.. ufku açık, önü açık, iradesi hür ve gönlü huzur içinde yorgunluğunu hissetmeden koşar durur. Uğradığı her konakta, kendisine ve çevresine alâkası daha bir artar ve derinleşir. Tam farkına varır veya varamaz; ama ruhunu dinlediğinde, sürekli kendini, bitmeyen, tükenmeyen bir huzur sath-ı mâilinde görür; başkaları için söz konusu olan onca gurbet ve yalnızlık sâikine rağmen o, kat'iyen yol yalnızlığı ve gurbet yaşamaz; yaşamaz, çünkü nereden geldiğini, niçin geldiğini, nereye sevk edildiğini bilir ve dünyadaki bütün toplanmaların, dağılmaların farkında, gâyesi ve hedefi belli bir kulvarda koştuğunun da şuurundadır; ne yol meşakkatini duyar ne de başkalarının yaşadığı korkuları, endişeleri ve ızdırapları yaşar. Allah'a güvenir, ümitle şahlanır ve mutlu yarınların masmavi hülyalarıyla zirveye ulaşma neşvesini yudumlar durur.

Evet, bu engin iman kahramanları, imanlarının derinlikleri ölçüsünde bir yandan, âlemin düşe-kalka yürüdüğü yollarda, cennet yamaçlarında tenezzühe çıkmışçasına huzur soluklayarak yol alırlar, diğer yandan da Hak'la irtibatları sayesinde, bütün kâinatlara meydan okuyabilir, her şeyin üstesinden gelebilir; kıyametler kopsa bile endişeye kapılmaz ve karşılarına cehennemler çıksa da korkup geriye durmazlar. Başlarını her zaman dindik tutar ve Allah'tan başkası karşısında katiyen eğilmezler. Kimseden çekinmez, kimseden bir şey beklemez ve hiç kimsenin minneti altına girmezler. Kazandıkları ve başarıdan başarıya koştukları zaman, bir taraftan imtihan geçiriyor olma endişesiyle tir tir titrer; diğer taraftan da şükran hisleriyle iki büklüm olur ve sevinç gözyaşlarıyla boşalırlar. Kaybettikleri zaman sabretmesini bilir, azimle gerilir ve bilenmiş bir irade ile 'yeni baştan' der yola koyulurlar. Ne nimetler karşısında küstahlaşır ve nankörlük ederler ne de mahrumiyetlere dûçâr olduklarında ye'se düşerler.

Rabbanilik

İnsanlarla muamelelerinde peygamberâne bir kalb taşır; herkesi sever, her şeyi kucaklar; başkalarının kusurlarını görmezlikten geldikleri aynı anda,

kendilerini en küçük hataları karşısında bile sorgulayabilirler; çevrelerindekiilerin yanlışlarını sadece normal hallerde değil, öfkелendikleri zamanlarda bile bağışlar ve en huysuz ruhlarla dahi geçinmesini bilirler. Aslında İslâm da, kendi müntesiplerine, elden geldiğince affetmeyi, kine, nefrete yenik düşmemeyi ve öç alma duygusuna kapılmamayı salıklar ki, zaten sürekli Allah'a doğru yürüyor olma şuurunda bulunanların başka türlü olmaları da her halde düşünülemez.. başka türlü davranmaları, düşünmeleri bir yana, onlar oturur kalkar hep başkaları için hayır yolları araştırır, hayır dileklerinde bulunur, ruhlarındaki sevgiyi hep canlı tutmaya çalışır, gayza, nefrete karşı da bitmeyen bir savaş sürdürürler. Hata ve günahlarını pişmanlık hararetiyle yakar kül eder ve günde birkaç defa, mâhiyetlerindeki kötülük duygularıyla yaka-paça olurlar. Gönüllerinden işe başlayarak, her bucakta iyilik, güzellik fidelerinin boy atıp gelişmesine ortam hazırlar ve Râbiatü'l-Adeviyye felsefesiyle, zehir olsa da, herkesi ve her şeyi şeker-şerbet gibi kabul eder; üzerlerine kinle, nefretle gelenleri bile tebessümlerle ağırlar ve en mütecaviz orduları sevginin yenilmeyen silahıyla püskürtürler.

Allah, onları sever, onlar da Allah'ı.. hemen her zaman sevmenin heyecanıyla coşar, sevilme duygusuyla da mest ü mahmur yaşarlar. Tevazu kanatları sürekli yerde ve gül bitirme neşvesiyle toprak olmaya teşne bulunurlar. Başkalarına saygılı oldukları kadar onurlarına da düşkündürler; müsamaha, şefkat, mülâyemet ve inceliklerinin bir zaaf şeklinde yorumlanmasına asla müsaade etmezler. Gerekirse, bir an bile tereddüt etmeden hayatlarını istihkâr ederek âhirete yürümesini de bilirler. İnançlarını yaşarken, kimsenin tenkit ve takdirlerine kulak asmazlar; asmaz sadece ve sadece kendi düşünce atlaslarının rengini soldurmamaya dikkat ederler; ederler, zira onlar iyi mü'minler olmaya azmetmişlerdir.

02.01.2004 - Namaz İnsanı

İnsan, secdede hiçbir şey söylemeden, en derin mülahazalar ile istediği kadar durabilir. Önemli olan kişinin kendini namaza salıvermesidir. İnsan, namazda bazen öyle bir şey okuyabilir ki, o şey onu alıp değişik derinliklere götürebilir. Bu tamamen vicdânî bir mülahaza olup hissetme ve duyma meselesidir.

Resulullah'ın rükûsu kıyâmına yakın, secdesi de rükûna denkti. O, bazen bir rekatta Bakara, Âl-i İmran ve Nisa sûrelerini okurdu; rükûdaki duruşu da ona eşti; hemen bütün rükunlar aynı gibi olurdu.. evet, bazen O'nun nâfile olarak kıldığı bir rekat namazı, bizim hatimle kıldığımız teravih namazı kadar sürerdi. Halbuki biz, senede bir ay kıldığımız teravih namazı ile ne kadar çok namaz kıldığımızı sanırız!..

02.01.2004 - Güzel Koku Sürünmek

Peygamber Efendimiz (sav) güzel kokuyu reddetmediği gibi güzel koku ile içli dışlı bir hayat yaşamış; onu saçına-sakalına sürmüş ve sürülmesini de tavsiye etmişti. Hatta bir hadislerinde de güzel kokuyu namazla birlikte anmış, böylece güzel kokunun yerini ve değerini belirtmişti.

Buradan hareketle Efendimizin (sav) güzel koku sürünmeyi bir itiyat (alışkanlık) haline getirdiğini söylemek mümkündür. Zaten ruhların en güzeline sahip olan Nebiler Serveri'nin, ervah-ı tayyibeye böyle bir konuda başka şekilde davranması da düşünülemezdi. Evet, ervâh-ı tayyibenin güzel kokuları sevmelerine mukabil, ervâh-ı habîse de çirkin kokulardan zevk alırlar.

Burada istidrâdî olarak bir hakikate daha işaret etmek isterim. Ervâh-ı tayyibe ile güzel koku sürünen insanların, belli bir noktada bir araya gelebildiklerini söylemek mümkündür. Öyle zamanlar vardır ki, bu zamanlarda insan iki farklı durumun berzahında bulunuyor gibi olur. Aslında güzel koku ile temiz ruhların birbiriyle münasebeti olduğu gibi, pis kokularla habîs ruhlar arasında da bir alakanın bulunduğundan söz edilebilir. Kim bilir belki de birincilerin mâyelerinde güzel kokuların özü, ikincilerin mahiyet ve hilkatlerinde de fena kokuların esası mevcuttur...

02.01.2004 - Hayvanların Allah'ı Zikretmesi

Üstad, hayvanların lisan-ı halleriyle tesbih ve zikirlerinin, kelimesiz ve harfsiz olduğuna işaret edip kedilerin mırımları için, 'Ya Rahim' dediğinden bahsediyor.

Kedilerin rahat bir ortamı bulduklarında, diğer hayvanlar gibi durmayıp, bir kenara çekilerek mırmır etmelerinin sırrı, zannediyorum henüz bütün teferruatıyla keşfedilmiş değil. Kim bilir belki de Cenab-ı Hak böyle bir zikri kedilere tahsis etmiştir. İhtimal, diğer hayvanlar da dinlense onların da kendilerine göre bir zikirlerinin olduğu belirlenebilir. Zira nasıl ki insan, esmâ-i ilâhînin çoğunu câmî bir aynadır. Aynen bunun gibi, hayvanlar da Cenab-ı Hakk'ın bir veya birkaç ismine mazhar bulunmaları itibarıyla, her bir hayvan nev'inin, mazhar olduğu bazı isimleri, hususi şiveleri ve kendilerine mahsus sesleriyle zikretmiş olabilirler.

02.01.2004 - Zikrin Kalb Üzerindeki Etkisi

Ortopedi uzmanı bir doktorun; 'Her insanın 360 mafsâl üzerine yaratıldığını, Allah'ı tekbir ve tahmîd etmek gibi yaptığı hayırların hepsi 360'ı bulduğu takdirde, o günün akşamına, cehennem ateşinden uzaklaşmış olarak çıkacağını' bildiren hadisi izah sâdedinde namaz hareketlerinin vücuttaki faydaları üzerinde durması^[1], bana şunları hatırlattı:

Başta Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) olmak üzere bütün nebiler Allah'ı çok zikretmişler ve aynı zamanda zikre teşvikte bulunmuşlar. Daha sonraki asırlarda da Hak dostları bu işi sistemleştirmiş ve bir ölçüde şekillendirmişler. Meselâ, bazılarına göre 'Lâ ilâhe illallâh' denirken, dilin ağız tavanına yapıştırılacağı ve kalbin hareket ettirileceği ifade edilmiş. Diğer bazılarına göre zikir esnasında 'Lâ ilâhe illallah' derken kalbi harekete geçirme adına, 'illallah'ı daha vurgulu bir şekilde söylemenin zikirde bir esas olduğu üzerinde durulmuş... Böylece zamanla kalb adeta tabîî ritmini unutup, kendini tamamen zikrin âhengine kaptırmış ve bir uzvu zâkir haline gelmiş.

Zikrin, eskiden tekye ve zâviyelerde olduğu gibi, her gün yapıldığı düşünülüğünde, bunun sonucu çok önemli bir kalb hareketinin olduğu söylenebilir. Kanaat-i âcizanemce bu mevzuda kalb uzmanları tarafından bir araştırma yapılması ve zikrin kalb hareketlerine ne türlü tesirleri olduğu araştırılmaya değer. Tabîî böyle bir araştırma, hem tekyelerde bu şekilde zikir yapan insanlar, hem hiç zikir yapmayanlar, hem de zikri vurgusuz olarak düz bir şekilde yapan insanlar üzerinde uygulanmalıdır ki sağlıklı bir test olabilsin. Bunun neticesinde de elde edilecek veriler ışığında ilmî bir makale neşredilse zikrin fonksiyonları alanında önemli bir adım atılmış olur kanaatindeyim. Maksadımı tam ifade edememiş olabilirim ama bu mevzu, araştırılması gerektiğini uzun zamandır düşünüp durduğum konulardan...

[1.] Sızıntı Dergisi, Ocak, 1997, Sayı: 216, Sayfa: 538

02.01.2004 - Vird (Zikir)'e Farklı Bir Bakış

İmam Gazâli Hazretleri, İhya'sında herkesin kendine göre virdinin olduğunu ve hâllere göre evrâdın değiştiğini ifade etmektedir. Meselâ ilim adamının kitap mütalaa etmesinin, onu anlatmasının ve yazmasının, bir tüccarın da devamlı ticaret ile meşgul olup kazancının fazlasını tasadduk etmesinin daha makbul olduğunu belirtir. ^[1]

Aslında İmam Gazâli Hazretleri'nin söylediği bu hususu Üstad Hazretleri de fiilî dua sadedinde ele alarak değerlendirmektedir. Nitekim fiilî duayı yapmak, kavli duayı terk etmeyi gerektirmez. Bu değerlendirmeler, me'sûr olarak bize intikal eden, Efendimize (sav) ait duaların ihmal edilmesi şeklinde de anlaşılmamalıdır.

Ayrıca, umûm evliyâ, asfiyâ ve mukarrabînin katıldığı -Erzurumlular'ın tabiriyle- dua örfânesine az dahi olsa iştirak etme durumu da mevzu bahistir. Belki subjektif denilebilecek bu tespiti delillerle ortaya koymam mümkün olmayabilir; ama vicdanın sezişiyle ben o bereketi hissediyorum. Dua örfânesine katıldığını ve iştirâk-i a'mâl-i uhreviye esasına göre amel edildiği takdirde, eksiksiz olarak bütün sevap aynen herkesin defterine kaydolur. Aynı şey Kur'an, Cevşen, Evrâd-ı Kudsiye veya diğer me'sûr dualar için de geçerlidir. Böylece o örfâne, herkesin elinde olan miktarla iştirâk etmesi, orada zengin bir mâide-i semâviye meydana getirir.

^[1] Gazâli, İhyâ, 1/1008-1010

02.01.2004 - Risale-i Nur'a Göre Kur'an'da Geçen Yedi Kat Sema Tabirinin İfade Ettikleri

Üstad'ın Sözlere adlı eserinde, 'İnsanda cisimden başka nasıl akıl, kalb, ruh, hayal, hâfıza gibi manevî vücutlar var. Elbette insan-ı ekber olan âlemde ve şu insan meyvesinin şeceresi olan kâinatta da, âlem-i cismaniyetten başka âlemler var. Hem âlem-i arzdan, tâ Cennet âlemine kadar her bir âlemin birer semâsı vardır.' denilmektedir. Âlemlerin sayısı yediyle sınırlanmadığına ve her âlemin bir semâsı olduğuna göre yedi semâdan bahsedilmesini izah eder misiniz?

Üstad, 12. Lem'a'da yedi semâ meselesinden bahsetmekte ve yedi rakamıyla ilgili pek çok tevcihte bulunmaktadır. Zannımca burada asıl önemli olan husus; semânın yedi tabakadan veya yedi buuddan oluştuğu hususudur. Biz bunu tam manasıyla bilemeyebiliriz. Mesela, biz, rüyalarla, yaşadığımız şu zaman ve mekan buutlarının dışına çıkarız. Bu yedi buudun her birinin kendine göre ahkâmı, erkânı ve hususiyetleri vardır. İşte yedi semâdan bahsedilmesi, bizim bulunduğumuz üç buudlu mekanın dışında bazı mekanların da olabileceğine ve farklı zaman buudları içine girilebileceğine bir kapı aralama olarak anlaşılabilir. Rüyalarda da bir gerçeği sürekli hatırlatmak için aynı şeylerin takviye ve tekerrür edip durması da böyledir. Bu da, rüyalarda görülen şeyleri Allah'ın (cc) çok istihsan ettiğini, önemine binaen onları hatırlatmak için gördürdüğünü anlatmak içindir.

Ayrıca 7, 70, 700 sayıları, Arap dilinde kesretten kinaye olarak kullanılmaktadır. Üstad'ın orada yaptığı tevcihlerden biri de işte budur. Dolayısıyla '7 kat' çokluğu ifade etmek için kullanılmış olabilir. Makro âlemler için 7, normo âlemler için 700, bundan daha küçük âlemler için 7000 sayıları kesretten kinaye olarak kullanılmış olabilirler. Meseleye bu açıdan bakıldığında 'yedi kat sema' tabirinden, hakikaten âlemlerin yediden ibaret olduğu zannedilmemelidir. Zaten bu, ne Kur'an-ı Kerim'in tevcihinde (tasrihinde) ne de Üstad'ın o mevzudaki yorumunda mevzubahistir. Burada kastedilen, görüp bildiğimiz âlemlerden başka daha pek çok âlemin bulunduğudır. Zaten Allah (cc), Kur'an-ı Kerim'de bu hususu tasrih etmemektedir. Fâtîha sûresinde 'Rabbilâlemin' tabiri geçmektedir. Mevzua Arapça grameri açısından bakacak olursak şunu söyleyebiliriz: 'el-Âlemîn' kelimesi çoğul olduğu gibi, kip olarak da

cem-i kesret (cem-i cem)tir. O halde 'Rabbilâlemin' ifadesinin, âlemlerin sonsuz sayıda olabileceğine işaret ettiği söylenebilir. Arapça'da cem-i killet için kullanılan altı adet vezin vardır. Bu altı vezin, üçten ona kadar çokluk için kullanılır. Onu aşan çokluklar için de bu altı kalıbın dışındaki kelimeler kullanılır ki 'âlemîn' işte bu altı kalıp dışındadır. Bu açıdan bakıldığında 'âlemin' kelimesine ilk bakışta, bu kelimenin ifade ettiği âlemlerin, yediyi aşkın olduğu söylenebilir. Çünkü bu vezin, on adedinin üstündekiler için kullanılmaktadır.

Bir de âlemin sayısının 18 bin olduğunu söyleyenler olmuştur. Bu belli bir dönemde bazı kişilerin sayarak söylemiş oldukları bir şey olabilir. Hatta bundan daha öte sadece insanda 18 bin âlem olduğu söylenebilir. Esasen yorumların ne Kitap'ta ne de Sünnet'te yeri olmadığından bunların hepsine 'kesretten kinaye' denebilir.

09.01.2004 - İttifâkîlik ve Şahs-ı Manevi

Nurlar, imânî mevzularda yapmış oldukları tavzihlerin yanında icmâlî olarak İslam'ın diğer meselelerine de temas etmişlerdir. Bediüzzaman, kendi yaşadığı dönemde icmâlî olarak ortaya koyduğu bu meseleleri, gelecekteki bir kısım nuranî zatlara ve heyetlere havale ederek tafsilini onlara bırakmıştır.

Evet, onun ifade ettiği icmâlî meseleleri fert değil, heyetler açacaklardır. Bu heyet içindeki fertler, tıpkı bir bayram sofrasında olduğu gibi Nur mutfağının o zengin mөнüsünü, birer birer o sofraya taşıyacaklar ve bir sofra düzeni içinde fertler, önce ekmekten başlayarak sonunda baklavaya varıncaya kadar ne ortaya konması gerekiyorsa heyet halinde onu yerine getireceklerdir. Tabii bu meselenin birden olmasını düşünmek yanlış olur. Bunlar, bir sünihat kabilinden, ihtiyaca binaen, zaman içinde hiç farkında olmadan akıp akıp gelecek ve ortaya çıkıverecektir. Bu faaliyetin içinde bencillik ve sun'ilik olmamalıdır; zira sun'ilik, riyakârlıktır. Şimdi bu manada bir kişi kalkıp Rahman Sûresi'ni tefsir etmeye teşebbüs etse uygunsuz bir iş yapmış olur. Çünkü yapılacak şeylerde ittifâkîlik esas, şahs-ı maneviye ait olması da olmazsa olmaz biricik yoldur.

09.01.2004 - Kur'an Atlası Hazırlanabilir

Kur'an'daki coğrafi merkezleri ve vak'aların geçtiği yerleri gösteren bir Kur'an atlasının hazırlanması, Kur'an'ın daha iyi anlaşılmasına vesile olacaktır. Bu çalışma sayesinde Kur'an'da ifade edilen yerler bütün yönleriyle bilinecek ve Kur'an'daki bazı vak'aları değerlendirmemiz de daha isabetli olacaktır.

Zira Kur'an'da anlatılan hâdiseleri değerlendirirken, zamanın olduğu gibi, mekanın bilinmesinin sağlayacağı faydalar da büyüktür.

Kur'an-ı Kerim'in bahsettiği coğrafi yerlerin büyük bir bölümü, Sahabe-i Kiram efendilerimizin hayatlarının geçtiği yerlerdir. Bu açıdan kolay gibi görünse de zamanla meydana gelen değişiklikler araştırmayı güçleştirmiştir. Meselâ, Mekke'de bazı yerler, Medine'de Uhud ve Hendek gibi birçok yerleşim biriminin yeri belli olmakla birlikte günümüzde bu yerler kısmen kılıf değiştirmiş yani binaların şekli değişmiş, gerçek hüviyetlerini tedâî ettirecek pek çok alâmât da yok olmuştur. Dikkatli araştırmacılar bu mülâhazaları da göz önüne alarak bu sahada bir araştırma yaparlarsa, ilim hazinemize güzel bir eser kazandırmış olurlar.

09.01.2004 - Pasif ve Aktif Anlatma

Tebliğ ve irşadda 'pasif ve aktif' olmak üzere iki türlü anlatma metodu vardır. Pasif anlatmada, fert bütün civanmertliğini ortaya koyarak, Müslümanlığın insanî yönlerini ortaya çıkarmaya çalışır.

O, değişik vesileler bularak insanların gönlüne nüfuz etmeye gayret gösterir; düğün, sünnet, yaş günü, evlilik yıldönümü, hasta ziyareti, yemeğe davet.. gibi insanlarla temas kurulup alakadar olunabilecek bütün vesilelere başvurarak, devamlı verici olma durumunda olur. Zira kollanan bu fırsatlar neticesinde bir kaynaşma meydana gelir ve tebliğ erine güven duyulmaya başlar.

Kendisine karşı ihtiram hisleri uyanan ve sempati duyulmaya başlanan mümine, daha sonra 'niye, niçin?' diye sorular sorulmaya başlandığında işte o zaman, konuşma fırsatı doğmuş olur. Bu şekilde aktif anlatma fırsatını yakalayan mümin, kendisinde olan güzelliklerin kaynağını usulünce anlatma fırsatını sonuna kadar değerlendirir.

Mümin, halin, tavrın ve davranışların açık bıraktığı yerde, aktif anlatmayla bu boşlukları tamamlamasını bilmelidir. Ancak önce pasif anlatma gelir. Pasif anlatma yapmadan ve karşı tarafta tam kıvamı elde etmeden aktif anlatma yoluna gidilmemelidir.

09.01.2004 - Dualarda Afv ve Âfiyet İsteme

Allah'tan afv ve âfiyet istemek, kulluk adına çok büyük önem ifade etmektedir. Nebiler Serveri: *"Selullâhel afve vel âfiye - Allah'tan afv ve âfiyet isteyiniz"*^[1] buyurarak dualarımızda Allah'tan afv ve âfiyet istememiz gerektiğini belirtmiştir.

Allah Rasulü başka bir hadislerinde de afv ve âfiyetin ne büyük bir nimet olduğunu *"Allah size (yakîn gibi) [bir rivayette de] (ihlâs kelimesinden sonra) âfiyetten daha büyük bir nimet vermemiştir."*^[2] buyurarak gösterir.

Hız. Ebû Bekir de, kendisini çok önemli sorumlulukların beklediği hilafet makamına geldiği ilk günlerde îrâd ettiği bir hutbelerinde, hıçkırarak ağlar ve: *"Ey insanlar! Allah'tan afv ve âfiyet isteyin."* buyurur. Hadiste ifade edildiği gibi Allah'tan istememiz gereken şeylerin birincisi afv'dür. Afv; Allah'ın insanı affetmesi, muâhezeye tabi tutmaması ve kusurlarını bağışlaması demektir. Allah zaten çok affedici ve bağışlayıcıdır. Nebiler Serveri, Allah'tan afvı nasıl isteyeceğimizi bize şu şekilde öğretiyor: *"Allahümme inneke afuvvun kerimun tuhibbul afve fa'fu annî; Allah'ım! Sen çok affedicisin, çok cömertsin, affetmeyi seversin, beni de affet."*^[3]

Kulun Allah'tan af dilemesi, daha baştan onun kusurlarını itiraf ettiğini ve kulluğunu da müdrik olduğunu gösterir.

Allah'tan istememiz gereken bir diğer şey de âfiyettir. Zira âfiyetsiz hayat bazen çekilmez bir hâl alır ve şikayetlere de sebebiyet verebilir. Kanûnî merhum, sıhhatin önemini şu meşhur mısralarıyla ne güzel ifade eder!

*"Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi,
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi."*

Sıhhat ve âfiyet içinde olmanın bir de kulluk hayatına bakan yönü vardır. Bir kere mükemmel bir ibâdet ancak âfiyetle arızasız ifa edilebilir.

Müminin ibâdet yaparken kullandığı azaları âfiyette olmazsa, ibâdetlerini yerine getirmede zorlanabilir. Meselâ böyle birisi gece kalkıp, berzâh âleminde kendisi için kût (azık) ve kuvvet olacak, hatta burak hükmüne geçebilecek teheccüd eda edemez; namazlarını huzur içinde kılamaz ve Allah yolunda rahat koşturamaz. Binaenaleyh mümin için sıhhat ve âfiyet, ibâdetlerini tam yerine

getirebilme adına Allah'ın ona verdiği önemli birer nimetidir.

Bundan daha büyük bir âfiyet de borç altında bulunmamaktır. Genel manada ne birine medyûn (borçlu) yaşamak ne de -hafizanallah!- borçlu olarak ölüp gitmek; evet bu durum mümin için hiç de iyi olmayan bir âkıbetir. Meseleye açıklık getirecek bir misal zikretmek istiyorum:

Huzûr-u risâlet penâhîye, bir borçlu cenaze getirilir, Efendimiz, 'Borcu var mı?' diye sorar. 'Evet' cevabını alınca da; 'Buyurun arkadaşınızın namazını siz kılın, ben kılmıyorum.' der. Oysaki, Efendimizin, zina etmiş ve recm edilmiş insanların namazını kıldığını biliyoruz. Bundan da borçlu olarak ölmenin ne kadar fena olduğunu çıkarmak mümkündür. Neyse ki bir sahabi o vefat eden zatın borcunu tekeffül eder ve Allah Rasulü de onun namazını kıldırır.

Borçlu vefat etme meselesi Allah Rasulü'ne o kadar dokunur ki, bir gün; *"Eğer biri borçlu olarak vefat ederse, onun borcunu ödemek bana düşer. Allah, ganimetten bana bir şeyler lutfederse, bütün borçluların borcunu öderim. Ama vefat eden kişi, bir servet geriye bırakırsa o da onun çoluk çocuğunun olsun."*^[4] buyurmuşlardır.

Evet yukarıda zikrettiğimiz hadislerde de görüldüğü gibi, borçtan azade olma âfiyetler üstü bir âfiyettir. Ehl-i tahkikten bazıları kul hakkı da bir borç olduğundan hareketle şöyle demişlerdir: 'Birinin üzerinde arpanın yedide biri kadar dahi kul hakkı varsa, borçlu olduğu zat helâl edeceği ana kadar, borçlu kişi, harp meydanında dahi ölse cennete giremez.' Zira borç bizzat kul hakkına girmektedir ve insan şehit de olsa kul hakkından hesâba çekilmedikçe cennete giremez. Ben de şimdiye kadar şehitlerin kul hakkından muaf olduklarına dair bir şey duymadım ve görmedim. Görseydim, çok sevinecek ve kendime şöyle-böyle bir şehitlik yolu araştıracaktım.

[1.] Buhârî, Cihâd, 112; Müslim, Cihâd, 20.

[2.] İbn Mâce, Dua, 5; Müsned, 1/3,4.

[3.] Tirmizî, Daavât, 84.

[4.] Buhârî, Ferâiz, 15; Müslim Ferâiz, 15; Cum'a, 43.

16.01.2004 - Reenkarnasyon (Tenâsüh) Düşüncesi ve Öte Hayat

Reenkarnasyon (tenâsüh), ruhun, bedenın ölümünden sonra yeni bir cesede bürünerek yeryüzüne tekrar geri dönmesi şeklinde tarif edilmektedir. Reenkarnasyon ile tenâsühün aynı şeyler olduğunu söyleyenler olduğu gibi, ruhun, ölümden sonra yine bir insan bedenine geçmesine reenkarnasyon, hayvan bedenine geçmesine ise tenâsüh denildiğini ve bunların farklı şeyler olduğunu söyleyenler de olmuştur.

Bazıları, 'Kur'an-ı Kerim de reenkarnasyona işaret ediyor' diyerek bazı âyetleri bu görüşlerine delil olarak öne sürmektedirler. Bu âyetlerden birisi 'Kâlû rabbenâ emettene's-neteyni ve ahyeytene's-neteyni fa'terafnâ bizunûbinâ fe hel ilâ hurûcin min sebîl - Onlar: Ya Rabbenâ, derler, Sen bizi iki defa öldürdün, iki defa dirilttin. İşte günahlarımızı itiraf ettik. Şimdi, telafi etmek için buradan çıkmaya yok mudur bir yol?' (Mümin, 40/11) âyetidir.

Reenkarnasyoncular, 'Sen bizi iki defa öldürdün, iki defa dirilttin.' ifadesini reenkarnasyona işaret şeklinde yorumlamaktadırlar.

İnsan, esasen yaratılışının ilk safhasında sperm şeklinde bir varlıktır. Bu spermi, Allah Kur'an'daki ifadesiyle (Hûd, 11/6) müstevdâ'da bir müddet bekletmektedir. Müstevdâ, emaneten ve muvakkat olarak konulan bir yer demektir. İnsan, bundan önce ölüdür ve anne karnında hayata ilk adımını atmıştır. İkincisi ise, insan biyolojik olarak ölür, sonra tekrar dirilir ve böylece insan için âyette ifade edilen iki defa ölme ve iki defa dirilme gerçekleşmiş olur. Ta ilk devirden günümüze kadar İbn Cerir et-Taberi, Fahrüddin Razi, Elmalılı Hamdi Yazır gibi tefsirin dev âlimleri ve daha burada ismini zikretmediğimiz müfessirler bu âyeti bu şekilde yorumlamışlardır. Üstad Bediüzzaman da yer yer kapalı da olsa mezkur âyete işaret sadedinde, 'Hayat sayesinde bir şey çok şey olabilir, çok şey de bir şey olabilir.' demektedir ve bunu Cenab-ı Hakk'ın kudretine ircâ ederek 'Allah (cc), çok şeyi bir şey yapar ve bir şeyi de çok şey yapar.' şeklinde ifadeler kullanmaktadır.

Evet burada iki şekilde bir ölüm söz konusudur. İnsan evvela biyolojik olarak ölmekte, Üstad'ın yaklaşımı içinde mertebe-i insaniyeye yükselip dirilmektedir. Bu, birinci ölüm ve diriliştir. İkinci defa insan, fert şeklinde kendi kaderiyle

yaşayıp ölecek, öte dünyada da yine fert olarak dirilecektir. Bu hususta şimdiye kadar gelen âlimler içinde herhangi bir farklı mütalaada bulunan yoktur. Bu şekliyle de ayetin tenasühle alakası olduğu söylenemez. Çünkü makam itibariyle mezkur âyet-i kerime, bu dünyadaki insanların içindeki ruhun sesi soluğu değil, cehenneme girmiş azap içinde, hırıltı halinde konuşan insanların sesini soluğunu ifade etmektedir.

Reenkarnasyonu savunanların âhiret hayatına da inanmadıkları anlaşılmaktadır. Onlar, iyi insanın mutlu olacağını iddia etmektedirler. Tabii burada hemen akla, 'Pekala mutsuz yaşamış bizden evvelki insanların hali ne olacak?' şeklinde bir soru gelmektedir. Onlara göre bir, üç, beş nesil perişan olacak, daha sonra gelecek olan yedinci ve sekizinci nesil gökler saltanatına namzet olacak, ya Efendimizin ya da Seyyidina Hz. Mesih'in arkasında saltanat yaşayacaklar ve dolayısıyla sadece bunlar saltanata ereceklerdir, diğerleri değil.

Bu nasıl adalettir? Allah (cc) birilerini öldürecek, onların enkazından bir başkalarını var edecek ve onların enkazını başkalarının saltanatının aksesuarı, malzemesi haline getirecek; bu kabul edilecek bir şey değildir. Onlar, 'Âhiret diye bir şey yoktur. Esas olan insanın ruh ve vicdan huzurudur' demektedirler. Allah'a, Peygamber'e ve Kitab'a inanmayan bazı kimseler de bu şekilde düşünmektedirler.. ve bu anlayış, içi boş bir iddiadır.

Aslında müminin dünyadaki ölümüne ölüm denemez. Mümin, ölümle bir yönüyle ebedi diriliş adına bir sürece girmektedir. Eğer onlar, o ölümü kastediyorlarsa mümin bir kere ölür; diğeri de onu çok alâkadar etmez. Çünkü o ilk ölümün ne teklif-i hitâbîsi, ne de teklif-i vaz'îsi diye bir şey vardır. Beraberinde herhangi bir sorumluluk getirmez. Onun için 'O sorumluluklar şu şartlar altında gerçekleştirilir' gibi bir mülâhaza bahis mevzuu değildir. Eğer burada esas olan insanın vücuduna temel teşkil edecek zerrât-ı asliyenin çözülmesi ve onların insan olmaya doğru yürümesiye şayet, insanlar, o noktaya ulaşacakları ana kadar meselenin şuurunda değillerdir. Müminlerin şuurları esas sorumluluklarını hissettikleri andan itibaren başlar ve yeniden dirildikten sonra da onlar, Cenab-ı Hakk'ın nimetlerini beklemeye koyulurlar.

Berzah Hayatı

İnsanlar nasıl yaşarlarsa öyle ölürler ve nasıl ölürlerse öyle dirilirler. Bazı insanlar vardır inanmışlardır ama, inançlarını amel halinde yaşayamamışlardır. Bu insanlar ötede, bir zindanda yaşıyorlar gibi hep 'Acaba ne olacak, buradan çıkıp yeniden bir hayata dönecek miyiz, dönemeyecek miyiz?' duygu ve

düşüncesi içinde olacaklardır. Bazı insanlar da ölümü hep yokluk olarak kabul etmişlerdir. Bunlar da orada, bir haps-i münferit içinde olacaklardır. Netice itibariyle bir hayata erecekler ama bütün berzah hayatlarını hep haps-i münferitte yaşayacaklardır. Kimseyle herhangi bir temas ve mülâkatları olamayacaktır. Eğer bir şey görür, birinin rüyasına girerlerse veya birisi onu rüyasına misafir ederse dünyada gördüğü rüyalar türünden görecektir. Ama bunlar, dünyada nasıl yaşamışlarsa berzah hayatını da öyle geçireceklerdir.

Berzah hayatı, âhiret ile dünya hayatı ortasında misâlî bir âlemden ibarettir. Bu hayat, ruhun bir kısım temessülâtından, sâbit aynalar halinde sinema şeridine giriyor gibi girip, kareler halinde onun yer yer bizim de rüyalarımızla algıladığımız bir âlemde gösterilerek bir ekran veya perdeye aksetmesi gibi bir şeydir. Perdeye akseden şeylerin hakikati ne kadarsa, onların hakikati de bir ölçüde o kadardır.

Hasılı, en ciddi âleme geçilen yol, bu dünyadan geçmekte, berzah ve ötesinde âhiret burada yapılan amellere göre şekillenmektedir.

'Kur'an'da reenkarnasyon vardır' diyenlerin ortaya koydukları diğer âyet ise şudur: 'Ey kâfirler! Allah'ı nasıl inkar edebilirsiniz ki! Siz ölü iken size hayatı veren O'dur. Şunu bilin ki, tayin ettiği vâde gelince sizi öldürecek, yine diriltecek ve sonunda O'nun huzuruna götürüleceksiniz.' (Bakara, 2/28) İnsanı hayata getiren ve sonra öldüren de Allah'tır. Çünkü hayat esasen ruhun tezahürü ise, ruh alınıp verilen bir şeydir. O, ruhu nefheder, sonra nefhettiği şeyi alır. Onun için O, 'yuhyî-yümît' fiillerinin sahibidir. Esasen 'diriltir' ve 'öldürür' sözü onu çok ifade etmemektedir. Bunun yerine 'hayatı veren' ve 'hayatı alan' demek daha doğrudur. Evet, hayatı ruhun tezahürleri ile alan ve yeniden ebedî bir hayatı veren O'dur.

Kur'an'ın âyetleri ve kelimeleriyle oynamak günahtır; hatta bazı te'viller itibariyle küfürdür. Kur'an bir meseleyi bir yerde icmal etmişse, başka bir yerde tafsil etmiştir. Farz-ı muhal zikredilen bu iki âyet reenkarnasyona işaretse, o zaman haşr u neşre delalet eden pek çok âyeti nasıl izah edeceğiz?..

Şimdi de müsadenizle, reenkarnasyon düşüncesini reddeden birkaç âyet zikretmek istiyorum: 'Bir görseydin o suçluları: Rablerinin huzurunda, mahcupluktan başları önlerine eğilmiş şöyle derken: 'Gördük, işittik ya Rabbenâ! Ne olur bizi dünyaya bir gönder! Öyle güzel, makbul işler yapalım! Çünkü gerçeği artık kesin olarak biliyoruz. (Sonra Allah şöyle buyurur:) Eğer dileyseydik bütün insanlara hidayet verir, doğru yola koyardık. Lakin 'Cehennemi

cinlerden ve insanlardan bir kısmıyla dolduracağım' hükmü kesinleşmiştir. Öyleyse siz nasıl bugünkü buluşmayı unuttunuz ve bu unutmayı ömür boyu sürdürdüyseniz, biz de bugün size unutulmuş olma muamelesi yaptık. Yaptıklarınızdan ötürü tadın bakalım sürekli azabı!' (Secde, 32/12-14) '

Âhireti inkar edenlerden birine ölüm gelip çattınca, işte o zaman: 'Ya Rabbi, der, ne olur beni dünyaya geri gönder ki, zayi ettiğim ömrümü telafi edip iyi işler yapayım.' Hayır, hayır! Bu onun söylediği manasız bir sözdür. Çünkü dünyadan ayrılanların önünde, artık, diriltilecekleri güne kadar bir berzah vardır.' (Müminûn, 23/99-100)

'Onlar ateşin karşısında durdurulup da 'Ah n'olurdu, dünyaya bir geri döndürülsek de Rabbimizin âyetlerini inkar etmesek, müminlerden olsak!' dedikleri zaman bir görsen, neler olacak neler! Hayır! Öteden beri gizledikleri utandırıcı çirkin halleri, münafıklıkları yüzlerine vuruldu da ondan böyle söylüyorlar. Yoksa geri gönderilseler de, yine kendilerine yasaklanan kötülükleri yapmaya dönecek ve diyeceklerdi ki: 'Hayat, sırf dünya hayatımızdan ibaret, biz bir daha diriltilecek de değiliz!' Onlar, hiç şüphesiz yalancıdırlar.' (En'am, 6/27-29)

Bu âyetleri daha da çoğaltmak mümkündür. İnancı olmayan ve hayatını o inancın gereğine göre planlamayan insanlar dünyada kendi dar havsaları ve dar kafalarına göre cennet ve cehennemler icat etmektedirler. Bir insanın üç beş günlük dünya hayatında mazur görülmesi, insanlar nazarında mazereti adına bu kadar yanlışlıklara gidilmesi ve bu kadar yanlış yorumlara saplanılması akıllı insan işi değildir. Ayrıca dini birilerine hoş göstermek için dinin en önemli rükünlerini yıkarak insanlara, din diye böyle bir şey takdim etmek büyük bir yanıştır. Dinin önemli bir buudu olan âhireti yıkıp adeta 'İnan ve inancının cennetini yaşa!' der gibi bir din telakkisi ortaya koyma aynı zamanda bir küstahlıktır. Rousseau ve Renan gibi Hıristiyanlığın tatmin etmemesinden dolayı dine tavır alan insanlar bile böyle bir yanılgıya düşmemişlerdir. Bu insanlar, daha sonra uydurma şeylerin, insanların çizgisini korumaya yetmediğini görünce, tabii dinciliğin kurucuları oluvermişlerdir. Onlara göre insanlara mutlaka hayatlarının hesabını verecekleri bir din ve o dinin vaadettikleri telkin edilmeliydi. Burada, din dairesi içinde görünen ve 'Kur'an'da reenkarnasyon vardır' düşüncesine sahip olan insanların bu kadar bile basiretlerinin olmadığı görülmektedir. Bir kısım kimseler de bu ifadelerden cesaret alarak bunları dinsizliklerine alet etmekte, hakiki dindarlara düşmanlıklarını bunların onlara kaptırdığı sloganlarla sürdürmekte ve 'İşte din

adamı, din alimi ve din düşünürü böyle olur' deyip onların o yarım yamalak dindarlıklarına dayanarak gerçek dindarlara hücum etmektedirler.

Evet din ve dini meseleler hakkında konuşmak derin hassasiyet gerektiren bir meseledir. O yüzden çok dikkatli olunmalı ve din diye kendi hezeyanlarını ortaya koyan insanlara ise mutlaka uzmanlar tarafından gereken cevaplar verilmelidir.

23.01.2004 - D nyevileŖme Girdabında İnsan

Milletimiz, Arap cahiliyesinde olduğu gibi c n cesine boėuŖmalara girmemesine rağmen maddiyat ve refah açısından oldukça çok imkânlara sahip oldu/oluyor ve olacak. Bu his ile asr-ı saadet sonrası h diselerin meydana gelmesi söz konusu mudur? İnsanlar elde ettiklerini kaybetmeme uğruna birbirlerine girerler mi?

Evvela, bu türlü meseleler hakkında bir Ŗey söylemek keramet, sezme ve keŖfe vâbestedir. Bu hususlar ise Cenab-ı Hakk'ın hususi lütuflarına mazhar kimselere mahsustur ve bizim boyumuzu aŖan meselelerdendir. Dolayısıyla da o vadide söz söylemeyi hem Hakk'a hem de size karŖı saygısızlık sayarım.

 kinci mesele, dünyada en sevmediğim insanlar; k hinler, cinden-periden bahsedenler ve "cinlerim haber verdi" diyen medyumlardır. Nasıl severim ki onları! İnsanlığın  ftihar Tablosu; " sabetli bile olsa birisi gaybden haber verse - hafızanallah- küfre girer. Bir diğeri de onu tasdik etse o da küfre girer." buyurmaktadır. Bu sebeple böyle bir meseleye karŖı onlara ne alâka duymamız, ne tasdik etmemiz, ne taraftar olmamız ne de o iŖin yanında bulunmamız söz konusudur. Biz, Kur'an'ın ve Hz. Muhammed Mustafa'nın (sav) yanındayız. Rabb'imiz, bir kısım yanlış tavır ve hareketlerimizden ötürü O'nu bize kaybettirmesin.

Bu açıdan söylenecek Ŗeyleri k hinler gibi söylemem de mümkün değildir. Zira ben, yukarıda da ifade ettiğim gibi kehanetten, cinlerden haber vermekten, medyumluktan fersah fersah uzağım. Her ne kadar onlar, baŖımı aŖan mevzular olsa da ben Hz. Muhammed Mustafa'ya (sav) intisabım itibarıyla onlara asla tenezzül etmem. Farz-ı muhal bana ekstradan perde-i gayb a ılsa ve oradan bazı hakikatlere muttali olsam, yine de oradan gelen bilgiler için, Efendimiz'in ortaya koyduğu kriterlere saygımın gereği rahatlıkla "yerin dibine batsın" diyebilirim.

Tarihi Tekerrürler

Bir diğer mesele de, i tim inin (sosyolojinin) kendisine göre bir kısım prensiplerinin bulunduğu ve tarihî tekerrürler devr-i d iminin varlığıdır. Siz bugün bazı hadiselerin çehresine bakarak onların çehresinde gelecek adına da tahminler yürütebilirsiniz. Efendimiz'in tarihi tekerrürler devr-i daimi çizgisinde, bazen de mucizev  olarak verdiği haberler vardır. Ŗ phesiz ki, O'nun

verdiği haberler, kehanetten münezzeh ve müberradır. Ama bahsettiğim şu iki şey sadece O'nun için söz konusudur. Aynı zamanda önemli bir sosyolog diyebileceğimiz Hz. Bediüzzaman'ın da Allah'ın ikramı olarak söylediği bazı hakikatler vardır. Ayrıca bazı içtimai prensipler tıpkı fiziğin kanunları gibidir; bunlarla da bir kısım sonuçlara gidilebilir. Yani "şartlar şöyle olursa, şu şartlar içinde, tahminî, istatistiki şöyle netice elde edilebilir" denebilir. Marks'ın mutlak cebrî determinizması çerçevesinde bazı yaklaşımlar doğru kabul edilmese de, o çizgide dar çerçeveli bir kısım neticeler elde etmek mümkündür...

Günümüzdeki genel temayüller de bu istikamettedir. Yani şimdilerde Karl Marks'tan ziyade bir İbn Haldun'cu tarih felsefesi daha çok hüsn-ü kabul görmekte ve daha fazla alaka uyarmaktadır. Bu açıdan bu türlü içtimai prensiplere ve özellikle geçmişte yaşanan hadiselerin mantığına dayanarak bazı şeyler söylenebilir. Şahsen ben de bu türlü hususlarda fikir beyan ederken, sesim, soluğum pürüzsüz çıkar ve tereddüt etmeden konuşurum. Çünkü Allah Rasulü'nün sözlerine dayanıyorum. O'nun terbiye ettiği cemaat, dünya kendilerine güldüğünde, makam ve mansıptan ötürü birbirlerine düşmüşlerse; korku onların bir kesiminde tesirini icra etmiş, şöhret duygusu, içtihad mülahazası ve "ben daha iyi idare ederim" düşüncesi onların bazılarının gönlünde yer bulmuşsa -Bütün bu saydıklarım eğer birer günahsa elbette ki bizim günahlarımız gibi değildir- öyle olmayan ve hiçbir zaman öyle olacak insanın bulunmayacağı dönemlerde evleviyetle o türlü hususların yaşanacağına her zaman ihtimal verilebilir.

Allah Rasulü bir hadislerinde "Evlerinizin arasına fitnelerin yağdığını görüyorum." buyururlar; bence bu şu demektir: "Şunu katledecek, bunu öldüreceksiniz. Her iki cephenin de davası hak olduğu halde birbirinize gireceksiniz. Kan gövdeyi götürecek ve birbirinize düşeceksiniz." Sosyoloji ilminin kurallarına göre; menfaat, makam-mansıp hissi insanları birbirine düşüren marazlardır. İslam ümmeti arasında tâbiin dönemine girilirken işte böyle bir fasıl yaşanmıştır. Hatta sahabenin çile çekmemiş olanları da bu kabil hadiselerle belli ölçüde katılmışlardır.

Onlar, Allah'ın özel teveccühüne mazhar olduklarından, doğrunun peşindedirler ve içtihatlarına göre davranmışlardır. İchtihat hatasında sevap da olduğundan onlar aynı zamanda sevap işlemiş sayılırlar. Bundan dolayı da onlar muaheze edilmemeli; zira hepsi cennetliktir. Bu itibarla da biz buna ne karışabilir, ne de onları kritiğe tabi tutabiliriz. Ancak şöyle düşünmek mahzursuz olsa gerek; onların bu davranışları kendilerine göre ve kendilerince

değildi. Çünkü onlar mukarrabîndi. Bu da sahabenin kendine göre hatası vardı, ama bu hatalar bizim sevaplarımız türündendi. Bu iki şeyi birbirine karıştırmamak lazım ve konuya "Hasenâtü'l-ebrâr seyyiâtü'l-mukarrebîn" fehvasınca yaklaşmak gerekir.

Asıl konuya dönelim: O zaman bazı olumsuz şeyler olduysa, öyleyse bundan sonra da aynı şartlar söz konusu olduğunda -hafızanallah- yine aynı neticeler doğabilir. İşte biz de, meseleye bu açıdan bakıyoruz.

Bir başka açıdan, Allah Rasulü'nün sözlerine binaen, bir şey daha eklemek istiyorum: Sahabe, dünya zimamını ele geçirmiş ve bütün dünyaya hükmediyordu. O günün dünyasındaki Bizans ve Sasaniler gibi iki büyük süper gücü dize getirmiş, yeryüzünün üç büyük kıtasında at oynatıyorlardı. O dönemde değişik devletler kurulmaya başlanmış, Afrika fethedilmiş, Anadolu içlerine kadar girilmiş, Amuderya'ya ulaşılmış, Çin Seddi'ne gidilmiş.. hâsılı çok şey elde edilmiş, ancak bunların yanında önemli bir şey de kaybedilmişti; o da vahdet-i ruhiye idi. İşte bunu düşündükçe onlar geçmişini hatırlayıp kendi kendilerine, "hey gidi günler" diyorlardı. Ne günlerdi, keşke o günler bir daha olsa!.. Yani Mekke günleri; o gün giyecek elbise, yiyecek bir şey bulamadığımız, çarmıha gerilip aç-susuz bırakıldığımız günlerdi.. o günlerde duygular ne saf, düşünceler ne duru, büyüme, çoğalma ve hep yükselme şeridinde daima Hakk'ın rızasını araştırarak hayrı takip etme mülahazası ne güzeldi!. Hey gidi günler!..

İşte o günler, onlara göre daha hayırlıydı. Vâkıa, yukarıda da ifade edildiği gibi bir dönemde dünya fethedilmişti, İslam artık hakim bir güçtü ve devletler muvazenesi adına yerini almıştı; ama Allah indinde hora geçen önemli bir husus vardı ki, o hususta belli ölçüde, sahâbe-i kirama göre bir kayıp yaşandığı söylenebilirdi. Tekrar ediyorum; çünkü onlar mukarrabîndi.

İşte bu mülahazadan hareketle günümüze gelerek, burada kıtmirane mülahazalarımı arz etmek istiyorum: Bir gün gelecek biz de "hey gidi günler" diyeceğiz. Ne günlerdi o dupduru günler!.. Herkeste sadece hizmet duygu ve düşüncesi vardı.. kimsede şöhret hissi, makam arzusu yoktu.. korkunun sözü edilmez.. câh sevdası akla gelmez.. menfaat ve çıkar mülahazası da asla düşünülmezdi.. sadece milleti i'la mülahazası vardı.. hedefte insanımıza insanlık adına âdâb u erkan öğretme düşüncesi vardı...

Evet, biz de bir gün işte bunları düşünerek ellerimizi dizlerimize vuracak, tıpkı Sıffin, Cemel, Nehrivan, Kerbela ve daha sonra aynı durumda olan insanlar gibi "hey gidi günler!" diyeceğiz. Ben şimdilerde bir yandan, "Allah o günleri

bana göstermesin." diyor, diğ er yandan da Allah Rasul u gibi tembihte bulunuyor ve "Aman hazırlıklı olun, dünyaya meyl   muhabbette bulunmayın." deyip inliyorum.

İki Cihan G ne i, bir gün Hazreti Hasan Efendimiz'i kucağına alarak minbere çıkarıp halka işaret eder ve: "Benim  u yavrum Efendiler Efendisi'dir. Allah bununla birbirine d  m   iki İ lam cemaatinin arasını bulacak ve önemli bir sulh gerçekleştirecektir." demek suretiyle belli bir dönemde sulhun ne kadar önem arz ettiğini gösterir. Ve o zat -elhak- "Hz. Muaviye ile savaşa gir" denilince, Müslüman kanı dökülmesin diye hilafetten feragat edip "varsın o olsun" diyerek Müslüman kanının dökülmesine meydan vermez. Evet, günü gelince Hz. Hasan, elinin tersiyle makamı, mansıbı, p yeyi itmi  ve pek çok mümin kanının dökülmesine meydan vermemiştir. Allah Rasul u daha o günlerde gelecek bu tehlikeli günler adına, "Aman birbirinize d  meyin, birbirinize girmeyin, kılıcınızı kırın, sadece dine sahip  ıkın, Hakk'ın yanında olun ve Hakk'ın hatırını  li tutun." diyerek hep tah idat yapmıştır.

Bize d   en şey de, insanları bu istikamette hazırlamaktır. Ben hal-i hazırda Türkiye'de ve dünyanın değişik yerlerinde hizmet eden kimselerin en büyük avantajı olarak milletimize olan güveni görüyorum. Asırlar boyu geçmişinde de hep böyle olmuştur ve böyle kalacağını  mit ediyorum. Dünyanın muhtelif yerlerinde makama, mansıba, menfaate bağlı hareketlerin sürdürüldüğü bir dönemde, mümin kardeşlerine karşı, t biiyyeti metb iyyete tercih ederek onlara: "Mademki ehl-i haksınız varın siz yürüyün!" diyecek ve katiyen rekabete, s rt  meye girmeyeceklerdir. Bu durum bütün Müslümanlar adına bana çok önemli geliyor ve önemsenmelidir de. Bunlar benim genel m lahazalarım. Bu mülahazalar mutlaka korunmalıdır. Bu mülahazaları değiştirmek bana göre orucu bozmak kadar büyük bir cin yettir. Vefatımız bizim iftar zamanımızdır. İftar zamanımızı idrak edeceğimiz ana kadar Allah kulluğumuz adına bize bu mülahazaları bozdurmasın!

Arkadan Gelenler

Arkadan gelenler va'de vefada o kadar sadık olabilirler mi? Ahd-  peymâna bu denli sadık kalabilirler mi? Onu da bilemeyeceğim. Allah Rasul u bir yerde "Hz. Mesih gibi derim" dediği gibi ben de öyle diyeyim: "Hep söylemeye çalıştım. Aman dünyaya meyletmeyin.. bu türlü şeylerden dolayı birbirinize d  meyin.. müminlerin aleyhinde olmayın.. onları karalamaya kalkmayın.. Ne bileyim Allah'ım! O günleri bize gösterme ve o günlere kadar bizi ya atma.. ama biz

çekip gittikten sonra, çıkarlar, menfaatler Müslümanların saffetini bozacak, makam sevdaları, mansıp düşüncesi Kur'an hadimlerinin duruluğunu, sadeliğini bulandıracak ise Sen onların da Rabbisin, onlar da Sen'in kulların. İster affeder, istersen azap edersin..." Gerçi haddimi aşarak bir mülahazaya temasta bulundum; ama her zaman gelecek adına aşamayıp, takıldığım oldukça ciddi endişelerim var.

Demokrasi, günümüzde gerçek manasıyla yumuşak bir hava oluşturacak, tansiyonları aşağıya çekecek bir sistemdir. Keşke iman, İslam ve Kur'an düşmanları da ona sadık olsa, onu yaşasalardı. Bence insanlar, demokrasilerden öte demokrat davranarak gelecekte mukadder bir kısım gâileleri aşabilirler. Herkesi kabul ederek, her kabiliyet ve istidada saygılı olarak, her hizmeti alkışlayarak, faideli herkese destek olarak bu ülke ve bu millet yararına olduktan sonra, herkesle iyi geçinmeye kararlı olarak, herkese sinisini açarak bu işten yararlanabilir ve kavgaya giden yolları kapayıp huzura giden yollar açabilirler. Fakat bunun yolu da yine insan olmaktan, kendini aşmaktan, kâmil insan olmaya kilitlenmekten, dövene elsiz, sövene dilsiz ve küfredenlere bile kırılmadan, gönül koymadan yaşamaktan geçer. Bu bizim genel mülahazamızdır. Allah inâyet edince niye olmasın ki!

"Hak tecelli eyleyince her işi âsân eder.

Halk eder esbâbını bir lahzada ihsan eder."

Bugün bunun emareleri var, Allah'ın inâyeti de var, temsil eden bazı insanlar da var, kat edilen mesafeler var; ancak hâlâ yürünecek o kadar çok yol var ki... Bu yollardan herhangi birinin durağı, konağı veya menzilinde dünya kadar şeytanlar, onların insanları idlal etmesi, baştan çıkarması da var. Yiğit olmak gerekiyor ki, bu handikaplar ve terslikler aşılabilsin. Ben şahsen endişelerimin vârid olmamasını dilerim.

06.02.2004 - Kendi Derinlikleriyle İnsan-1

'Muhakkâr bir varlığım' diyorsun ey insan eğer bilsen. (M. Akif)

İnsanın en önemli yanlarından biri, onun kendi kendinin şuurunda olması ve kendi kendini kontrol edebilmesi olsa gerek...

Ne gariptir ki, çoğumuz itibariyle en fazla ihmal ettiğimiz husus da budur.

Evet, sık sık kendini kritiğe tabi tutan kaç insan gösterebilirsiniz? Kaç insan gösterebilirsiniz ki, zaafı-kabiliyetleri, boşlukları-güç kaynakları, kaybettikleri ve kazandıklarıyla her gün bir kere daha yeniden kendini keşfediyor ve kendi derinliklerinde dolaşıyor? Muvakkat bir hayret, geçici bir tecessüsle değil, hatta fenalıklarını deşeyip kendini aşağılamak suretiyle de değil, belki, benliğini araştırma ve tanıma ihtiyacıyla, nefsinin karşısındaki bir kanepeye oturtup, sonra da insaf, hâzık ve rasyonel bir hekimin hastasını muayene etmesi gibi, onu gerçekçi bir anlayışla ele alan kaç fert gösterebilirsiniz?

Sokrates'in medresesinin alnına yazılı olduğu söylenen.. ve kendisinin de sık sık tekrar ettiği: 'Ey insan kendini bil!' dünya kadar hikmete açık ilim yuvalarında bir bayrak gibi tüllendikten sonra, seyrini bizim tasavvuf mekteplerimizde sürdüren, sürdürürken de, lâhut buudlu az bir değişiklik; 'Kendi benliğinin sırlarını kavrayan Rabb'ini de bilmiştir' şeklini alan bu ulu söz, bilmem kaç kadirşinas yorumcu ve kaç seviyeli temsilciye rastlamıştır?.. Ben sayılarının çok fazla olacağına ihtimal veremiyorum.

Kendinden habersiz kendine yetmezlerin ve kendini keşfedememiş dar ufukluların, başkalarını ve başka şeyleri bilmeleri imkânsız; onlar hakkındaki hükümleri de sathî ve tutarsızdır. Bir baştan bir başa küre-i arzın temaşası, dağların mehîb ve vakur konumları, nehirlerin ebediyet duygusuyla inleyen çağlıları, semanın her gün ayrı bir donanma gecesi gibi insanın rikkatine dokunan, onu büyüleyen en sehâ, en baş döndürücü armonilerden daha sihirli ışık ve derinlikleri.. sonra bütün bu tenteneli perdeler arkasında sürekli bize ışıyıp duran ve vicdanlarımıza gamze çakan sonsuzluk televvünleri, gerçek mana ve değerlerini ancak insanın derûnundaki marifet prizmasından geçirilmek suretiyle elde edebilirler. Yoksa, levh-i mahfuz tezgâhında dokunmuş şu her biri birer mücessem lafız ve manidar kelimeler mecmuası olan topyekün

varlığın bir mana ifade etmesi şöyle dursun onun kaostan farkı kalmaz.

İnsan, dikkatleri üzerine çektiği günden bu yana, sathî ve derinden, kabaca ve hassasiyetle, kuş bakışı ve etraflıca pek çok defa ele alınmış, üzerinde durulmuş.. fizikî ve rûhî, cismânî ve kalbî, hissî ve aklî yanlarıyla tekrar tekrar değerlendirilmiş önemler üstü önemi hâiz bir varlıktır. Ancak o, bazen, bal-kaymak gibi şirin, bazen öğürtü hâsıl edecek kadar cıvık ve müteaffin.. bazen sonsuza açık ve âdetâ nâmütenâhî, bazen aptallığıyla sınırlı ve dapdaracık.. bazen tevazu ve mahviyetiyle sımsıcak, bazen kibir ve gururuyla takır takır ve yapayalnız.. bazen olabildiğine sinsi ve hâin, bazen alabildiğine açık, şeffaf ve emniyet buğulu.. bazen bencil ve ego yörüngeli, bazen diğergam, fedâkâr ve engin himmetli.. bazen vahşi, mütecâviz ve gaddar, bazen mûnis, hakperest ve merhametli.. bazen sahte, mürâî ve mütebasbıs, bazen yürekten, muhlis ve dobradop.. bazen basiretli, müdrik ve bakış zaviyesi sapasağlam, bazen de miyop, aptal ve şaklaban gibi birbirinden çok farklı ve birbirine zıt sıfatlarla karşımıza çıkar. Bütün bunlara rağmen o yine insandır.. ve bu farklılıkların, bu zıtlıkların temelde onun özüyle alâkası da yoktur. Temelde onun özüyle alâkası olmadığı gibi, bazılarının zannettiği şekilde onun içgüdüleriyle, korunma insiyakıyla ve üreme sevk-i tabiisiyle de hiç mi hiç alâkası yoktur.. ve aynı zamanda bunları, insanın, kendi kendini ne yapmak istiyorsa o olduğu (existansializm) düşüncesiyle irtibatlandırmak da katiyen doğru değildir.

Ondaki bu televvün; daha yaratılırken her şey olmaya müsâit ve 'a'lâ-yı illiyyîn'den 'esfel-i sâfilîn'e kadar hem nâmütenâhî yükselmelere hem de korkunç alçalmalara açık hususî fitratında.. ve mahiyetine hem ruhânîlik hem de nefsânîlik nüvelerinin yerleştirilmesinde; dolayısıyla da, insan tabiatının ezeliyet hedefli ve peygamber yörüngeli bir gayeye yönlendirilebilmesinde veya yönlendirilemeyişinde.. ruhundaki insânî cevherlerin idrak edilişinde veya edilemeyişinde.. özündeki potansiyel gücün sezilip değerlendirilmesinde veya değerlendirilemeyişinde.. ledünnî derinlikleri araştırılırken kalbin katmanlarına inilişinde veya inilemeyişinde.. iradenin hakkının verilişinde veya verilemeyişinde.. şuurun perde arkası sırlarının sezilişinde veya sezilemeyişinde.. hissin mâverâilîğe yönlendirilişinde veya yönlendirilemeyişinde.. vicdan mekanizmasının işleyiş keyfiyetinin bilinişinde veya bilinemeyişinde aranmalıdır.

Hayatlarını ruhun enginliklerinde, kalbin derinliklerinde ve her zaman vicdan eksenli sürdürebilenler, yer yer tabiatlarının bir yanındaki tümseklere, fitratlarının çevresindeki dikenlere takılsalar da hep 'a'lâ-yı illiyyîn'e doğru

yürürler. Bütün ömürlerini beden ve cismaniyetin mahbesinde geçirenler ise bir girdabın etrafında dönüyor gibi, her an biraz daha gayyâlara gömülür ve hep 'esfel-i sâfilîn'e doğru sürüklenirler.

İnsanın Özündeki Mânâ

İnsanı sadece aklıyla, şuuruyla, şuuraltıyla, hayvânî ihsaslarıyla veyâ içtimâî temayülleriyle ele alanlar, onun özüyle alâkalı hiçbir şey söyleyememiş, ciddi hiçbir şey ortaya koyamamışlardır. Bir şey söyleyip, bir şey ortaya koymak şöyle dursun, onu iyice mübhemleştirmiş, muğlaklaştırmış ve âdetâ bir ucûbe haline getirmişlerdir. Bu akl-ı evvellerin kimine göre o 'düşünen hayvan', kimine göre, hayatı, sindirim-dolaşım-ıtrâhâta göre programlanmış bir hayatze, kimine göre de her şeyiyle cismânî hazlara göre plânlanmış, şuuru da, şuuraltı da 'libido' mezbeleliği ve insanda öğürtü hissi uyaran cıvık bir varlık...

Oysaki, mahiyetinde; aklında, şuurunda, şuuraltında, içtimâî temayülllerinde önemli birer yeri bulunan insan, bütün bunların verâsında, o ister, kader de yoluna su serperse, dünyada her şeyi aşabilecek mahiyettedir.. ve zaman zaman aşmıştır da. Evet o, hem kendini hem de bütün cihanları aşabilecek bir iç dinamizme sahiptir. O, eğer cevherinde bulunan o sırlı, sihirli güç ve imkânları, bütün o güçlerin, o kuvvetlerin, o imkânların gerçek kaynağına yönlendirebilse kendini de aşar, fâniliği de aşar ve varlığın kokan, çürüyen, dağılan bütün değersiz parçalarına, değerler üstü mânâ ve mahiyet kazandırarak onları ebediyete namzet hale getirebilir.

Bugün, göklerdeki yıldırımları avuçlayıp insanlığın istifâdesine sunan, atomun, o küçüklerden küçük dünyasına girip, partiküller âlemine seyahat düzenleyen, milyonlarca sene ötelerdeki âlemlerle diyaloga geçip, bu uzak mesafelerdeki varlıkları gören, işiten, hatta getirip gözler önüne seren.. duygularıyla, düşünceleriyle, tasavvurlarıyla, keşif ve icadlarıyla mesafeler üstü mesafeleri aşan insan, kendini hayvanî mer'alarda aramanın ve özündeki mana ve muhtevâyı anlayamamanın cezasını çekiyor. Onun bütün vahşeti, bencilliği, hak-hukuk tanımamazlığı, ihtirasları, nemelâzımcılığı, rahata düşkünlüğü, rehâvet zaafı bu inhirafında aranmalıdır.

Evet o, dünyaları aşan dehasına rağmen, kendini yanlış manalandırmanın, yanlış yorumlamanın kahrına uğramıştır.

13.02.2004 - Kendi Derinlikleriyle İnsan-2

'Avalîm sende pinhandır, cihanlar sende matvîdir' (Mehmet Akif)

İnsanı bedeniyle ele alan ve ona cismaniyet buudlarıyla yaklaşan düşünce, protoplazmanın yaratılışından bu güne kadar bütün tekamül vak'alarını, sadece ve sadece biyolojik bir gelişme olarak görmüş, transformizm vadilerinde dolaşmış, evölüsyonla zifaf olmuş; dolayısıyla da insanoğlunu hayvan seviyesine indirmiş, onu hayvanlar arasında aramış ve antropolojiyi de bir ahır, bir tavla nizamnamesi haline getirmiştir.

Durum böyle olunca kendini hayvanlardan bir hayvan sayan insanın gâye-i hayâlî ve kıymet idealleri, faide, keyif, eğlence, şahsî çıkar, daha doğrusu hayvânî bir mutluluk olacaktır. Dolayısıyla da bu fâideyi sağlayan faaliyet türü, bu keyfiyet ve bu neşeyi temin eden teknoloji ve bu cismânî refaha hizmet eden imkânlar insanın değerler listesinin başına geçecek.. ve hemen her şeyin önünde, her şeye fâik bir hızla gelişecektir. Tabii böyle bir değerler nizamı, daha doğrusu bu değerler kargaşası içinde de ne seviyeli bir düşünce insanı, ne azîmli bir ilim adamı, ne de gayretli bir sanatkârın yetişmesi düşünülemez. Yetişenler de ya bir kısım şahıs ve kuruluşlara tabasbus ve dilencilikte bulunacaklar veya devlet kapısında asalak durumuna düşeceklerdir. Zannediyorum, yakın tarihimiz itibariyle durum hep böyle olmuştur.

Bugün, insanımızı kıvrım kıvrım kıvrandıran maddeci medeniyetin, bütün bunalımların kaynağı olduğu bedâhatini inkâr edecek kimse çıkmaz. İlmî vak'aları karanlık faraziyeler üzerine kuran.. fiziğin temellerini sisli-buğulu bir zemine bina eden, plastik sanatlar ve edebiyatta bize ait her şeyi yıkan ve her şeyin içine mutlaka bir parça hezeyan ve cıvıklık pompalayan.. bin seneden beri 'bünyan-ı marsus' gibi devam edegelen bütün ictimâî müesseseleri temelinden sarsan.. idare ve politikayı korkunç bir yalan ve aldatma arenasına haline getiren.. aileyi toplum bünyesinde bir kanser hücresi şekline dönüştüren.. evet, bütün bu buhranlar yumağı medeniyetin insanlığa kaybettirdikleri, kazandırdıklarından daha fazla olduğu gibi, bir millet olarak biz de, ona yelken açtığımız günden beri, hiçbir zaman onun getirdikleriyle, götürdüklerinin yerini doldurmamız mümkün olamamıştır.

Blokajı tamamen madde olan medeniyet kılıklı bu uygarlık, insanlık için huzur ve itmi'nan temininden daha ziyade, sürekli hırs ve tamâî kamçılanmış

obur bir 'daha yok mu?' sistemidir. Daha çok imkân, daha çok istihsal, daha çok kredi, daha çok kazanç, daha konforlu bir hayat, daha müreffeh bir yarın ve daha daha bir sürü şey... Doğrusu insan kendi özünü manâlandıramayınca veya yorumlamada yanlışlığa düşünce, her şey kendisi için yaratılan bu muallâ varlık, böyle eşyanın mahkumu oluyor.

Faidelinin; güzele, iyiye, doğruya tercih edildiği bir dünyada yaşıyoruz.. ve zannediyorum, günümüzün talihsiz insanların ard arda gelen belalardan bir türlü bellerini doğrultamamalarının asıl sebebi de işte bu. Evet bugün, bilimi, tekniği, teknolojiyi olduğunun üstünde değerlerle tabûlaştıran, küstahlaştıran; buna karşılık, dini, ahlâkı, fazileti, estetiği, gereksiz ve lüzumsuz gibi gören gösteren akılsızlık, adeta çağın dehâsı sayılmakta. Öyle görülüyor ki, gerçek insânî değerleri alt-üst eden bu çarpık düşünceden kurtulacağımız güne kadar, milletçe yaşadığımız sarsıntılar da, bulantılar da devam edecek.

Keşke, gerçek insânî değerlere biraz daha erken uyanabilseydik!

Evet, tarihin katmanlarına altın, gümüş madenleri gibi sinmiş ve onun gerçek buudları sayılan manâ ve ruh, bize, faidenin; çıkarın, keyfin, eğlencenin değerler silsilesinde yeri olmadığını, olsa bile, sıfırın bir kaç milim üstünde olduğunu göstermektedir.

Aslında insanı, diğer canlılardan ayıran en önemli hususlardan biri de işte budur. Evet, insanın dışındaki her varlık, kendi faidesi, kendi çıkarı ve kâinat dengesi arkasında koşturulur; ancak insandır ki, hem kendini hem de bütün varlığı ve cihanları aşan bir manâ ve ruhu takip eder. Hayvanlarda din duygusu, ahlâk endişesi, fazilet mücadelesi, sanat gayreti yoktur. Kapıları sadece insan kalbine, insan duygularına açılan bu zümrütten sarayların biricik konuğu insandır. Evet o, din ile ikiz olarak doğmuş.. ahlâkla sarılıp sarmalanmış.. ömrünü fazilet takibine vakfetmiş ve kendini sanatla anlatmış tek canlıdır.. en ibtidâî vasıtalarla yapıp ortaya koyduğu basit eserlerden ifade ettikleri manâ ve değerlerle gidip tâ sonsuzluğa ulaşan sanat harikalarına kadar her ses ve soluk, her renk ve çizgi, her şekil ve motif, onun fitrat menşûrundan dökülen, onun derinliklerinden kopup gelen ona mahsus tayflardır.

Bugün, çoğumuz, kudretin mahkumu insiyaklarla meydana gelen örümcek ağına, bülbül yuvasına, arı peteğine, kunduz hendesesine, sivrisinek maharetine, yılan balıklarının uzun ve dolambaçlı seyahatine ve Sevk-i İlâhî ağında daha nelere nelere.. hayretlerle bakıyor ve dehşete düşüyoruz. Oysa ki, asıl hayret edilecek ve hayranlıkla alkışlanacak insandır. İnsanın ötelere buudlu ufkudur,

dehasıdır ve kendi kendini aşmasıdır.

Günümüzde çokları, kendilerini zirvelere çıkaracak olan gerçek insânî değerlere karşı kapalı olsalar da bu böyledir.. ve bunun tam anlaşılacağı güne kadar da kim bilir, küstahlaşan bilim, şımarıklaşan teknoloji ve faidenin dışında hiçbir değer kabul etmeyen medeniyet anlayışımızı daha ne ürpertici trajedilere sebebiyet verecek.. ve kandan, gözyaşından daha ne seylaplar meydana getirecek..!

20.02.2004 - Hz. Mesih ve Nüzûl Keyfiyeti

Birçok hadis-i şerifte Hz. Mesih'in âhîrzamanda tekrar dünyaya geleceği bildiriliyor. Bu geliş keyfiyeti hakkında neler söylersiniz?

Hz. Mesih'in âhîrzamanda tekrar dünyaya döneceğini ve bu nüzûl keyfiyetini bildiren yaklaşık yüz kadar hadis-i şerif var. Bu hadislerden en az kırk kadarı, hadis kriterleri açısından sahih sayılır.

Biz, bu hadislerden şimdi sadece bir-iki örnek verelim: Meselâ, Buhârî, Tirmizî ve Müsned'de rivayet edilen bir hadiste Allah Rasulü (sav): 'Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, adaletli bir hükümdar olarak Meryem oğlu İsa'nın aranızda inmesi yakındır. Haçı kırarak, domuzu öldürecek, cizyeyi kaldıracak ve bolca mal dağıtacak. Mal o kadar çoğalacak ki, artık kimse onu kabul etmeyecek' buyurmaktadır. Yine Müslim, Ebû Davud ve Müsned'de rivayet edilen bir başka hadiste de: 'Ümmetimden hak üzere cihat eden bir taife kıyamete kadar devam edecektir. İsa b. Meryem nâzil olunca Müslümanların emiri: 'Buyurun bize namaz kıldırın' diyecek, Hz. İsa da: 'Hayır, siz birbirinizin emirisiniz. Bu Allah'ın İslâm ümmetine bir ikramıdır.' diyecektir' buyurur.

Bunlar gibi daha başka hadisleri de kitabında toplayan Allâme Keşmirî, bir kısım âlimlerin, Hz. İsa'nın nüzûlüne işaret ettiğini kabul ettikleri dört âyet-i kerimeyi de almıştır. Bunlar: 'Beşikte ve yetişkinlikte insanlarla konuşacak ve iyilerden olacaktır.' (Al-i İmran, 3/46) Âlimler, bu âyetten hareketle Hz. İsa'nın yetişkinlikte insanlarla konuşmasının nüzûl vaktinde olacağını söylemişlerdir. 'Kitap ehlinde her biri ölümünden önce ona muhakkak iman edecektir.' (Nisa, 4/159) İbn Abbas ve Ebû Hüreyre gibi sahabiler, bu âyet-i kerime hakkında Hz. İsa'nın nüzûlüne işaret ediyor şeklinde yorumda bulunmuşlardır. 'O, kıyamete bir alâmettir.' (Zuhruf, 43/61) Bu âyette geçen 'Hu= O' zamirini yine âlimler, Hz. İsa'ya işaret ediyor demiş ve onun nüzûlünü kıyamet alametlerinden saymışlardır. Bu hususta diğer bir âyet ise: 'Doğduğum gün, öleğim ve diri olarak gönderileğim gün bana selâm olsun.' (Meryem, 19/33) âyetidir. Burada da âlimler, âyetin genel bir haşirin yanında Hz. İsa'nın hususî gönderilişiyle alâkalı olduğunu söylemişlerdir.

Yukarıdaki âyet ve hadisler hakkında farklı yorumlarda bulunan âlimler de olmuştur. Onlardan bazıları, Hz. İsa'nın şahsen nüzûlünü, Cenâb-ı Hakk'ın hikmetine aykırı bularak, bu nüzûla 'şahs-ı mânevî' nüzûlü olarak bakmışlardır.

Bazıları da âyet ve hadisleri daha değişik şekilde te'vil etmişlerdir. Günümüz âlimlerinden Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri ise, daha farklı bir yorumda bulunarak Hz. Mesih'in nüzûlünün şahsen olacağını nefyetmemekle beraber, daha çok şahs-ı mânevî üzerinde durmuş ve Hz. Mesih'in nüzûlünü, Hristiyanlık âleminin İslâm'a iktida etmesi şeklinde anlamıştır.

Üstad, temelde meseleye böyle yaklaşırken, nüzûl keyfiyetiyle alâkalı hadislerde zikredilen Şam'da Ak Minare'ye inmesi, bir atın üzerine binmesi.. vb. hususlarda da kat'iyen tafsilata girmemiştir. Bu konuda zannediyorum sadece o değil; daha başka muhakkikler de, sû-i istimale yol açar ve ileride büyük bir yalan olarak yüzümüze çarpılır düşüncesiyle, her zaman dikkatli davranmış ve bu türlü konularda gereksiz yorumlara girmemişlerdir; girmemişlerdir zira bilinen bir gerçektir ki Efendimiz (sav), gaybtan verdiği haberlerde, açık ve herkesin anlayabileceği bir dil kullanmamış; aksine olay ve hâdiseleri bir temsil ya da müteşabih bir ifadeyle anlatmıştır. Hem Üstad, hem de diğer muhakkikîn, Hz. Mesih'in nüzûlüyle alâkalı bir kısım müteşabih, ya da muğlak ifadelerin, bazı ravilerin tevili olduğu ve yine bir takım isimlerin de onlar tarafından hadise sokulduğu görüşündedirler. Dolayısıyla da, hadiste geçen Şam, minare, at.. vb. isimler, bu çerçevede değerlendirilebilir. Nitekim sadece muhakkikinin anlayacağı bu tür eklemeler, başta (kasdî olmaksızın) Sahabe Efendilerimiz tarafından yapılmıştır. Burada, Ebû Hüreyre ile alâkalı şu hususu misal olarak zikredebiliriz. Efendimiz: 'Ben ümmetimi ahirette abdest azalarından tanırım' buyurur. Hadiste abdest azalarının parlaklığını ifade için kullandığı tabir, 'gurren muhaccelîn =alınları bembeyaz' ifadesidir. Ebû Hüreyre (ra), burada hadise bir eklemeye yaparak, 'abdest uzuvlarının daha genişçe beyazlaması için siz onları daha geniş yıkayın' der ve kendisinin kollarını/ayaklarını dirseklerinin üstüne ve dizlerine kadar yıkadığını bildirir. Bundan dolayı diyebiliriz ki Hz. Mesih'in ahirzamanda iniş keyfiyetiyle ilgili bir takım kelimeler, daha sonra hadise katılmış ilavelerdir ve bunlar, Efendimiz tarafından söylenmiş gibi gözükse de, O'na ait değildir.

Bu hususta bir hâtıramı aktarmak istiyorum: Bir gün, duasını alayım düşüncesiyle, sevip-saydığım büyük bir zatın ziyaretine gitmiştim. Mesele dönüp dolaşıp Hz. Mesih'in nüzûlüne gelince; ahirzamanda Hz. Mesih nüzûl edecek, eline kılıcını alacak, insanları haklaya haklaya İstanbul'a kadar gelecek, sonra da kılıcını Sultanahmed'in minaresine asacak dedi. Ben böyle birisinin bu şekildeki açıklamalarına şaşıp kalmıştım. Haddizâtında çok zeki ve aynı zamanda Arapça'ya hakim olan bu zat, zannediyorum hakkında hüsn-ü zan

ettiği ya da keşfine-kerâmetine inandığı insanlardan duyduğu bu tür şeylere, i'mâl-ı fikir etmeden ve bu kabil konuları muhkemata ırcâi düşünmeden inanıyordu. Hâlbuki birazcık düşünmüş olsaydı, Efendimiz döneminde ne minare denen nesnenin, ne de Sultanahmet camiinin olmadığını düşünerek böyle bir ifadeden vazgeçecekti. Bu türlü şeyler zaman zaman belki hepimizde olabilir; hakkında hüsn-ü zan ettiğimiz kimselerden duyduğumuz şeylerle alâkalı ne Kur'ân'da, ne Sünnet'te, ne de büyüklerin yorumlarında hiçbir şey olmamasına rağmen, onları hemen kabul eder ve çevremize de anlatırız.

Bir de, Üstad'ın çokça üzerinde durduğu bir zılliyyet ve asliyyet mevzuu var ki, bununla ilgili kısa açıklamada bulunmanın da yerinde olacağı kanaatindeyim. Şöyle ki enbiya-ı izam Cenâb-ı Hakk'ın Zâtî tecellilerini temsil ederler. Bunun aklen bütün insanlar için düşünülmesi de söz konusu olabilir. Zira hemen her insan üzerinde, Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinden biri daha hâkimdir. Dolayısıyla aynı mazhariyeti paylaşan insanlar, bazen birbiriyle karıştırılabilir. Diyelim, Hz. Mesih bir reşhâdır. Bir başkası ise, velâyet-i kübrâyı mazhar olduğundan, seyr-i ruhânîyesinde onunla aynı yörüngeyi paylaşır ve seyrini o zatın izinde, onun ekseninde sürdürebilir. Dolayısıyla o zata bakılınca, bazen asla iltibas da söz konusu olabilir. Yani bazen gölge, asıl zannedilir. Hâlbuki bu bir yanılmadır. Bu mânâda cüz'ün kül' görünmesi, daha doğrusu vehmedilmesi çokları için her zaman bir iptila vesilesi olagelmıştır...

Bu açıklamalardan hareketle, aslında Hz. Mesih'in nüzûlü, Mesihîyet şeklinde değil; Mehdîlik ve Muhammedîlik şeklinde olacaktır, denebilir. Böyle bir gerçeğin tahakkuk keyfiyeti ne şekilde olursa olsun, bence mühim olan her Müslüman'ın Kur'ân'ın ruh ve mânâsını ârızasız temsil edip her zaman bu 'menheli'l-azbi'l-mevrûd=tatlı su kaynağı'nın başında durup o temiz, o pak, o nezih kaynaktan yararlanıp ve başkalarını da yararlandırmaktır. Bir diğer önemli husus da, bütün bunları belli şahıslara bağlama yerine, konuyu bir şahs-ı mânevî konusu olarak değerlendirmektir. Yine de bu mesele, çok münakaşası yapılacak bir meseledir. Zira bu konuda öteden beri sevâd-ı azam'ın kabul ettiği esaslar var. Bu esaslar çiğnendiğinde, ciddî iftiraklar doğabilir. Zaten Üstad da, belki elli yerde bu nüzûl ve temsili anlatmış ve ancak onu nûr-u firâsetle bakanlar sezebilir demiştir. O halde, bütün bunları nazar-ı itibara alarak, ahirzamanda Hz. Mesih'in gökten inmesini intizar etmenin bizim vazifemiz olmadığını ifade edebiliriz.

Hristiyan âleminin İslâm'a iktidâ etmesi meselesine gelince; Allah Rasulü (sav) ahirzamanda yeryüzünü işgal edecek insanların fizyonomilerini çizip

resmederken, daha ziyade bazı Uzak Doğu insanlarını âdeta resm ve tarif etmektedir. Bu tariflerde daha çok ablak suratlı, kalkık çeneli, elmacık kemikleri dışarıya çıkık, burunları basık, gözleri çukur insanlar nazara çarpmaktadır. Ayrıca yine bu hadislerde Hz. Mesih ve Mehdi'nin ortaya çıkması ve Hristiyanlarla Müslümanların bir bütün olarak hareket etmesi de, yeryüzünün bu insanlar tarafından işgal edildiği zamana rastlayacağı vurgulanmaktadır.

Bu hadisle ilgili yorumlarda, Hristiyanlığın iktidâsının, tamamen İslâmiyet'e dehalet şeklinde olabileceği gibi, içinde bulundukları karışık, bulanık ve kaotik bir ortamdan sıyrılıp, ıstifâ (saflaşıp) edip tekrar Hz. Mesih çizgisine gelmeleri şeklinde de olabileceği akıldan uzak değildir. O halde onlar, ihtimal tam mânâsıyla Şeriat-ı İslâmiye'yi benimsemeyecekler ama, başları sıkıştığı an Müslümanların vesâyetini kabul edecek ya da günümüzde bazı bölgelerde olduğu gibi, gelip toplu halde Müslümanlığa gireceklerdir. Dolayısıyla, bu birlik ve beraberliği sadece ahirzamanda dünyanın işgal edildiği âna has kılmak yanlış olur. Zira günümüzde de, aynı tür vifak ve ittifak, cüz'î ölçüde de olsa var sayılabilir. Nitekim biz bunu, Komünizm'in yıkılacağı ana kadar belli ölçüde yaşadık; Hristiyanlıkta sabit kalanlarla bir araya gelerek, inkar-ı Ulûhiyet'e, ateizme karşı bir pakt kurduk. Gelecekte de daha değişik tehlikelere karşı, başka birleşmeler de söz konusu olabilir.

27.02.2004 - Sûrat Çağı veya Tekarub-i Zaman

Bu asrın bir sûrat asrı olduğunda şüphe yok. Böyle sûrat yörüngeli bir dünyanın, hemen her yanıyla çok değişik şeyler getirdiği veya vadettiği de bir gerçek.

Bir zümre için refah, mutluluk, rahat ve rehâvet.. herkes için tasarı ve aksiyon arasındaki sürenin daralması, mesafelerin büzülmesi, hızla hedefe ulaşılabilmesi veya beklenmedik şekilde bunun engellenmesi.. birdenbire harplerin zuhuru ve uzlaşmaların gerçekleşmesi.. işte sûratle gelenler! Kim bilir belki de ileride hadiselerin ışık hızıyla cereyan ettiği bir dünya ile tanışacağız; tasavvur ve tahayyüllerimizi aşan böyle bir dünyanın vâridâtı ve tehditleri kurgu bilimlerin mevzuu olsa da hakka ve adalete teslim olmamış bir hızdan, insanlar ürpermeli!

Sûrat, mekânın var oluşuyla başladı ve insanın yaratılmasıyla da idrak edildi. İlk defa insanoğlunun ayağında tanıdığımız ve tanıştığımız sûrat, daha sonra onun beyin ve muhâkemesine sıçrayarak gelişmesini ve genişlemesini hep artırarak, şimdilerin muhakkak ve geleceğin baş döndürücü muhtemel hızına doğru yürüdü.

Evet, sûrat önce insan ayağı, ehlîleştirilen hayvanların sırtı, tekerlekli arabalar, derken pedallı ve motorlu vâsitalara uğrayarak geldi, modern makinelerin sırtına binerek yoluna devam etti. O bugün, bütün hızıyla mesafeleri fethetme veya sıfırlamaya doğru koşuyor. Zaten, ses ve görüntü nakli, cisimlerin intikalinin fersah fersah önünde.

Sûratteki bu gelişme, aynı zamanda beraberinde bir kısım kolaylık, rahatlık ve konforu da getirdi. Hatta zaman zaman bunlar; sûratın önüne geçtikleri de oldu. Bu kabil dengesiz gelişmelerin, gerçek insanî değerler adına zararı mı oldu, yararı mı? Bu husus ileride, teknolojik gelişmelerle, maddî-mânevî insanî değerlerin, yer ve konumları mukayese edileceği daha farklı bir platformda ele alınabilir.

Çağımız itibariyle sûratın en baş döndürücüsünü elektrikle ve ışıkla tanıdık. Öyle ki bir taraftan otobüsler, gemiler, trenler, uçaklarla ve bir yakın gelecek itibariyle feza gemileri, mekikler ve peykler sayesinde en uzak yerlere intikal etmek için, belki birkaç saat, belki de birkaç dakika yetebilecek. Diğer taraftan

da evimizde istirahat ederken, gelişen teknoloji ve telekomünikasyon sayesinde -bir kere düğmeye dokunma kolaylığı içinde ses, görüntü, renk hatta kokuların nakledilmesiyle- süratin en büyüleyicileriyle tanışacağımız ve görülmedik bir tekarub-i zaman ve mekân yaşayacağımız günler çok uzak olmasa gerek. Evet, bir bir eski harikaların âdileşeceği, yenilerin de çok uzun ömürlü olmayacağı, hatta kullandığımız âlât u edevâtın tamirine yetişemeyeceğimiz o garip gelecek pek yakındır.

Teknolojinin Getirdiği Problemler

Öyle anlaşıyor ki, dün insanoğlunun, zaman ve mesafelere karşı ayağıyla, atıyla, arabasıyla elde ettiği başarılar, hâlihazırdaki seyr u seyahat vasıtaları ve geleceğin peykleri, feza gemileri veya çok ileri telekomünikasyon teknolojisi sayesinde şimdilerde düşünemeyeceğimiz bir hıza ulaşarak devam edecek ve bir sürü rahatlatıcı şeyin yanında bir sürü de problem getirecek. Gerçi bilimin araştırmalarını, ilmin tespitlerini ve medeniyetin harikalarını takdir etmemek mümkün değil. Ama acaba, onca gayret ve onca emekle insan beyni ve kâinat kitabı hallaç edilerek sağlanan bugünkü sürat, süratten daha önemli gayelerin emrine verilebilmiş midir? Her gün daha da sıkıştırılarak bir köy haline getirilen mekân, büzüştürölüp sıfırlaştırılmaya çalışılan zaman, hedefine ulaşamayan ve hep onun gerisinde kalan gayesiz bir hızın elinde esir ise, böyle bir süratin insana ne yararı olacaktır ki? Kâinâtın en ücrâ köşelerine ulaşma, bütün eşya ve varlığı hallaç etme, dünyayı köyümüz ve mahallemiz gibi tanıma, en gizli şeylere dahi nighbân olma, insanî değerlerimiz, insanî ihtiyaçlarımız ve insanî arzularımızın önünde ise, başkalarının milli, vatanî ve ailevî mahremiyetlerine muttali olma veya milli, vatanî ve ailevî mahremiyetlerimizin başkaları tarafından görülüp bilinmesini gerçekleştiren böyle bir çılgın gelişme dünya çapında bir rezalet değil de ya nedir?

Şimdi, eğer sürat bizâtihi değil de, hedef ve neticeleri itibariyle matlupsa, acaba bugün insanımız, otobüs, tren, transatlantik ve ses süratini aşan uçaklarla, insanî değerleri adına gerçekleştirmeyi plânladıkları hedeflere, emellere ulaşabilmişler midir? Ulaşabilmişler midir ki, biz de daha şimdiden kurgu bilimlerle referansını aldığımız gerçek tekarub-i zaman ve mekânı bir gaye-i hayâl ve bir ideal olarak bekleyelim? Bu soruyu müsbet olarak cevaplamamız oldukça zordur. Zira, şimdilerde sürat, onunla hedeflenen gayenin çok gerilerinde bulunmakta...

Bir dünya düşünün ki o dünyada taksiler, otobüsler, trenler, yatlar,

transatlantikler, uçaklar, bir oraya, bir buraya, gayesiz, idealsiz, hesapsız, kalbî, rûhî hayata kapalı ve âkıbet mülâhazasından mahrum bir kısım serâzad gönülleri, tıpkı eşya taşıyor gibi alıp götürüyor, indirip-bindiriyor.. veya bu insanlar teknolojik imkânları, lunaparklardaki çakırkeyf çocukların kullandıkları gibi kullanıyorlar.. rica ederim böyle bir sürat veya sürat teknolojisi ne işe yarar?

Sürat, vakit kazanmak ve az zamanda pek çok iş yapmak, pek çok yere ulaşmak için ise, kazanılan vakit, ortaya konan iş ve ulaşılan yerler, süratin ötesinde daha önemli gayeler için değilse, Yunus'un ifadesiyle her şey bir kuru emek sayılmaz mı?

Sürat, Gayesini Aşmamalı

Evet, eğer sürat için belirlenmiş bir gaye ve o gayeyi gerçekleştirmeye matuf bir plân yoksa, kazanılan bütün zamanlar, bütün cehdler, bir mânâda boşa akan çaylar, boşluğa kayan yıldırımlar ve çöle dökülen yağmurlar gibi olmaz mı? Günümüzde, hayatın gaye ve hedeflerinden habersiz bir kısım sürat taraftarları, birkaç saat içinde atmosferin dışına çıkan, birkaç dakika veya birkaç saniye içinde ses, söz ve görüntülerimizi binlerce kilometre ötelere ulaştıran, ya da binlerce kilometre öteden bize ses, söz ve görüntü taşıyan bir sistemin işleyişi karşısında, bu muazzam sistemin arkasındaki gaye, mânâ ve neticeleri düşünecekleri yerde, çobanlar gibi sadece hıza hayranlık duyarak, onu, vadettiği bütün yararlardan tecrid edip kendi içinde yorumlamakla yetiniyorlar. Oysaki sürat, sürat olarak sırf bir fizikî hadisedir; gaye ve hedefleri düşünülmeden ele alındığında da ne terakki ve medeniyetin esası, ne de insanî değerlere götüren bir vesiledir. İnsanoğlu kendi ayaklarıyla yürüdüğü ya da atının, devesinin sırtında yol aldığı dönemlerde mesut ve medenî olabilmiştir. Aksine, bazı zamanlar itibariyle de o, dünya kadar maddî ve teknik imkânlarla rağmen, kan görmüş, kanlı kâbuslar yaşamış, bilhassa günümüzde olduğu gibi, kan kusmuş ve kanlı delillerin elinde ölürken bile insanca ölememiştir.

Sürat, hiçbir zaman insanoğlunun en birinci ihtiyacı olmadı. İnsanlar onu, aradıkları şeylere ulaşmak için istediler. İnsanoğlunun mutlak mânâda sürat aradığını veya sürat karşısında olduğunu vehmedenler, gelişen seyr u sefer vasıtalarına veya modern muhâbere, muvâsala imkânlarına taraftar olma ya da aleyhinde bulunma gibi tuhafliklara girdiler. Bu insanlar arasında, sürati ve onun elemanlarını göklere çıkarıp putlaştıranlar, teknolojik gelişmeleri takdis ederek onları her şey sayanlar olduğu gibi, hedefsiz, gayesiz bir süratin

abesiyetini, modern imkânlara düşmanlık şeklinde ifade edenler de oldu. Aslında, her iki zümre de, süratle takılıp kalıyor ve onu mücerred olarak yorumluyorlardı.

Sûrat, gayesini aşmamalı, hep onun gerisinde kalmalıdır. Evet sûrat, insanı, insanî hedeflere yönlendirici olduğu, bu hedefleri gerçekleştirebildiği, beraberinde huzur ve mutluluk da getirdiği, hasretleri dindirip hicranları sona erdirdiği, vakit fevt etmeden her arızanın üzerine yürüyüp dünyadaki umûmî âhenge ve devletlerarası muvâzeneye hizmet ettiği, dünyevî-uhrevî problemlerin çözümüne katkıda bulunduğu, ilmî araştırma ve ilmî tespitleri hızlandırdığı ölçüde mübeccel ve mukaddes ise de, bunlardan tecrid edilip tek başına kaldığı zaman, bizim için mânâsız bir kuruntudan farkı yoktur.

Gaye ve hedefle alâkalı böyle bir düşünce tarzı, aynı zamanda bizimle başkaları arasındaki farkı da göstererek, sürati bir fantezi olmaktan çıkarıp yüksek bir mefkûre hâline getirir ve ideal ruhların sabah-akşam heceleyip durdukları engin bir muhtevâyâ ulaştırır.

19.03.2004 - Hasetten Kurtulmanın Yolları

Soru: Haset duygusu nasıl izale edilir? Bu maraza müptela insan nasıl hareket etmelidir?

Haset dediğimiz şey, Türkçesi itibarıyla insandaki kıskançlık hissidir.

Bunun en düşük seviyede cereyan eden mahzursuz şekline gıpta, en üst seviyede ve gayri meşru olanına da kıskançlık, çekememezlik deriz. Arapça'da her iki mânâ da haset sözüyle anlatılır.

Allah Rasulü bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurur: "Yalnız iki kişiye haset edilir. Biri, Allah'ın, mal verip hak yolunda harcamaya muvaffak kıldığı kişi; diğeri de, Allah'ın, kendisine ilim verip de onunla amel eden ve bunları başkasına öğretene (yani ilmini infak eden) kimsedir." Burada Efendimiz hasedi, gıpta manasına kullanmıştır. Gıpta manasına gelen bir diğer kelime de "tenâfüs" sözcüğüdür ki, "Felyetenâfesi'l-mütenâfisûn" (Mutaffifîn, 83/26) ayeti hayırda yarışmaya teşvik anlamıyla bunu ifade eder. Yani insan, ilim sahibi birisinin ilmini neşrettiğini gördüğünde "Keşke ben de böyle olsaydım ve neşr-i hak yapsaydım!" duygu ve düşüncesiyle o kişiye gıpta ile bakabilir. Veya bir kimsenin olabildiğine serveti vardır, bu kişiye Allah, hem servet, hem de serveti değerlendirme, yani cömertlik vermiştir. O da malını tebzir derecesinde hak yolunda saçar savurur, îsâr yapar ve sehâvette bulunur. Bunu gören birisi: "Keşke benim de servetim olsaydı da böyle sarf ediverseydim" duygu ve düşüncesiyle o kişi hakkında gıpta edebilir. Asr-ı Saadet'te, Ensar-ı Kiram ve Muhacirin-i izam fukarası (radiyallahu anhüm), "Ya Rasulallah! Zengin kardeşlerimiz, bizimle beraber namaz kılıyor ve oruç tutuyorlar. Ayrıca servet sahibi olduklarından infak da edebiliyorlar. Bizim ise infak edecek bir şeyimiz yok" derler. Allah Rasulü de onlara namaz tesbihatını tavsiye eder.

Evet, hasedin gıpta şeklinde olanı mahzursuzdur. Fakat bunun sınırı ayarlanamadığı takdirde bazen mahzurlu olan kıskançlık derecesine girebilir. Mesela bir kimse, beğendiği, takdir ettiği ve gıptayla baktığı bir ehl-i ilim hakkında, daha sonraları, "Niye onda ilim var da bende yok?" duygu ve düşüncesi içinde olursa sınırı aşmış olur. İşte arada böyle ince bir fark vardır. Bundan tevakki etmek, dikkatle basmak ve o noktada batmaktan korkmak lazımdır. İnsan, "gıpta sınırındayım" derken, farkına varmadan haset sınırına girmiş olabilir. O bakımdan mümin kardeşlerinin gıpta damarını tahrik

etmemek de gıpta edilecek halde bulunan kimselere düşen bir vazifedir.

Haset Duygusunun Zararları

Allah'ın sevmediği ve büyük günahlardan sayılan hasede gelince, bunun insanın hem şahsî ve dünyevî, hem de uhrevî hayatı adına büyük zararları vardır. Zayıf bir hadis-i şerifte, "Haset, tıpkı ateşin odunu yakıp bitirdiği gibi ameli ve hasenatı yer bitirir." buyurulmaktadır. İnsan, amel yapar yapar da - Allah muhafaza buyursun- döner haset ederse her şeyi birden gider. Böyle açıktan açığa hasedin dışında, başkalarını kıskanma halet-i ruhiyesi içinde bulunan birinin de, bazen ibadet ü taatin feyzini, bereketini, yümnünü ve hayrını görmemesi söz konusudur. Mesela böyle bir kimse, birinin namazını kıskanıyorsa, mütemadiyen huzur ve huşu içinde namaz kılan o insanı gördükçe veya tahayyül ettikçe, namazından zevk alamadığı gibi kalben de asla terakki edemez ve Hakk'a yaklaşamaz. Bu yönüyle de o, manevi huzurunu yer bitirir. Öte yandan da Cenab-ı Hakk'ın bir insana takdir ettiği şeyi, kaderi tenkit manasında istemediğinden dolayı, kadere karşı gelir ve Allah'a karşı da su-i edepte bulunmuş olur. Mevla, kimine cemal, kimine mal, kimine mansıb, kimine de câh vermiştir. O kimse, Mevla'nın onun hakkında kader programıyla takdir ettiği şeye razı olmadığından ötürü, doğrudan doğruya attığı tenkit taşları kadedir ve böylece o, -hâşâ- Allah'ın icraatını tenkit etmiş sayılır; evet, o, bu şekilde haset etmesiyle kendisi için öyle felaketli bir yola girmiştir ki, en acınacak birinin durumuna düştüğü halde kimse tarafından acınmaz da.

Şimdi de meselenin dünyaya ait yönüne bakalım. Haset eden insan mahsuddan (haset edilen kişi) evvel kendi kendini yer bitirir. Zira Cenab-ı Hakk'ın onun hakkındaki nimet ve takdirlerini gördükçe müteessir olur. Hasta olur, yıpranır. Kalbi zaafa uğrar, bedeninde ciddi bir zaaf hissetmeye başlar. Çünkü bu durum, onun uykularını kaçıır. Mesela siyasi cephede birisinin adım adım muvaffakiyete gitmesi, şayet haset ediyorsa ötekini öyle kıskandırır ki, o kimse artık muvazeneli hareket etme imkanını da kaybeder ve dengesiz bir şekilde sağa sola saldırır durur. Aynı durum ilimde de söz konusudur; birisi, ilim sahasında ileriye gitmiş, diğeri gidememiş ve kıskançlığa düşmüşse bütün bütün muhakeme kabiliyetleri alt üst olur. O, artık ne düşünebilir, ne anlayabilir, ne de terkip yapabilir. Bu durum servet hususunda da aynıyle söz konusudur. Birilerinin yığın yığın mal kazanması, diğerinin o ölçüde bir şey elde edememesi onu öyle kıskandırır ki, "ne yapayım ne edeyim de bu adam böyle kazanmasın" diye düşünür. Bu kimse zamanla kendini yer bitirir, hatta muvazenesi bozulur da artık ticaret de yapamaz.

Hasetten Nasıl Korunabiliriz?

1. Hasetten kurtulmak çok kolay değildir. Çünkü o ahlak-ı seyyienin insan tabiatında en köklü olanıdır. Eğer insan, hasedin bu kabil maddi-manevi zararlarını düşünebilirse ihtimal ondan kurtulabilir.

2. Kişi, Cenab-ı Hakk'ın herhangi bir insana verdiği nimetlerin encamını düşünmelidir. Bir kimsenin zâil ve fâni şeylere karşı bakileştirebileceği nimetleri o yolda heder, ifna ve itlaf etmesi kâr-ı akıl değildir. Mesela birinin nimetler içinde yüzdüğünü gören kimse, haset etme yerine şöyle demelidir: "Cenab-ı Hakk'ın bana verdiği şeyler de bir nimettir. Ben başkasının nimetlerini kıskanma ile uğraşırken bana verilen bu nimetleri bakileştirmesem, işte o zaman kaybetmiş olurum."

3. Bir insanda gördüğümüz nimetin elde edilme yollarına bakılmalıdır. Zira her şeyin kendine göre bir elde edilme yolu vardır. Bu itibarla, servet sahibi birini gördüğümüzde o serveti elde etmenin yoluyla onu kazanmaya bakmalıyız. İlim, makam, mansıp gibi şeylerde de aynı şeyi düşünebiliriz. Evet zannediyorum, "Her şeye yoluyla varılır" prensibiyle, yoluyla o noktaya varmak ve o durumu ihraz etmek mülahazası kısmen haset rahatsızlığını izale eder.

4. Şu fani dünyada fani şeylere bel bağlayıp gönül vermek, onların bizde olmasını temenni edip başkalarınınkinin de zevalini düşünmek, mümine asla yakışmaz. Kişi, Cenab-ı Hakk'ın baki nimetlerine hasr-ı nazar ederek bunların zevali ve baki nimetlerin de bekası muvazenesiyle hasedine konu teşkil eden şeyi değerlendirebilir.

5. Ayrıca haset eden, hiç olmazsa bu hissini izhar etmemeye bakmalı ve bu mevzuda egzersiz yapmalıdır. Evet kişi, hasedi izhar etmek suretiyle kendini hasede alıştırırmamalıdır. Bu noktada kendisini tedib etmeli, elini, ağzını, gözünü, dilini ve kulağını kontrol altında tutmalıdır.

6. Kişi başkalarının mazhar olduğu nimetleri araştırıp karıştırmamalı ve derinliğine vâkıf olmayı düşünmemelidir. Madem kendisinde böyle bir hastalık var, bunun tedavi ve çaresi mümkün olduğu kadar onların mazhar oldukları nimetleri görmemektir. Aksi takdirde kendisini kıskandıracak şeyler, karşısına çıkarsa rahatsız olur. Nitekim bir ayet-i kerimede, "Sizi rahatsız edebilecek hoşnut olmayacağınız neticeler karşınıza çıkmaması için çok soruşturup durmayın." (Mâide, 5/101) buyurulmaktadır. Vâkıa bu ayet bu vesileyle değil, Efendimiz'e çok soru sorulmasını men sadedinde nâzil olmuştur. Ancak ayet,

işârî manasıyla bu meseleye de bakmaktadır.

Hasedin izalesi mevzuunda belki galîle-i sadrı izâle edebilecek bir şey söyleyemedim. Ancak bir konferans mevzusu olabilecek çapta geniş bir konuyu kısaca arz etmeye çalıştım.

26.03.2004 - Mevlid Okumak ve Okutmak

Soru: Mevlidin yazılış ve okunuş gayesi nedir? Mevrit okutmak bidat mıdır? Mevrit veya Kur'an okuma karşılığında para alınabilir mi?

Bugüne kadar Allah Rasulü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) doğumunu ve hayatını konu edinen ve O'nu senâ eden, 'Mevlid' adıyla pek çok eser kaleme alınmıştır. Bu eserler daha sonra, mevlid merasimlerinde, mevlidhanlar tarafından okunmaya başlanmıştır. Bunların Türkçe'de en meşhuru Süleyman Çelebi'nin 'Vesiletü'n-Necât' adındaki mevlididir. Bugün ülkemizde yapılan mevrit merasimlerinde sadece bu mevrit okunmaktadır. Süleyman Çelebi Bursa'nın o saf ve dupduru devrinde tepeden tırnağa coşkun bir aşk olarak yetişmiş bir insandır. O, bu aşkını hem nazım, hem iç heyecanı, hem de Ehl-i Sünnet'in düsturlarını nazara alarak mevlidiyle halka mâl etmiştir ve bu manzum eser, halk arasındaki deyişler ve duyular gibi halkın malı olmuştur. Mevlidhanlar, 'Mevlid-i Şerif'in müellifi Süleyman Çelebi'nin ruhuna Fatiha' demeseler, onun yazarının Süleyman Çelebi olduğunu kimse bilemezdi. Mevlid o kadar halka mâl olmuştur ki, akide, aşk, heyecan ve Rasulü Ekrem'e alaka bakımından o, adeta halkın dini hissiyatının terennümü gibidir. Süleyman Çelebi'ye isnadı şüpheli olan bazı yerlerini ayıracak olursak Mevlid'de, çok ciddi bir saffetle işlenmiş bir aşk u vuslatın mevcudiyetini görürüz.

Mevlidin, dinin ruhuna uygunluğu bakımından Devr-i risaletpenahide emsali vardır. Allah hakkında medh u sena, Allah'ı takdis, tesbih ve tahmid etmek, her zaman teşvik edilen ve öteden beri memduh sayılan şeylerdendir. Bunun dışında Devr-i saadette Rasulü Ekrem'i sena etme ve Allah'ın (celle celaluhu) O'nun üzerindeki nimetlerini dile getirmeye müsaade edilmişti ve bu yapılıyordu. Mesela 'Bânet Suadu' şairi Huzur-u risalet penahide Efendimiz'i peygamberliğiyle sena ederken, Allah Rasulü onu dinlemiş ve istihsan buyurmuşlardır. Şu mısralar o kasidedendir:

Ünbi'tü enne Resulallahi ev'adeni
Ve'l-afve inde Rasulillahi makbûlu
İnnerrasule leseyfun yüstedâu bihi
Muhannedun min suyufillahi meslûlu..

Rasulü Ekrem, 'Ve'l-afve inde Rasulillahi makbûlu' ifadesini duyduğunda çok mahzuz olmuş, o güne kadar Müslümanlar ve Müslümanlığın karşısında olan bu

zatı Allah Rasulü af ve kabul buyurmuş, onun 'makbulü' sözüne O da 'makbulü' sözleriyle ses katmış ve sırtındaki cübbesini çıkarıp 'Bânet Suadu' şairine vermişti. Muhtemelen o cübbedir ki, Hz. Muaviye'ye, ondan da daha başkasına ve derken Yavuz tarafından getirilip Topkapı Sarayı'na konmuştu.

Evet, o devirde de bunlar ve daha binlercesi okunuyor ve dinleniyordu. İmam Busayri'nin yazdığı Kaside-i Bür'e elden ele, dilden dile dolaşan bunların en meşhurlarındandır. Halk arasında yanlış olarak 'Buride' diye bilinen bu kasideye Kaside-i Bürde veya Kaside-i Bür'e de denir. İmam Busayri Kaside-i Bür'esiyle, Efendimiz'i medhetmiş, ümmet-i Muhammed de bunu ihtihsan ederek o gün bugün terennüm edip durmuştur. Kasidenin bazı mısraları şöyledir:

E min tezekkürî cîranin bizîselemi
Mezecte dem'an cerâ min mukletin bidemi

...

Ve bunların hepsinin sonunda da,
Mevlâye sallî ve sellim dâîmen ebedâ
Alâ habîbike hayril halki küllihimi
denilir.

Bu kaside asırlarca okunduğu gibi, asırlarca sonra samimi bir Türk alim ve aşıkı da:

Allah adın zikredelim evvela,
Vacip oldur cümle işte her kula...

sözleriyle başlamış, 'Merhaba'sıyla ona hoşâmedi etmiş, viladet hadisesini seslendirerek;

Amine Hatun Muhammed ânesi
Ol sadeften doğdu ol dürdânesi

demiş; Miraç bahsiyle, sesiyle sözüyle konuyu zirveleştirmiş ve bu geleneği devam ettirmiştir. Bu yönüyle ben, Mevlid-i Nebviyi okumayı istihsan ediyor, hatta müstehaptır diyorum. Çünkü burada Allah'ı medh ve sena, Rasulü Ekrem'i tebci ve tebrik etme var.

Bu sebeple mevlid okutmaya, okumaya bidat demek uygun olmaz. Bidat olarak kabul edilse bile ona bidat-ı hasene denilmelidir ve onun reddedilmemesi gerekir. Ancak Mevlidin içinde reddedilmesi gereken şeyler de yok değildir.

Evvela, mevlidin para karşılığında okunması tasvip edilemez. Mevlid okuyana hediye verilmeli, ancak okuyan kişi o hediye kerhen almalıdır. Eğer mevlid, Allah'ı ve Rasulullah'ı sena ise ki, öyledir, bu manada mevlid okuyan kişinin, 'Allah'ı ve Peygamberi medhettim. Bana para verin' manasına o beklentiye girmesi, hemen paraya elini uzatması Allah'a ve Rasulü'ne karşı yakışıklı düşmemektedir. Mevlid okuyan kişi bunun karşılığını beklemediği halde farkında olmadan cebine bir şey konulmuşsa bence mümkünse bunu yememelidir.

İkinci olarak, mevlid samimi ve içten gelerek okunmalıdır. Mesela bir kimse, 'Her ne zaman seni anarsam gözyaşlarım ceyhun olur.' veya 'Her kaçan seni ansam kararım kalmaz' der de öyle olmazsa, yalan söylemiş ve riyakârlık yapmış olur.

Kur'an-ı Kerim'i para karşılığı okuma meselesine gelince; o, daha fazla hassasiyet isteyen bir husustur. Zira Müslüman'ın, onu okuması ve manasını anlatması, muallimin vazifesi cümlesindendir. Bunu medar-ı maişet yapmak Kur'an'ın hikmet-i nüzulüne zıttır. Kelamullah, insanlar, sırtından para kazansın diye indirilmemiştir. Kur'an, hayat ona uydurulsun, ona göre tanzim edilsin, insanlar Allah'ın istediği düzen içine girsinler diye inmiştir. Cenab-ı Hak nerede, 'Biz Kur'an-ı Kerim'i indirdik' diye Kur'an'ı anlatmışsa, hemen arkasında ona uymayı emretmiş, Kur'an'ın hikmet-i nüzuluna dikkati çekmiştir. Bunların içinde de 'Siz Kur'an-ı Kerim'i okurken karşılığında bir şey alabilirsiniz' şeklinde bir hüküm yoktur.

Ancak halef fukaha, 'Bir kimse Allah rızası için hatim okursa, o kişiye hediye verin ve onu memnun edin.' demişlerdir. Kur'an okuyan kişinin vazifesi herhangi bir şey talep etmemek, hatta bunu kalbinden dahi geçirmemektir. Çünkü bu, zaten onun vazifesidir. Dinleyenlerin vazifesine gelince; o kişi Kur'an okumuş, hem kendisi sevap kazanmış, hem de kendisini dinleyenlere sevap kazandırmıştır. Böyle bir kimse hususiyle de ihtiyacı varsa mümkünse hoşnut edilmelidir. Fakat bunu da mutad hale getirmemek ve bir esasmış gibi ele almamak gerekir.

Bu, çok su götürür bir hamurdur. Muvazeneyi bulamaz da yanlış bir söz söylersem meslektaşlarımı ve kardeşlerimi kırarım ki, bundan Allah'a sığınırım. Her şeyin terk edildiği bir devirde bir camia, bu işe Allah'ın lütfuyla sahip çıkmış, çok az şeye kanaat etmiş, mescitleri açmış ve namaz kıldırılmışlardır. Günahımız ve günahları vardır, Allah affetsin. Ancak bu iş yerde kalmamış ve

onlar bu vazifeyi bugüne kadar götürmüşlerdir. Vâkıa ihlas, irşad ve tebliğdeki şuur gibi ciddi bir eksiklik vardır. Bu zamana kadar bu işi yarım yamalak getirenlere dua edelim. Dileyelim ve dilenelim Cenab-ı Hak tamını lütfetsin ve bizi tam ihlasa mazhar eylesin.

02.04.2004 - Bediüzzaman'ın Felsefe Telakkisi

Soru: Bediüzzaman'ın felsefeden tevakkî ettiği (sakındığı) söyleniyor. Doğru mudur?

Üstad hayattayken Türkiye'de, Auguste Comte gibi düşünürlerin bayraktarlığını yaptığı pozitif düşünce çok hâkimdi. Türk aydını daha bir sürü materyalist, naturalist, rasyonalist feylesofların düşüncelerinin tesirinde idi. Dolayısıyla Üstad'ın felsefeye karşı tavrına biraz da bu zâviyeden bakmak lazım. Çünkü bazı dönemlerde İslam felsefesi diyebileceğimiz çok mahzurlu olmayan bir kısım düşünce akımları da olmuş, hatta kalam ilmi bir yönüyle bu akımlardan beslenmiş ve çok defa onlara dayanmıştır. İmam Gazali de felsefeye karşı verdiği mücadeleyi bir yönüyle yine ayrı bir felsefî sistem geliştirerek yapmıştır. Buna isterseniz Bergson'un anlayışıyla, aklın akılla yenilmesi, isterseniz bir silah ile öldürücü başka bir silahı bertaraf etme de diyebilirsiniz.

İşte, bu açıdan bakıldığında, Üstad'ın tevakkî ettiği ve zararlı gördüğü felsefenin; materyalizme dayalı, bütün güç ve kuvvetini tamamen pozitivizmden alan mücerred akılcılıktan (rasyonalizm) beslenen bir felsefe olduğu görülür ki, böyle bir felsefî düşünüş Necip Fazıl'ın benzetmesiyle parmak ucu kadar bir şeker parçası elde edebilmek için bir çuval keçi boynuzu yemek gibi bir şeydir.

Bediüzzaman'ın felsefeden tevakkî edişinin sebeplerinden biri de, yine kendilerinin ifade ettiği gibi, felsefî ve aklî ilimlerle çok iştigal etmenin kalbin marazını artırması mülâhazasıdır. Üstad en eski eserlerinden olan Muhâkemât, Münâzarât ve Lemeât'ta bile hep fûnûn-u medeniyeyi teşvik etmektedir. Böyle bir insanın, fûnûn-u müsbetenin (pozitif bilimler) karşısında olması düşünülemez. Onun karşısında olduğu, din tanımayan felsefe ve mücerred akılcılıktır ki, onlarla iştigal ölçüsünde insanda kalbî ve rûhî maraz baş gösterir. Yoksa akıl, ilmin sebeplerinden birisidir.

İnsanın duyularıyla algıladığı şeylerde, onu pozitif neticeye götürebilecek olan havâss-ı selîme, ilmin sebeplerinden biridir. Fakat ihmal edilen ve unutilan nokta, bütün bunlara ruh katıp gerçek derinliğini kazandıracak olan kaynağın haber-i mütevâtir olduğudur. Haber-i mütevâtir, yalan üzerinde ittifakı mümkün olmayan insanların verdiği haber manasına geldiği gibi, Allah'tan gelen haber manasına da gelir. Üstad tarafından Risalelerin değişik yerlerinde tahlil edilen Kur'an-ı Kerim açısından meseleye yaklaşacak olursanız, onun

beşer kelamı olmadığı, binaenaleyh ilmin diğer sebeplerine gerçek bir derinlik kaynağı olduğu apaçık görülecektir. Oysa felsefe tarihine baktığımızda görmekteyiz ki; rasyonalistler kendilerine göre bir yol tutup gitmişler, naturalistler ayrı bir yol izlemişler, pozitivistlerin tuttıkları yol ise tamamen ayrı olmuş ve bu gruplardan her biri, üzerinde durdukları hususun tek başına ilme sebep olabileceğine inanmışlar. İşte bunları tek başına birer gerçekmiş gibi algılamaktır ki kalbî ve ruhî marazı artırır. Ve Üstad'ın itirazı işte bu noktadandır. Mücerred akılla iştigal eden insanın aklının ve kalbinin marazının arttığı ölçüde, kendini bu türlü ilimlere salması, kalbî ve ruhî kaymalarla sonuçlanabilir.

Evet, felsefî ve aklî ilimlerle uğraşmak ayrı meseledir, fûnûn-u medeniyeyle uğraşmak ise ayrı bir meseledir. Üstad hazretleri fûnûn-u medeniyeyi teşvik etmiş ve gerçek hakîkatın onlarla ulûm-u dîniyenin imtizacından doğacağını belirtmiştir. Ulûm-u dîniye vücuttaki kalb gibidir ve insan bütün kuvvetini ondan alır. Fûnûn-u medeniye ise akıl mesâbesindedir ve yine o olmadan insan gücünü tam olarak kullanamaz. Gerçi akılda bir kısım yanılmalar da olabilir; ama yanılma bir yönüyle ilimde yeni araştırmaların rehberi olduğundan, doğruyu bulabilmek için yanıltan başlayıp yürümek bazen izlenmesi icap eden bir yol da olabilir. Müspet ilimlere gelince, kimsenin bunlara diyeceği bir şey yoktur. Zira, netice itibarıyla kâinatı okuma, onu yorumlama ve bu yorumlarla bir yere varma hep ona bağlıdır.

Şimdiye kadar kimse ilmin karşısında duramamıştır. Allah'tan gerçek manada haşyet duyanların ancak O'nun alim olan kullarının olduğu ayetle ifade edilir. Binaenaleyh Üstad'ın ilmin karşısında olduğunu düşünmek çok abestir. Öyleyse Üstad'ın, ilmin değil Kur'an referanslı olmayan mücerred aklın dar kalıplarının karşısında olduğunu söylemek daha uygundur.

Burada şu meseleyi de arz etmenin yerinde olacağını düşünüyorum. Pozitif ilimlerle elde edilen neticeler, her ne kadar bir kesinlik ifade etseler de, mütevâtir haber bunlardan farklıdır. Onlara müşahede demek daha uygundur. Zaten eskiden pozitif ilimlere tecrübî ilimler deniyor ve bu ilimler, yakın tarihe kadar öyle anılıyordu. Tecrübe edilmiş bu ilimlerin bazılarında dünden bugüne hep bir kısım değişiklik olagelmektedir. Tabii bunların içinde değişmeyen ve neticeleri itibarıyla sübût bulanlar da vardır ki, bunlar artık değişmemektedirler. Bunun aksini iddia etmek de mümkün değildir. Mesela suyun kimyevî yapısı bellidir. Veya havada pozitif ve negatif halde olan bulutların rüzgâr veya başka bir sâikle çarpışmaya geçip çiy noktasındaki

damlaların arzın bağına şefkat gözyaşları gibi takattur etmesi bilinen bir hâdisedir. Bunların işleyişi değişmez. Sütün nasıl meydana geldiğini biliriz. Bunların cereyanında herhangi bir değişiklik olması düşünülemez. Ancak meseleye yaklaşımın veya ifade tarzının değişebileceğini söylemek mümkündür.

Bu şöyle de ifade edilebilir: Küllî kanunlara bağlı olan bir kısım cüz'î kâideler vardır. Ve o cüz'î disiplinleri, bağlı olduğu küllî kanunlara ircâ etmek için daha derli toplu bir şekilde ifade etmek söz konusu olabilir ve işte bu ifadeler değişebilir. Yani tarifler yetersiz kalır da meseleyi tarif etmede bir genişleme olabilir ve daha geniş bir tarif yapma ihtiyacı duyulabilir. Zaten efrâdını câmi ağyârını mâni olması, tarifi en önemli özelliklerinden biridir.

Tecdid-i İman

Uhrevî âlemimiz itibarıyla ne zaman vefat edersek, dilimiz kelime-i tevhid ile ıslanmış olarak Allah'ın huzuruna gitmemiz bizim için hayati bir mevzudur. Onu söylemiş ve o ahd ü peymâna sadakat içinde Allah'ın huzuruna gitmiş olmak, bizim için önemi çok büyük, kazandıran hususlardandır.

Soru: Niçin tecdid-i iman yapıyoruz?

Aslında bu soru 'Niçin tecdid-i iman yapmıyoruz?' şeklinde de sorulabilirdi. Allah'a inanıyor ve bu inancımızı 'Lâ ilâhe illallah Muhammedun Rasulullah' kudsi cümlesiyle ilan ediyoruz. Biz bu sözü söylerken, aynı zamanda kalbdeki tasdik ve iz'ana dilimizi de tercüman kılıyoruz ki, ahkâm-ı İlâhi'nin üzerimizde tatbik edilmesi konusunda bu bir esastır.

Sâniyen, kelimeyi söylemekle, şahsi hayatımızı aydınlatmış, nuranileştirmiş oluyoruz ki, bu bizim için mutlak bir ihtiyaç. Her şeyden evvel bizler, mütemadiyen tahavvül edip değişen varlıklarız: Ben, dünkü ben değilim, tabii evvelki günkü ben de değilim. Hele geçen seneki ben, hiç mi hiç değilim. Geçen seneki ben ile şu andaki ben arasında upuzun bir mesafe vardır. Öyle ise geçen sene ben 'Lâ ilâhe illallah' deyip tecdid-i iman yaptıysam, değişen şimdiki ben yeniden tecdid-i iman yapmak suretiyle ruh, his ve kalb dünyamı tenvir etme mecburiyetindeyim.

Sâlisen, üzerinde yaşadığımız dünya da bizim gibi değişiyor: Küre-i arz durmadan dönüyor; Güneş devamlı hareket ediyor. Değişen dünyaları da ayrıca tenvir etmek ve içinde bulunduğumuz yurdumuzu, yuvamızı, otağımızı aydınlatmak için yine 'Lâ ilâhe illallah' kudsi cümlesiyle hayatımızı aydınlatmak mecburiyetindeyiz.

Râbian, insan farkına vararak veya varmayarak pek çok defa, kendisini küfre sokacak davranış, iş ve sözlerde bulunabilmektedir. Bu türlü davranış, iş ve sözler onun manevi hayatını karartır, zulümatlı hale getirir ve kapkaranlık yapabilir. İşte eğer insanın, küfre götüren ve dalaletle iten bu türlü sözlerle iç dünyası kararmışsa böyle birinin 'Lâ ilâhe illallah' ile hayatını yeniden tenvir edip tecdid-i iman yapması onun için elzem ve zaruridir.

Hâmisen, uhrevî âlemimiz itibarıyla ne zaman vefat edersek, dilimiz kelime-i tevhid ile ıslanmış olarak Allah'ın huzuruna gitmemiz bizim için hayati bir mevzudur. Onu söylemiş ve o ahd ü peymâna sadakat içinde Allah'ın huzuruna gitmiş olmak, bizim için önemi çok büyük, kazandıran hususlardandır. Evet, bir hadis-i şerifte, 'İnsan vefat ederken, kelime-i tevhidle dili ıslak olarak Allah'ın huzuruna giderse, Cenab-ı Hak onu mağfiret buyurur.' şeklinde ifade edilmektedir.

İmamların camilerde yaptırdıkları tecdid-i iman ve tecdid-i nikah meselesine gelince; bu mânâ günümüzde bir âdet olarak icra edilmektedir. Rasulü Ekrem devrinde böyle bir tecdid-i iman yapma meselesi bahis mevzuu değildi. İnsanın günün her dakikası ve her saatinde günahlara ve küfre karşı içinde bir burkuntu ve tiksinti duyup da gönlünden gele gele 'Lâ ilâhe illallah Muhammedun Rasulullah' demesi, bir tecdid-i iman cehdidir ve mümkünse bu her zaman yapılmalıdır.

Cenab-ı Hak, yolunda ve yönteminde bu işleri edaya bizleri muvaffak kılsın.

09.04.2004 - Ebu Hanife, Ona Muasır Dâhiler ve Fikir Hürriyeti

Büyük alimler arasında, saygı ve terbiye gibi hususlar, fikir hürriyetine gölge düşürmüş müdür? Yaş açısından daha küçük olanların meclislerde söz söylemesini nasıl değerlendiriyorsunuz? Böyle bir durum şimdi söz konusu olabilir mi?

Tarihin belirli zamanlarında toplumdaki terbiye ve kültürde, İslam'ın ruhuna aykırı olarak bazı kimselerce ve bazı idarelerce baskı ve zorlamaya başvurulmuş ama hep öyle olmamıştır. Aslında saygılı olmak başka, büyüklüğü kabullenip istidatların önünü kesmemek daha başka bir meseledir. Bu konuda Asr-ı Saadet'te meydana gelen bir hadiseyi nakletmek istiyorum: Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), etrafındaki yaşlı sahabilere, hurmayı bir misalle sormuş, pek çok sahabe değişik ağaçlar etrafında dolaşırken, yaşı oradakilere nisbeten daha küçük olan Abdullah b. Ömer cevabı bilmesine rağmen söylememiş. Öyle anlaşıyor ki İbn Ömer o dönemde böyle davranılması gerektiğini düşünüyordu. Ama daha sonra babası ona, yapması gerekli olan hususu söyleyince, zannederim o da değişmişti.

Hicrî 2. asır, Ebu Hanife, Süfyân b. Uyeyne, Süfyân es-Sevrî ve el-Evzâî gibi dev imamların yaşadığı çok velûd bir dönemdir. Bu imamlar birbirleriyle muasır olup belki sadece aralarında üç-beş yaş fark vardı. Bu dönemin en mühim özelliklerinden biri, fikirlerin çok serbestçe tartışılıyor olmasıydı. Hususiyle Kûfe'de her şey münâzaranın âdâbına göre tartışılıp konuşuluyor, müzâkere ediliyor ve bir neticeye bağlanıyordu. Herhalde şimdilerde olduğu gibi saygısızca ve kavga edercesine değildi! Kavga edilmiyor, tartışmalara girilmiyor ve her şey bir edep çerçevesinde cereyan ediyordu. Yapılan bütün müzâkereler insana karşı saygılı davranma ve hoşgörülü olma çerçevesinde gerçekleşiyordu. Hususiyle Irak'ın kendine has bir özelliği vardı. Zira burası Havâric, Nevâsib düşüncelerinin ve Neoplatonizm gibi değişik fikir cereyanlarının çok erken girdiği bir yer olması itibarıyla değişik cereyanlara çokça sahne oluyordu.

'Bin sene yaşayan adam'

Ebu Hanife, değişik zamanlarda yanına gelen kırk binlere ulaşan talebeleriyle hemen hemen her şeyi müzâkere ederek, konuları zeminine oturtuyor ve

böylece bütün vicdanlar da rahatlıyordu. Bundan dolayıdır ki o dönemde, bir yandan hadis, usûl-ü hadis, nakd-i ricâl, nakd-i metin gibi ilimler inkişaf ederken, diğer yandan ilk tefsir ve fıkıh eserleri te'lif ediliyordu. Bu bir manada hicrî 4. asrın sonu itibarıyla Asya'da bir rönesans gerçekleşmesi demektir. Düşünce ve bilim tarihi açısından bakıldığında, çok erken denebilecek bir zamanda, büyük hukukçuların yanında İbn Sina gibi dâhilerin ve fünûn-u müsbedede Zehrâvî gibi devâsâ insanların yetiştiği görülmektedir. Öyle ki Zehrâvî'nin kullandığı aletleri Batı tam bin seneye yakın üniversitelerinde kullanıyordu. Bu itibarla böyle dâhilere 'Bin sene yaşayan adam' demekle bir beis yoktur. İyi bir değerlendirilmeye tâbi tutulduğunda ifade edilen gerçeklerin hafif şeyler olmadığı görülecektir. Bütün bunlar o dönemde düşünce hürriyetinin, düşünceyi ifade etme hürriyetinin ve araştırma hürriyetinin çok rahat kullanılmasından kaynaklanıyordu.

İmam Muhammed ve İmam Ebu Yusuf, Ebu Hanife'ye karşı çok saygılı ve terbiyeli idiler. Ona, 'Hocamız' diyorlardı ama aynı meselede onunla farklı düşünceleri de olabiliyor ve bunu da ifade edebiliyorlardı. Kitaplarda buna misal teşkil edecek, onların pek çok farklı düşünce, mülâhaza ve mütalaaları vardır. Bunlar sadece kuru bir saygıdan dolayı 'Hocam' deyip de Kitap ve Sünnet'te öyle görmedikleri hakkı ketmetmiyorlardı. Çünkü onlar, hakikat karşısında susanın dilsiz şeytan olduğunu çok iyi biliyorlardı.

İmam Azam neden büyüktür?

Evet, Ebû Hanife de Süfyan b. Uyeyne ve Süfyan es-Sevrî gibi dâhilerdendir. Aslına bakılırsa fıkıh Ebu Hanife'nin asıl alanı değildir. O, kelâm ulemâsındandır. Yani fıkıh, Ebû Hanife'ye göre ikinci bir meseledir. Zira o akidecidir. (Allâme Muhammed Hamdi Yazır da aslında fakihtir ama tefsir yazmıştır.) Ebû Hanife de, şartların gereği daha çok akîde ve kelâm ile iştigâl etmiş olmasına rağmen, hem kendisi fıkıhta daha meşhur olmuş, hem de talebeleri büyük ölçüde fıkıh sahasında yetiştirmişlerdir. Zira yetiştiği dönemde fırak-ı dâlle ve bâtil cereyânlar öyle çoğalmıştı ki, Dehriyyûn, Basra ve Kûfe'de kürsüler kurmuştu. Hatta bu meselede o derece ileri gitmişlerdi ki, inkâr-ı ulûhiyet meselesi bile konuşuluyordu. Neoplatonizm, Monizm ve daha başkalarının fikir planında temelleri de aslında o dönemde atılmıştır. Evet, daha sonraki filozoflarla sistemleştirilmeye tabi tutulmuş, yeniden bir kere daha seslendirilmiş ve yorumlanmış olsalar da, bunların tohumları ta o dönemde atılmıştı. Onun için, biri Ehl-i sünnet ve'l-cemaat diğerleri (yetmiş ikisi) de fırak-ı dâlle olmak üzere yetmiş üç fırkanın varlığından bahsedilmektedir. Ebu

Hanife işte böyle bir ortamda neşet etmiş ve bu fırkalarla yaka paça ola ola hayatını sürdürmüştü. Ne var ki, Hazretin öyle bir istidâdı vardı ki her sahada söz söyleyebiliyordu. ('Fıkh-ı Ekber' adında akâide dair bir kitap ona aittir ve daha sonraları Alî el-Kârî gibi bir allâme de bu esere bir şerh yazmıştır.) Evet, Ebû Hanife önceleri akaid ve kelamla meşguldü. Ancak o daha sonraları tamamen fıkha yöneliyordu.

İmam Azam, talebelerine Kur'an ve Sünnet ölçüsünde, Sünneti kritik etmeye yardımcı olabilecek bir kısım düsturlar vaz' ediyor ve fıkıhta kırk bin insanı başına toplayabiliyordu. Onun yetiştirdiği talebeler içinde Ebu Yusuf gibi Abbâsilere uzun zaman şeyhülislâmlık yapan büyük zâtlar da vardı. İmam Azam'ın yetiştirdiği bu büyük insan, tebe-i tâbiîn döneminde şeyhülislam olmuştu ki onun bu vazifeyi yaptığı coğrafyada İmam Mâlik'ler, İmam Muhammed'ler ve İmam Şâfiî'ler de bulunuyordu. İmam Ebu Yusuf, o dönemde İslam'ın tek olmasa da en büyük, adeta Herkül burcuna, Amuderyâ'ya ve Çin Seddi'ne kadar uzanan ve Türkiye kadar otuz büyüklükteki koskocaman Abbasi devletine şeyhülislâmlık yapıyordu.

İmam Azam'ın talebeleri

Yine o büyük imamın yetiştirdiği müstesnâ talebelerinden biri de İmam Muhammed'di. Onun yazdığı eserleri üst üste koysak başımızı aşar. Sadru'sş-şehid, İmam Muhammed'in yazdığı el-Câmiü'l-Kebîr'ini, uzun olması münasebetiyle okunamama endişesinden dolayı hülâsa etmişti. Meseleleri hülâsa etme ve anlamada zorlanmaya sebep olduğundan, daha sonra İmam Serahsî ise bu kitaba 'el-Mebsût' adında bir şerh yazmıştı. Ama bütün bunlara rağmen bu eserlerin menşei yine de bir yönüyle İmam Muhammed'e dayanıyordu. O, öyle zeki bir insandı ki, (bir söz esprisi içinde) kendisinin hocasından duyduğu hiçbir şeyi unutmadığını bildirir ki, doğrudur. Ayrıca, onun iyi bir gözlemci ve mütecessis olmasıyla alakalı şöyle bir vak'a anlatılır:

Derse geldiğinde denemek için İmam Ebu Yusuf'un oturduğu minderin altına birkaç santimlik bir tahta, İmam Muhammed'in seccadesinin altına da bir kâğıt katlayıp koyarlar. İmam Muhammed öyle mütecessis bir insandır ki, İmam Ebû Yusuf dersini yapıp, tahtanın farkına varmadan kalkıp gitmesine karşılık İmam Muhammed, oturur oturmaz hemen bir farklılığın olduğunu anlar ve 'Allah Allah! Bu tavan mı iki kâğıt kalınlığı aşağıya inmiş, yoksa yer mi yukarıya çıkmış!' der.

Bunlardan başka İmam Şâfiî'ye hocalık yapan, hadiste allâme ve zâhid insan

İmam Vekî' de Ebû Hanife'nin talebelerindendir. İmam Şâfiî'nin, 'Eşi menendi yoktur' dediği, hadiste allâme-i cihân olan zâhid ve zâbit Horasanlı Türk âlimi Abdullah b. Mübârek de İmam Azam'ın meşhur talebelerindendir. Bu ölçüde, sadece İmam Tehânüvî'nin tespit ettiği üç yüz kadar büyük insan vardır.

'Onlar da insan biz de insan!..'

İmam Ebu Hanife, kelamla ve başka ilimlerle meşgul olmasının yanı sıra aynı zamanda bir de hayatını idame ettirmek için manifaturacılık yapmakta ve bu şekilde kendi dükkanında rızkını helal yolla kazanmaya çalışmaktadır. Merhum Seyyid Kutup 'İslam'da Sosyal Adalet' adlı kitabında imamın ticaretteki hassasiyetine temas sadedinde şöyle bir olay nakleder: Bir ara imam, kendisi dükkanda yokken çıraqlar bir malı, gerçek değerinin üstünde satarlar. İmam durumu öğrenince, malı satın alan adamı bulur ve ona 'O malın fiyatı o değildir.' der. Adam bu alışveriştan razı olduğunu belirtmesine rağmen, 'Sen razısın ama ben razı değilim.' der ve malı gerçek değerine göre verir ve o alandaki hususiyetini de ortaya koyar.

İşte o dönemler, tıpkı bir barut gibi kibriti uzaktan görünce, hemen meşaleye dönüşecek insanların çok olduğu bir dönemdi. İnsanlar Allah'ın inayetiyle birden parılıyor ve ışık kaynağı haline geliyorlardı. Mesela Süfyân b. Uyeyne on beş yaşında içtihad edebilecek seviyeye gelebiliyordu. Tabii bunun gerçek değeri, içtihadın ne kadar ağır bir iş olduğunu bilmekle ancak tam anlaşılabilir.

İmam Şâfiî, 54-55 yaşlarında vefat etmişti. Onu kritik edip hayatını ve bibliyografyasını yazanlar, onun, kendi çağında fıkıhı iyi bilenlerden birisi olduğu gibi, aynı zamanda hadisi de en iyi bilenlerden birisi olduğunu, bunun yanında çok iyi bir tabip ve en iyi şâirlerden biri olduğunu söylerler. Bazen şiirlerini kendi de söyler. Hatta müstakil bir divanı da vardır. O, 'Eğer şiir ulemâya layık olsaydı ben Lebid'den daha iyi bir şâir olurdum. Fakat o derece meşgul olmadım.' derdi. İmam Şâfiî'nin çok ciddi rahatsızlıkları da vardı; ama bu rahatsızlıklar onun pek çok alanda bir uzman olmasına mani olmamıştı/olamamıştı.

Demek Cenab-ı Hak bir din gönderiyor, o dini temsil adına bir sürü de istidatlı insan yaratıyor, ta ki, o dine sahip çıkıp onu çok iyi yorumlasınlar ve böylece herhangi bir yanlışlığa meydan verilmesin. Şimdi kalkmış bir kısım cahil kimseler diyorlar ki, 'Onlar da insan biz de insan!..'

16.04.2004 - İnsanın İhtiyaçları Karşısında Din Görünümlü Organizasyonlar

İslam'ın ilk devirlerinden itibaren felsefenin içimize yerleşmesi nasıl olmuştur?

İslam'ın içine Yunan felsefesi nasıl girmiştir? Felsefe alanında İmam Gazali ve İbn Arabî'nin rolü ne olmuştur? Bir de günümüzde meditasyon ve parapsikoloji gibi hâdiseler üzerinde çokça duruluyor ve insanların bunlara belli bir teveccühü söz konusu. Bu teveccüh yayın organları, toplantılar, dernekler ve değişik sevgi kanalları ile geliştirilmekte ve bunların temelinde de Budist felsefenin propagandası yapılmakta. Bunlar, dinle pek fazla irtibatı olmayan, tasavvufî bilgisi de yetersiz bazı aydın kesimde oldukça revaçta. Ayrıca Amerika'da da çok yaygın tarzda Doğu Felsefesinin bir akımı var. Halbuki bize ait tasavvuf birikimi ve tevhîdî hakikatler bunların çok çok üzerinde. Son zamanlarda kültür dünyasında "Simyacı" gibi bu konuda moda bazı kitaplar da dolaşmakta. Mesela bu eser dünyada altı milyonun üzerinde satmış, Türkiye'de de çok satıyor. "Düşüncenin Yüzde Yüz Gücü" (ve Cemil Meriç'e ait olan "Işık Doğudan Yükselir" gibi) kitaplar da aynı minvalde. Müslümanların ilk dönemde Yunan felsefesine olan yönelişleri ile bugünkü yönelişler arasında bir benzerlik var mı?

Yunan felsefesiyle günümüzdeki düşünce arasında biraz fark var. Emevîlerin ilk dönemlerinde Batı felsefesine kapılar aralanmış ise de, Müslümanların bu felsefeyle ilk tanışmaları Abbâsî döneminde olmuştur. Bundan önce saf İslâmî düşünce ve tasavvuf diyebileceğimiz İslam'ın rûhî hayatı, Kitap ve Sünnet'e dayanmaktaydı. Bu da daha ziyade inananlarca temsil ediliyor ve yaşanıyordu. Yani ilk İslâmî düşünce, kitaplara henüz dökülmemişti. Hadislerin içinde mümtezic olan şeyler de çok seçilemiyordu. Yani hadisler belli bablarla bir kitapta hususi mahiyette henüz telif ve tasnif edilmemişti. Her şey yaşanıyor fakat bazı özel hususlar kayıt altına alınmadığından tam bilinmiyordu. Toplumda daha çok vicâhî kültür hâkimdi. Ancak hicrî 2. asırdan itibaren -ki, Abbâsîler zamanına rastlıyor- Me'mun döneminde, Batıdan Grek (Yunan) felsefesinin tercüme edilmesi ile kadîm Batı düşüncesi Müslümanlığın içine girmiştir. -Bağışlayın- işte o curcuna içinde, Kur'an'ın mahluk olup olmadığı veya ne olduğu meseleleri mevzuu bahis olmaya başladı.

İmam Gazali'nin mücadelesi

Böylece hicrî 2. asrın sonu ve 3. asrın başı itibariyle Grek felsefesi İslamî düşüncenin içine kısmen nüfuz etti ve işte bu dönemde idi ki, İslam'ın ilk "rasyonalistleri" diyebileceğimiz Mutezile ve ilk "deterministleri" diyebileceğimiz Cebriye doğuvermişti. Yine bu yıllarda Sokrat felsefesinden mülhem "varlıktan gâye, Hâlık'a benzeme mülâhazasıdır" türünden düşünceler telaffuz edilmeye başladı.

Daha sonraki dönemlerde, bu düşünceler gelişerek devam etti ve bu süreç İmam Gazali dönemine kadar da tesirini artırarak yaygınlaştı. Üç sene felsefe ile meşgul olduğunu belirten İmam Gazali, daha ziyade Aristo felsefesinin Endülüslü mütercimlerine karşı meşhur Tehâfüt'ünü yazmıştı. İbn Rüşd de Gazali'nin bu eserine karşı "Tehâfütü't-Tehâfüt"ü kaleme almıştı. İmam Gazali'nin, diğer ilimler kadar felsefeyi bilmediği söylene de, ben hiç de öyle zannetmiyorum; o kadar zeki bir insanın onca zaman meşgul olduğu bir konuyu bilmemesi çok makul değil. İmam Gazali hazretlerinin felsefe alanındaki mücadelesi, -el-Munkizu mine'd-dalâl'de de ifade ettiği gibi- genelde yamulmuş veya sürçmüş bir düşüncenin yeniden doğrultulup yerine oturtulması yönündedir. İmam önce bâtil düşüncenin kökünü kesmek, daha sonra da dinî ilimleri, kendi çerçevesinde yeniden ihya etme mülâhazasıyla harekete geçmiş ve bu konuda elinden geleni yapmıştır.

Muhyiddin b. Arabî'nin konumu ise daha farklıdır. O, bir ruh insanıdır. Hallâc'larla, Sühreverdî'lerle var olan bir geleneği devam ettirmiştir ki, Fütühât-ı Mekkiyye'sine bakılınca, anlaşılmasının çok zor olduğu bir yana (Füsûsu'l-Hikem'in şerhli güzel bir tercümesi olsa da Fütühât-ı Mekkiye henüz tam ve iyi bir tercümeyle kültür dünyamıza kazandırılmamıştır) anlaşılabilirliği olduğu gibi kabul etmek de ayrı bir problem...

Bir manada onun ifadeleri vecd ve istiğrak halinin ifadeleridir. Onun ifadelerinde vahdet-i vücud mülâhazası açıktır. Gerçi son asrın alimlerinden Ahmed Emin onun o meydanın eri olmadığını, o meydanın asıl erlerinin Hallâc, Maktûl es-Sühreverdî ve Cîlî gibi kimseler olduklarını söylese de, rahatlıkla onun bu düşüncenin felsefesini yaptığı söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında Muhyiddin b. Arabî hazretlerinin yeri ve konumu İmam Gazali hazretlerinden farklıdır. Vâkıa, İbn Arabî, İmam Gazali'den bazı nakillerde de bulunmuştur. Ama öyle zannetmiyorum ki, eğer İmam Gazali o dönemde olsaydı İbn Rüşd'den daha çok İbn Arabî ile uğraşır. Çünkü Sünnet-i seniyye ve sahabî

telâkkisindeki Müslümanlık İmam Gazali'ye göre esastır. Gazali, onu ihyâ etmeye çalışmış ve ona tasavvuf ruhunu, düşüncesini işrâb etmiştir.

İnsanlar arayış içinde

Günümüzdeki din görünümlü organizasyonlara gelince, bunlar bir açlıktan kaynaklanmaktadırlar. Yani insanlar, metafizik duygu ve düşünce adına meşru yollarla tatmin edilemediklerinden dolayı yoga, meditasyon, hipnoz, telepati ve parapsikoloji gibi şeylerle kendilerini avutmaktadırlar. Arkadaşlar beni Avustralya'ya davet ettiklerinde, oradaki Budistlerin hususi lokantalarında özel meditasyon yaptıklarını, bunlarla insanları tesir altına alıp adeta onların beyinlerini yıkayıp sonra da Budizm'i telkin ettiklerini söylemişlerdi...

Evet, senelerden beri bizim ülkemizde de cincilik ve pericilik gibi şeyler almış başını gidiyor. Bütün bunlar bir ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. İhtiyaç, usulüne göre karşılanmadığı, tatmin edilmediği için, yani dine muhtaç olan gönüllere hak din verilmediğinden dolayı insanlar hep bir arayış içindeler. Şunu hemen ifade edeyim ki, dinimizde bu tür şeylere çok da önem verilmemiştir. Evet, dinimiz, Allah ve peygambere dayanmayan bu tür durumlara karşı mesafelidir. Her ne kadar evliyâullahın keşfi, kerameti ve vicdanlarında bazı hususları duymaları söz konusu olsa da, bunlar, Allah'ın iradesine ve meşîetine bağlı olaylardır ve insan bunları istediği zaman elde edemez. Kerâmet denen harikulâde hâl de Allah'ın yaratmasına vâbestedir. Zaten öbür türlü de sihirbazlık ve illüzyon gibi bir göz boyayıcılığı olur ki, onlara da asla itibar edilmez.

Bir vâkıa olarak şunu söylemek mümkündür: Çok uzun zamandan beri memleketimizde insanların dinî ihtiyacı, doğru yollarla ve dinî kaynaklara dayanılarak tatmin edilemediğinden, sosyete salonlarında ve aristokrat sınıf arasında cin, şeytan çağırma gibi hâdiseler olağan bir hal almıştır. Aslında bu, bir ihtiyaç ve bir açlığın ifadesidir. Bu açlığı gidermenin yolu da toplum içinde hak din olan İslamiyet'e serbestçe yayılma hak ve imkanının verilmesidir. Medyanın bu istikamette seferber olması ve insanlara örnek olabilecek doğru dürüst şeylerin anlatılması da bu açlığı giderme yolunda atılacak adımlardan bir diğeridir. Tabii, insandaki metafizik duyguyu tatmin etme adına geliştirilen diğer organizelerde, Allah'a kulluk gibi bir sorumluluğun olmaması, kimseden namaz, niyaz, oruç gibi ibadetler istenmemesi ve bu hareketlerin daha çok hârikulâdelikleri ön plana çıkarması, bu organizasyonları bazıları için câzip hale getirmektedir.

Meseleye bu açıdan bakıldığında, ilk dönemlerdeki felsefeye yönelmenin biraz fantezik olduğunu, şu andaki yönelmelerin ise açıklıktan kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bâtıl olan cereyanlara yönelme ve kaymalar, insanları hakikatle doyuracağımız ana kadar da devam edecek gibi gözükmektedir. Bu konuda yapılması gereken işlerden biri de, bu hususta yazan-çizen ehliyetli kalemlerin çok iyi (tenkit yazıyor gibi) okunmasıdır. Meselâ Asım Bey'in Kaytânî'ye, Filibeli'nin de Celal Nuri'ye yazdığı gibi, bu konularda yazılmış çok önemli reddiyeler vardır. Çok güçlü insanların reddiyeleri okunsa da onlarınki nedense çok okunmuyor.

Bunların okunmasının gerektiğini belirttikten sonra şunu da ifade etmekte yarar var; aslında bu konularda reddiyeden daha çok, doğrunun anlatılması üslup açısından daha önemlidir. Doğru bilgiler güçlü kalemler tarafından yazılmalı ve bu alandaki boşluklar da bu şekilde doldurulmalıdır.

23.04.2004 - Bermuda Şeytan Üçgeni

Bermuda Şeytan Üçgeni hakkında bilgi verir misiniz?

Pek çok gemi ve uçağın hiçbir enkaz bırakmadan kaybolduğu iddia edilen, Atlantik Okyanusu'nun Güney ve Kuzey Amerika'yı birbirinden ayıran ve Bermuda, Porto Rico ve Miami sahilleri arasında kalan üçgen şeklindeki bölgeye Bermuda Şeytan Üçgeni adı verilmektedir. Bu konuyla alakalı ülkemizde de "Bermuda Üçgeni" veya "Atlantik Esrarı" gibi bir hayli tercüme kitap neşredilmiştir. Bu kitapların neşredildiği günlerde Konya'da bir araştırmacı, bundan birkaç asır evvel, Osmanlı müellifleri tarafından yazılan bazı eserlerde, Bermuda müsellesi içinde bazı esrarengiz hadiselerin cereyan ettiğine dair bir kısım bahisler bulunduğunu yazmıştı ve gazeteler de bunu neşretmişlerdi. Biz Bermuda müsellesinin esrarıyla alakalı söylentilere şimdilerde muttali olmaya başladık. Halbuki Osmanlı müellifi bundan birkaç asır evvel bu mesele hakkında değişik yorumlar ortaya koyuyordu. Vâkıa daha evvel Mayalara ve Meksikalılara ait seyahat notlarında "Bu yosunlu denize geldiğimiz zaman bir uğursuzluk ve yümünsüzlük üzerimize bastırır. Orada gemiler günlerce çakılı kalırlar. Rüzgarlar durur ve yelkenliler işlemez." şeklinde bölgeyle alakalı esrarengiz hadiselerden hep bahsedilmekteydi; ama şimdilerde daha bir güncel hale geldi.

Bermuda Şeytan Üçgeni'nin efsaneleşmesine sebep olan ilk vak'a 1945 yılında meydana gelir. Beş adet savaş uçağı rutin görev uçuşu için Florida'daki üslerinden havalandıktan sonra pilotların lideri, telsizden kontrol kulesine şöyle bir mesaj anons eder: "Karayı göremiyoruz. Pozisyonumuzdan emin değiliz. Nerede olduğumuzu bilmiyoruz. Galiba kaybolduk." Bu sırada kontrol kulesinden pilota, "Nasıl olur, hava gayet iyi gözüküyor. Batı'ya gidin." şeklinde cevabî mesaj gelir. Bunun üzerine pilot, "Neresinin Batı olduğunu bilmiyoruz. Her şey yanlış. Çok tuhaf, hiçbir yönden emin değiliz. Okyanus bile olması gerektiği gibi değil." der ve bağlantı kopar. Acilen yardım alarmı verilir, ancak uçakların izine bir daha rastlanılmaz...

Bermuda Şeytan Üçgeni hakkında söylenenler

Yine o bölgeden geçen gemilerde de benzer esrarengiz şeyler olduğundan bahsedilmektedir ki, batan bir kısım şilep veya transatlantiklere bakıldığında içlerinde sadece kedi ve köpek ölülerinin olduğu, insanların, önlerinde bulunan yemeklerini bitirmeden bırakıp sanki denize atladıkları veya bir fırtınanın

tabaklara ve kaşıklara dokunmayıp sadece insanları alıp götürdükleri söylenmektedir. Bu meseleyi izah sadedinde bugüne kadar değişik fikirler ortaya atıldı. Müsaadenizle o fikirlerden bazılarını maddeler halinde arz etmeye çalışalım:

1. Bu tamamen yer fiziği ile ilgili bir hadisedir. Kuzey ve güneyden gelen akıntı orada bir durgunluk yapmakta ve bu durgunluk yoğun bir şekilde yosunların oluşmasına sebebiyet vermektedir. Yosunların bu yoğunluğu yüzünden orada gemiler hareket edememektedir. Ayrıca bu bölgede yüz, iki yüz, hatta üç yüz metre yüksekliğe kadar çok şiddetli dalgalar meydana gelmektedir. Bu devâsâ dalgalar getirmiş oldukları vakumla üstlerinden geçen uçakları kendilerine doğru çekmektedir. Dolayısıyla böyle bir atmosferde gemilerin alabora olması gayet normaldir.

2. Şiddetli akıntıların meydana getirdiği dev girdaplar, orada denizin altında "mavi delikler" adı verilen delikler meydana getirmiştir. Uçak veya gemiler buraya geldiğinde delikler tarafından yutulmaktadır. Nitekim bazı dalgıçlar, o mavi deliklerin içinde bir kısım yelken ve kayıkların bulunduklarına şahit olmuşlardır.

3. Sekseninci tûl dairesi buradan geçmekte ve kuzey kutbundan kıvrılınca, Japonya'dan geçen daire olarak yüzellinci daire adını almaktadır. Binaenaleyh, böyle bir ölüm denizi Japonya'da da bahis mevzuudur. Buradan anlaşılmaktadır ki, o tûl dairesine rastlayan her yerde bu türlü ölüm denizleri mevcuttur. Hatta mesele biraz daha tamim ve teşmil edilerek otuzuncu ve kırkıncı güney arz dairesinde ve otuzuncu ve kırkıncı kuzey arz dairesinde de aynı şeylerin var olduğu, ayrıca yeryüzünde bu tür esrarengiz kaybolmaların ve yutulmaların bulunduğu diğer altı yerin daha olduğu ifade edilmektedir.

4. Uçan daireler, gemileri ve uçakları göğe kaldırmakta veya denizin dibine batırmaktadır.

5. Deniz dibinde biriken fosiller ve çeşitli atıklardan zaman zaman çıkan metan gazı, deniz suyunun kimyasal karışımını etkileyerek yoğunluğunu düşürmektedir. Yoğunluğu sıfıra düşen suda yüzebilme özelliğini kaybeden gemi, metan kuyusu adı verilen gazın çektiği bölgeye girer girmez batmaktadır. Denizin dibinde biriken çeşitli atıkların türüne ve suyun ısisına göre metan gazı kabarcıklarının şiddeti de değişmektedir. Bermuda Şeytan Uçgeni gibi gaz akımlarının şiddetli olduğu bölgelerde seyreden uçaklar da büyük tehlike sınırı içinde bulunmaktadır. Çünkü su yüzüne ulaşan metan gazı kabarcıkları

atmosfere karışarak yukarıya doğru şiddetli bir metan tüneli oluşturmakta ve metan tüneline giren uçak da kontrolden çıkarak denize çakılmaktadır.

"Şeytanın tahtı deniz üzerindedir"

Müsaadenizle ben, bütün bunların dışında özellikle başka bir husus üzerinde durmak istiyorum. Efendimiz: "Şeytanın tahtı deniz üzerindedir." buyurmaktadır. Burada "deniz" mutlak zikredilince, bu mahut ifadeden belli bir deniz manası çıkarabilir ve yeryüzünde belli denizlere şeytanın tahtgâhı diyebiliriz. Binaenaleyh ecinni ve şeytan taifesi buraya hükmetmekte, gemi ve uçakların elektronik cihazlarını çalışmaz hale getirerek onları batırmaktadır. Vâkıa cin ve şeytanlar "mearic" ve "nar"dan yaratıldıkları için, adeta güneşten gelen dalgalara maruz kalmış gibi bütün elektronik cihazları da alt üst edebilirler.

Ayrıca Efendimiz, "Helak olmuş cemaatlerin helak oldukları yerlere uğramayın. Ancak ağlayarak uğrayın." ^[1] ikazında bulunmaktadır ki, bunun manası, helak olmuş ülkelere gidildiği zaman "Allah ile münasebet kurarak himaye-i ilahiyeye girin ki, onlara isabet eden şey sizlere de isabet etmesin." anlamına gelmektedir. Bundan da, Cenab-ı Hakk'ın Sodom Gomorre, Âd ve Semud kavmi ve -doğruysa- Atlantis medeniyeti gibi Kendisine küfran ve tuğyan içinde bulunan toplumları yerin dibine batırdığı anlaşılabilir ve işte bu yerler daha sonra şeytanın tahtgâhı olmuştur. Nitekim havaya kaldırma ve uçurma mevzuunu Meğâzi yazarı İbn İshak şöyle ifade etmektedir: Efendimiz, Tebük'e giderken: "Tebük'e gittiğiniz zaman ben gitmeden sakın Tebük suyundan içmeyin ve dışarıya çıkmayın. Helak olmuş o cemaatin yerine de uğramayın." buyurur. Ancak iki kişi bu emri dinlemeyerek helak olmuş o cemaatin yaşadığı yere uğrarlar. Netice itibarıyla onlardan bir tanesini korkunç bir fırtına alır ve çok uzaklara fırlatır, diğerini de ararlar, ama bulamazlar.

Buradan anlaşılmaktadır ki yok olma mevzuu, kadimden bu yana cereyan eden bir husustur. Bu meselenin telifini yapacak olursak, mücrim bir toplumun yaşadığı bu tür yerler, şeytanın tahtgâhı ve karargâhı haline gelmiştir. Her ne kadar onlar helak olup gitseler de o mel'un yere uğrayanların başına bir musibet gelme ihtimali söz konusu olabilir.

Mesele, ervah-ı habise, cin ve şeytanla da izah edilebilir

Acizane fakir, yukarıda sayılan hususların yanında Bermuda müsellesiyle alakalı böyle bir hususu nazara vermede fayda mülahaza ediyorum. Bazı

kimseler birtakım iddialarda bulunsalar da, bu mevzuda yine de bazı açık kapılar vardır. Meseleyi, ervah-ı habise, cin ve şeytanla izah etme, elektronik cihazların çalışmaması/çalıştırılmaması gibi hususlara kadar geniş alanlı tesire daha uygun düşüyor gibi...

Bermuda Şeytan Üçgeni, Ay gibi bir kısım taş parçalarından gelen, şeytanın saltanatına ait bir müdahale de olabilir ki, ervah-ı habise, Güneş'in etrafında dönen peyk, seyyare ve bazı taş parçaları üzerinde taht ve otağ kurmuşlardır. Oralardan gelip insanları rahatsız edebilirler. Hatta uçan daire diye bilinen şeylerin arkasında da bunlar olabilir.

* * *

Nasıl ki, yeryüzünde bazı mukaddes yerler var, aynen onun gibi bir de ervah-ı habisenin hükümfermâ olduğu bazı habis yerler vardır.

Mesela Kâbe-i muazzama, Sidretü'l-müntehaya kadar mukaddestir ve Kâbe'dir. Sidretü'l-müntehaya kadar melaïke-i kiram Kâbe'yi tavaf ederler. (Hatta oranın rical-i devleti hacda helikopterlerle Beytullah'ın etrafında tavaf ederler.) Ne kadar yukarıya çıkılsa da Kâbe'nin etrafında yapılan tavaf, yine tavaf sayılır. Çünkü Sidre-i müntehaya kadar Kâbe, Kâbetullah'tır. Binaenaleyh Allah burayı takdis etmiş, binlerce enbiyayı bu mukaddes yerin etrafında koşturmuş ve metâfı binlerce enbiyanın merkadi haline getirmiştir; evet insanların bugün tavaf ettiği Beytullah'ın etrafında "ehl-i keşfi'l-kubur"un beyanına göre üçyüz-dört yüz kadar peygamber kabri mevcuttur. Bu yer, Allah'ın yeryüzünde takdis buyurduğu, tazim ve tebcil ettiği insanları tebcil ve takdirine arz ettiği mukaddes bir yerdir ve burası ervah-ı âliyenin metafidır. Bu mekan, bir bakıma kalbtir, yani küre-i arzın kalbidir. Bu kalb attığı müddetçe, küre-i arz da manevi yapısını ve hayatîyetini devam ettirir. Efendimiz'in bu kalbin yanı başında zuhur etmesi de üzerinde durulacak ayrı bir konudur.

Bir de kalbin yanında lümme-i şeytaniye vardır. Kalbe ilham geldiği gibi, şeytanın oklarının hedefi olan lümme-i şeytaniyeye de vesveseler, tereddütler ve şüpheler gelir. Kâinatların kalbi mahiyetinde atan küre-i arzın bir tarafında bir kalb vardır ki, orası kalbü'l-küre, yani Beytullah'tır. Kalbin başka bir yanında, bir lümme-i şeytaniye vardır ki, orası da şeytanın otağıdır. Yeryüzünde bütün şeytanlığa ait idarelere dair emir ve fermanların hepsi oradan gelir. Efendimiz sahih hadisiyle, şeytan tahtını, sergisini denizin üzerine atar. Bütün ordusunu insanların içine salar ve akşam döndükleri zaman hepsini dinler, "Sen ne yaptın, sen ne yaptın?" diye yaptıkları şeyleri onlara bir bir sorar. Onlar da,

"Ben namazı terk ettirdim.. ben harama baktırdım..." şeklinde cevaplar verirler. Bunlar münferid hadiseler olduğundan şeytanı memnun etmez. Sonra, "Sen ne yaptın?" diye başka birisine sorar. O da, "Ben bir kadını kocasından ayırdım." der. Bunun üzerine şeytan, "Aferin" diyerek onu yanına alır ve oturtur.

Her fizik vakasının arkasında metafizik bir güç vardır

Bundan da anlaşılmaktadır ki, insanların manevi yapıları üzerinde bu şerirler, şerâre meydana getirirken bir saltanat hesabına çalışmaktadırlar. Şeytana takılmış ve dalalete düşmüş, şeytanın adına helak olmuş yerler bir bakıma bunların eyaletleri, valilikleri ve pâyitahtlarıdır. Bunun için sahih hadiste, "Geçmiş kavimlerin helak oldukları yerlere uğramayınız. Uğradığınız zaman ağlayarak uğrayınız." buyurulmaktadır. Bundan da, şeytanların bazı yerlere sahip çıktıkları ve o yerin onun neticesinde helak olduğu, medeniyetlerin pâyimâl olup yıkıldığı, ancak onların oradaki sultasının şeytan müselleşi (üçgeni), murabbası (dörtgeni), muhammesi (beşgeni) veya müseddesi (altıgeni) halinde devam ettiği anlaşılmaktadır. Atlantik Okyanusu'nda üçgen, daha başka yerlerde de insanlığı ifsat etmek üzere şeytan müseddesleri vardır. Orada da insanlar, tıpkı bir avcının ağına tutulmuş bir ahu gibi tutulup gitmektedirler. Şeytan üçgeni de işte böyle şeytanların hükümferma oldukları bir yer olabilir ki, kendilerine karşı kötülük yapıldığı, insanlar bir kötülük içine girdikleri zaman o türlü belalara maruz kalabilirler.

Ben bu meseleyi anlatırken bu mevzuda kati bir dinî nas bilmemenin yanında, bir kısım dinî ifadelerle dayanarak izah etmeye çalıştım. Bununla beraber Bermuda Şeytan Üçgeni, atmosferdeki bir keyfiyetin ifadesi ileride keşfedilecek başka bir şey de olabilir. Ancak şu bilinmelidir ki, yeryüzünde câri her hâdisenin ve-râsında, yani her fizik vakasının verâsında bir metafizik güç ve kuvvet vardır. Her mülkün verâsında bir melekût, her şehadetin verâsında da bir gayb vardır.

[1.] Buhari, Salât, 53; Enbiya, 17; Tefsiru sure [15.] 2; Meğazi, 81; Müslim, Zühd, 38, 39; Müsned, 2/9, 58, 66, 74, 113, 117, 137

30.04.2004 - Efendimiz'in Alemlere Rahmet Olarak Gönderilmesi

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) âlemlere rahmet olarak gönderilmesi ne demektir? Bunu nasıl anlamalıyız?

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) âlemlere rahmet olduğu Kur'an-ı Kerim'in değişik ayetlerinde ifade edilmektedir. Enbiya Sûresi'ndeki 'Ve mâ erselnâke illâ rahmeten li'l-âlemîn - Biz seni bütün âlemlere sırf bir rahmet vesilesi olman için gönderdik.' (Enbiya, 21/107) ayet-i kerimesi bu hakikati açıkça seslendirir. Bu ayet, ümmet-i Muhammed arasında da Allah Rasulü'ne karşı saygının ifadesi olarak çok yaygınlaşmış ve dualardan evvel okunur olmuştur.

Evet, Efendimiz, âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir. Kur'an'da ağırlığı ile yerini alan bu husustan önceki iki ayette, salih kulların yeryüzüne varis oldukları/olacakları anlatılmaktadır. (Bkz. Enbiya, 21/105-106) Kur'an'da bu hakikati de ifade eden değişik ayetler vardır. Yeryüzünün idaresi durmadan el değiştirecek ve neticede her şey, imanı tam, ameli sağlam salih kulların eline geçecektir. Kur'an, tarihi devr-i daimleri anlatırken: 'Ve tilke'l-eyyâmu nüdâviluhâ beyne'n-nâs - Biz zafer ve muvaffakiyet günlerini insanlar arasında döndürür dururuz.' (Âl-i İmran, 3/140) buyurmaktadır. Bugün bazılarını bayram ve seyrân, yarın da başkalarına.. bugün bazıları mâmureler içinde mutlu ve müreffeh, yarın da başkaları.. bu, hep böyle değişip durmuştur, değişip duracaktır. Fakat yeryüzünde, hem gökler ötesinin hoşnutluğu içinde hem de ukbayı netice verecek bir temsil er geç salih kulların eliyle gerçekleşecektir. (Buraya hemen bir nokta koyup, Cenab-ı Hakk'a, bizi o salih zümreye ilhak buyurması niyazımızı iletelim.) Cennete girecek onlar olduğu gibi, yeryüzünde insanlığın makûs talihini değiştirecek de -biiznillah- yine onlar olacaktır. Hususiyle ahirzamanda, Efendimiz'den sonra gelecek olan karakter insanların pişdârı ve rehberi olması itibarıyla hemen bu iki ayetin peşinden 'Ve mâ erselnâke illâ rahmeten li'l-âlemîn' gelmektedir ki, çok manidardır. Biz, ilk salih zümrenin Efendimiz devrinde kendilerini ifade ettiklerini görüyoruz. Ümit ediyoruz ki, -inşallah- son bir kere daha ümmet-i Muhammed yeryüzünde kendini ifade eder ve 'Ve mâ erselnâke' hakikati bütün dünyaca duyulur ve saygıyla karşılanır.

Bu nükteli istidraddan sonra Efendimiz'in, mertebe mertebe, kademe kademe, derece derece âlemlere rahmet oluşuna geçebiliriz: Mesela, bizler için Allah Rasulü bir rahmettir. Âlemin bir parçası olan bütün insanlık dünyası ve hususiyle de bizim için bir rahmet olması itibarıyla, O'nun sayesinde bütün kara delikler, ak delikler haline gelmiştir. Bütün karanlıklar aydınlığa inkılab etmiştir. Dünya bir matemhane-i umumiye iken, O'nun sayesinde bayramlara, şenliklere ve şehrayinlere dönüşmüştür. O'nun sayesinde insanlık sahipsiz ve yetim olmaktan kurtulmuş.. ve yine O'nun sayesinde ki insanlık, yokluk çukuruna yuvarlanmaktan kurtulmuştur. Ölüm, ahirete ve cennet saraylarına giden bir koridor haline gelmiş ve aydınlanmış; bu itibarla imanın kuvveti nisbetinde herkes, değil ölümden korkmak ve kabirden geriye durmak, ahireti iştiyakla arzular hale gelmiştir. Çünkü ahiret O'nun yanında bütün dostların da içtima ettiği bir yerdir. Yine O'nun neşrettiği nur sayesinde ihtiyarlık, başarılı bir hayatın finali haline gelmiş; hastalıklar, musibetler, insanı manevi kirlerden arındıran birer kurna haline gelmiş; hiç olmazsa öyle algılanmaya başlamış ve kâinat câmidât- meyyite (ruhsuz ller) olmaktan çıkmıştır.. evet O ziya, rahmet ve mit insanının neşrettiği hakikat ve nur sayesinde dağlar, taşlar adeta bize birer enis (dost) haline gelmiş ve O'nun mesajının ulaştığı yerlerde küfür ve nifakla kararmış ve zift gibi görünen bütün eşya birdenbire aydınlanıvermiştir. Evet, adeta her şeyin mahiyeti değişmiş, başaşağı gidenler, ayaklarının üzerinde yürür hale gelmiş; dağlar birer canavar görünümünde olmaktan çıkmış, Allah'ın musahhar birer mahluku vahşi hayvanlar ise emrimize âmâde birer mnis ve muvazzaf memur haline gelmişlerdir.

Daha önemlisi de bizler O'nun sayesinde kfrn ve dalaletin korku girdabından kurtulup imanı elde etmişizdir. Bununla birlikte Bediüzzaman'ın yaklaşımıyla O'nun neşretmiş olduğu nur sayesinde insan-ı kâmil olma yoluna girmişizdir. O'na yönelen ve gereken cehd u gayreti gösteren herkes, kâmil bir insan olabilir. İşte bu yönüyle Efendimiz, bizim için mahz-ı rahmettir. Aslında Hz. Muhammed (aleyhissalâtu vesselam), o ulvî mahiyetiyle adeta Cenab-ı Hakk'ın rahmetinin tecessüm etmiş şeklidir. İstidad ve kabiliyetlerini yerinde kullananlar, kullanıp o pak mevride uğrayanlar, o sayede hem dünyalarını hem de ukbalarını mamur etmiş, küfür ve dalaletin verdiği susuzluklarını giderip imansızlığın o korku girdabından kurtulabilmişlerdir. Bunların hepsi, Efendimiz'in bizim aramızda rahmet halinde temessül etmesi sayesinde olmuştur.

O, aynı zamanda hayvanlar âlemi için de bir rahmettir. -Bağışlayın- İnek,

öküz, koyun, keçi, deve vs. hayvanlar, Efendimiz'in bir rahmet deryası halinde varlık ufkunda tecellisi ve nuru sayesinde aydınlanmış ve manası anlaşılır hale gelmiştir. Yani hayvanlar da o sayede mana ve muhtevalarıyla anlaşılır olmuşlardır. Allah (celle celaluhu), O'nun tercümanlığıyla yerde, gökte ne varsa hepsini insanın emrine musahhar kıldığını bildirmiş ve ona her şeyden istifade etme yolunu göstermiştir. Bugün bizzat her fert bundan istifade etmese de, nev'en insanlık kendi istifade ve istihdamına arz edilen bu nimetlerin bütününden bir gün istifade edecektir. Evet, bir gün gidip yıldızlar alemine ulaşacak ve ondan da istifade etmesini bilecektir. Belki gün gelecek, fezanın çeşitli kesimlerinde kentler kurulacak ve insanlık, arzlı olduğu gibi fezalî da olabilecektir. Zaten şu anda Allah'ın o dünyalardan istifade eden bir hayli mahlukatı var. O varlıkların istifade keyfiyetleri bizim için bilinmese de onların istifadelerine arz edilen kocaman kâinatlardan birgün gelecek insanoğlu daha geniş çapta yararlanabilecektir.

Buradan hareketle bizler, Allah Rasulü'nün neşrettiği nur sayesinde, hiçbir canlının abes olmadığını ve Allah'ın abes yaratmadığını anlıyor, Allah'ın bu iç içe meşherleri karşısında iki büklüm oluyor ve 'Sen ne büyüsun!' diyoruz; diyor, uzak-yakın çevremizde görüp hissettiğimiz her şeye karşı derin bir hayranlık duyuyoruz. Onun neşrettiği nur sayesinde ki, büyük-küçük, canlı-cansız her şeyin çehresindeki hikmetleri müşahade ediyor ve 'Sübhâne men tehayyera'l-ukûl' sözleriyle nefesleniyoruz. Ve yine Onun neşrettiği nur sayesinde ki, sağa sola atılmış değersiz emtia gibi olan şeylerin birer antika sanat eseri olduğunu anlıyor ve takdirle alıp yüzümüze gözümüze sürüyoruz. İnsanoğlunun kendisi de öyle kıymetli bir sanat abidesidir ve ancak O'nun neşrettiği ziya sayesinde hakiki mahiyeti okunup anlaşılabilmiştir.

Evet, Allah Rasulü, her şey için bir rahmet tecellisi olmuştur. Bu sırlı nükteden ötürüdür ki, Efendimiz'in, değişik yaratıklarla alakalı zuhur eden mucizeleri, bir bakıma Allah Rasulü'nün kendilerine ait manayı ifade etmesine karşılık bir teşekkür, bir mukabele ve farklı bir dille O'nun konumunu ifadedir. Mesela, Allah Rasulü, bütün insanlığa 'Efelâ yenzurûne ile'l-ibili keyfe hulikat - Onlar, bakmazlar mı, deve nasıl yaratıldı?' (Gâşiye, 88/17) ayetiyle devenin manasını anlatmıştır. O develerden bir deve de nev'i adına O'na minnet ve saygılarını ifade etme manasına gelip O'nun ayaklarına yüzünü sürmüştür. Bu şekilde o hayvan, hal diliyle orada Efendimiz'in bir mucizesini temsil etmiştir. Sanki deve bu haliyle şunu anlatmaktadır: 'Ya Muhammed! Senin sayende benim de manam anlaşıldı. Seni tahiyye etmek ve Senin karşında iki büklüm olmak

bana bir vecibedir.'

Aişe validemiz, evindeki Dâcin denilen bir kuşu anlatırken şöyle demektedir: Efendimiz, evde bulundukları zaman kuş sükûnetle durur ve Allah Rasulü'nü dinler gibi bir temkin içinde bulunurdu. O, evden ayrılınca, kuş da debelenir durur ve adeta huysuzlaşırdı. Yine Allah Rasulü'nün Advâ ismindeki devesi, Efendimiz'in vefatından sonra bir şey yememiş-içmemiş ve birkaç gün sonra da ölmüştür.

Hâsılı, O'nun neşrettiği nur sayesinde, hayvanların da ne ifade ettiği aydınlığa kavuşmuş, adeta hayvan, hayvan olmaktan kurtulmuş, İlahî sanat olma seviyesine yükselerek farklı bir kıymet almıştır.

Taşlar ve ağaçlar gibi câmid varlıklar için de Allah Rasulü bir rahmettir. O, eline bir avuç kum alınca onlar, 'Minnet Sana, şükran Sana' manasına, O'nun elinde Allah'ı (celle celaluhu) tesbih u takdis etmişlerdir. Ağaç, O'nun mana ve muhtevasını aydınlığa kavuşturduğundan ötürü, bir bedevinin imanına vesile olma sadedinde, vadinin öbür tarafından yeri yara yara yürür gibi Efendimiz'in davetine icabet edip gelmiş ve lisan-ı halle sanki şunları söylemiştir: 'Ya Rasulallah! Cemâdât âlemi içinde anlaşılmaz bir şeydik. Senin neşrettiğin nur sayesinde, alınlarımızda Allah'ın sikkesini taşıyan çok kıymetli varlıklar haline geldik.'

Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. İşte Allah Rasulü'nün bir de böyle umum mahlukat adına âlemlere rahmet olma keyfiyeti söz konusudur.

Melekler âlemi için de Efendimiz bir rahmettir. Çünkü melekler de Allah'ın yarattığı âlemlerden bir âlemdir. Hatta Cebrail Aleyhisselam mukarreb bir meleğin de o umumi rahmetten istifade ettiği söylenebilir. Zira Cibril, Efendimiz'e şöyle der: 'Ben âkıbetimden emin değildim. Kur'an, Sana nâzil oldu. Onu ben getirdim. Tekvir Sûresi'nde, 'Mütâîn semme emîn - Göklerde ona itaat edilir, vahiyler ona emanet edilir.' (Tekvir, 81/21) denildi. Yani, Kur'an'ı öyle bir melek getiriyor ki, o melek güçlü ve kuvvetlidir. O kadar güçlü ve kuvvetlidir ki, hiçbir mevânî ve arıza ona emanet vahyin sıhhatine dokunamaz. Aynı zamanda o, Allah'ın emirlerine itaat ve imtisal içindedir. Sonra da emindir. Âkıbetinden endişe edilecek bir hali yoktur. İşte ya Muhammed! Getirdiğin Kur'an sayesinde, durumum aydınlığa kavuştu. Ben de o rahmetten istifade ettim.' Gerçi, Cebrail, mehabet-i İlahi ve mehafet-i İlahi karşısında yine tir tir titriyor ve inim inim inliyordu ama artık âkıbetinden endişe etmiyordu. Bu şekilde değişik bir buutta meleklerle de Allah Rasulü rahmet olmuştu.

O, öyle geniş bir rahmettir ki, ahirette de 'Rahmeten lilâlemîn' olduğunun ifadesi mücrimlere şefa'at edecek ve şefa'atinin ayrı bir tecellisi olarak O'nun yolunu takip eden ulemâ ve sulehâ da şefa'at edecektir.. ve tabii, o gün en büyük şefa'at En Büyük'ten sadır olacaktır; O Yüceler Yücesi de şefa'at edecek ve milyonlarca kişiyi elim bir azaptan kurtarıp saadete ulaştıracaktır.

Tefsirciler, Allah Rasulü'nün mahşerde herkese rahmet olacağını ifade etmektedirler. Kafirler, O'nun âlemlere rahmet olması sayesinde mahşerin dehşeti, şiddeti, hiddeti ve öldürücü havasından kurtulacak, hesapları tezden görülecek ve herkes gideceği yere gidecektir. Yukarıda da ifade edildiği gibi Efendimiz, ahirette müminlere şefa'at edecektir. Bu müjdeyi Allah Rasulü bize, 'Her Peygamberin bir duası vardır. Ben ise -inşallah- duamı kıyamet gününde ümmetime şefâat etmek için saklıyorum.' ifadeleriyle vermektedir.

Başka bir hadislerinde yine Allah Rasulü, ümmeti içinde büyük günah işleyenlere şefa'at edeceğini bildirmektedir. Günah-ı kebaîr işlemiş, düşmüş kalkmış, yer yer sürüm sürüm olmuş ve kirlenmiş, fakat ümidini yitirmemiş, ümitle ve zayıf da olsa imanla Huzur-u Risaletpenâhî'ye varabilmiş, Rasulü Ekrem'in şefa'at atmosferi içine girmiş ne kadar mücrim varsa herkese bir beşarettir bu. Allah (celle celâluhû) O'na 'Şefa'at et! Şefa'atin kabul görecektir' buyurmuşsa, O da bu teveccühü değerlendirecektir.. evet, Cenab-ı Hak, Habibi başına yere koyup, 'Ümmetim, Ümmetim!' diye yalvardığında O'nun içine su serpecek ve rahmet esintili şu sözleri söyleyecektir: 'Ya Muhammed! İrfâ' ra'seke, işfa' tüşeffa' - Ya Muhammed! Başını kaldır. Şefa'at et! Şefa'atin makbuldür bugün.' İşte bu, âlemlere rahmet olarak gönderilen Allah Rasulü'nün, günah-ı kebaîr işlemek suretiyle cennet yolundan aşağıya düşmüşlere yeniden çizgilerini bulma manasında bir rahmet zuhuru ve tecellisidir. Cenab-ı Hak, istifadeye muvaffak kılsın.

Efendimiz, ümmetine cennette ve Cenab-ı Hakk'ın cemalini müşahede etmede de rehberlik ve pişdarlık yapacaktır. O, 'Müminler, cennette cuma günü Cenab-ı Hakk'ı göreceklerdir.' buyurmaktadır. Biz, bu işin âdâb ve erkanını bilemeyiz. Bu mevzuda da yine huzurun âdâb ve erkanını bilen Zât bize yol gösterecektir. Orada Livaü'l-hamd bayrağı altında, çok hamd eden, Allah'ın nimetlerini ruhunda ve vicdanında duyan ve o nimetler karşısında iki büklüm olan, bir adı da Ümmet-i Muhammed ve Hammâdûn olan ümmet-i merhume toplanacaktır. Allah Rasulü, Livâü'l-hamd bayrağı altında ümmetini arkasına alacak, yer yer Havz-ı Kevserine götürecektir, yer yer Cenab-ı Hakk'ın cemalini - ki, cennet hayatının binlerce senesi bir saat rû'yet-i cemaline mukabil gelmeyen,

anlaşılmaz ve idrak edilmez bir derin zevk ve lezzettir- O'nun sayesinde ve O'nun rehberliğinde ümmet-i Muhammed o âb-ı kevseri dahi nûş edecektir. Aynı zamanda müminler, O'nunla ebedî ve daima yenilenen bir güzelliğe, ebedî ve daima yenilenen bir lezzet ve zevk alma istidadına ulaşacaklardır.

Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Mümin, 'Vemâ erselnâke illâ rahmeten li'l-âlemîn' derken, Cenab-ı Hakk'ın âlemlere rahmet olarak gönderdiği O Zât'ın kâmet-i bâlâsını, yaptığı ve yapacağı bütün bu şeylerle görmeye çalışmalıdır. Hatta bir mümin sadece kendi şuur ve idrakiyle, kendisine gelen şeyleri değil, zerreden kürreye kadar her şeyin, O'nun neşrettiği nur sayesinde aydınlığa kavuşmasını ve onların hal diliyle O'na minnet ve şükranla bulunmasını ve onlara müekkel olan meleklerin, zerreler, küreler, sistemler ve canlılarda hücreler namına, manaları anlaşıldığından ve aydınlığa kavuştuğundan, meleklerin onlara ait hal diliyle yapılan bu tesbih, takdis ve tahmîdi Cenab-ı Hakk'a takdim ettiklerini şuuren düşünmelidir. Böylece mümin, Efendimiz'in nasıl büyük bir hamde vesile olduğunu anlamalı ve şöyle demelidir: 'El-hak Sen Ahmed-i Mahmud-u Muhammed'sin Efendim. Hak'tan bize Sultan-ı müebbedsin. Hammâ-dun Senin ümmetin; Livaü'l-hamdin ve Kevser'in sahibi de Sensin.' İşte bir mümin, namazda her Tahiyat okuyuşunda ve her 'Muhammedun Rasulullah' deyişinde, iliklerine kadar bu manayı duymalı ve saygıyla eğilmelidir.

Sakın, Efendimiz'in kâmet-i bâlâ-sına uygun anlatmayı, benim şu bulanık sözlerime münhasır görüp de, siz de O'nu bulanık ve karanlık görmeyin. Siz kendi vicdanınızın ve kalbinizin derinliğinde -o kalb ki kenzen Hak orada bilinir ve o bilinişi de hiçbir idrak ifade edemez- o çok buudlu aynada Allah Rasulü'nün kâmetini görmeye çalışın ve 'Minnet Sana, şükran Sana ey Allah'ın Rasulü!' deyip biatınızı yenileyin.

21.05.2004 - Osmanlı Neden Kâmil Hilafeti Uygulamadı?

Osmanlı Devleti, güzide bilim adamları yetiştirdiği ve İslam'a son derece bağlı devlet başkanlarına sahip olduğu halde neden kâmil hilafeti uygulamadı? Kâmil hilafeti uygulamasına mani haricî-dahilî stratejik ve jeopolitik sebepler var mıydı?

Zannediyorum kâmil hilafet ifadesiyle, Kur'an-ı Kerim'in ruhuna ve Rasulü Ekrem'in tatbikatına uygun bir sîretin takip edilmesi, her şeyin esasat-ı Kur'aniyeye göre ele alınması ve İslam'ın tam tatbik edilmesi kastediliyor. Osmanlıların, bütün meziyetlerine rağmen bir-iki meselede ihmalleri söz konusudur. Günümüzde de onların ihmal ettiği bu hususlar bir kısım kimseler tarafından serrişte edilmektedir.

Ancak hemen şunu ifade etmeliyim ki, eğer Osmanlıların tatbikatında bir şer bahis mevzuu ise, biz bugün onların idarede başvurdıkları veya içine düştükleri şerrin de şerrini irtikap etmekte, hem de hiçbir rahatsızlık duymamaktayız. Bu itibarla biz, nasıl bir sukut içinde bulunduğumuzu düşünerek Osmanlı'ya dil uzatmaktansa kendimizi sorgulamalıyız. Osmanlı'nın hayr-ı mahzı ikame edemediği doğrudur. Ancak ikâme etmemesinde bir kısım harici ve dahili amiller olabileceği gibi, saltanatla mard-ı ilahinin aynı anda muhafazasının zorluğundan da kaynaklanmış olabilir.

Evet, ayrıca Osmanlılar, Selçukî enkazı üzerinde kurulmuştur. Selçuklular, bin bir curcuna, fitne ve fesadın parçalamasıyla, Adana'da Ramazanoğulları, Denizli'de Menteşeoğulları, Manisa'da Saruhanoğulları, Çanakkale ve Balıkesir'de Karesioğulları.. gibi parça parça beylikler olarak bir enkaz haline gelmişti. Tam o esnada Allah bu kuvvetli eli Müslüman dünyasının imdadına gönderiverdi. Böyle bir dönemde Osmanlıların çok itinalı, tedbirli ve hesaplı adım atmaları gerekiyordu. Bunun için de mesele adeta bir aile mahremiyeti içinde ele alınıyordu. Vâkıa buna biraz da kabile anlayışları sebebiyet veriyordu. Kayı Beyleri meseleyi ele alacak, beyliği devlete götürebilecek bir ufku henüz tam yakalamış değillerdi. Osmanlı Beyliği, bir beylik olarak hareket ediyordu. Beyler arasında ise beylik babadan oğula intikal ediyordu. Böyle bir teamülün yararlarının yanında Emevi ve Abbasilerde olduğu gibi, İslam'ın ruhunu daraltma türünden bir husus da söz konusudur.

İkinci âmil, Osmanlılar kendilerinin dışındaki kimselere çok fazla güven duymuyorlardı. Türk milletinin birliği-beraberliği, teali ve terakkisi için canla başla mücadele ediyorlardı; bu mücadelenin inkıtaa uğramadan devam etmesi, muhtemel problemlere karşı dahi tedbirli olmayı gerektiriyordu. Daha sonraları içe sızan yabancı unsurların tahribatı, onların bu konudaki tutumlarını haklı gösteriyor gibidir.

Evet, belli bir dönemden sonra, yabancı unsurlardan gördükleri ihanetlerden ötürü, ağyara karşı Osmanlı'da bir güvensizlik hasıl olmuştu. Hem kendilerinin her şeyi daha iyi bildiklerine ve daha iyi idare ettiklerine inançları tamdı.

Benzer bir mülahazayı, Hz. Ömer'de de görürüz. Koca Halife bir defasında, şu manaya gelen sözleri etmişti: 'Eğer bu meseleyi benden daha iyi idare edecek birini bilseydim, rahatlıkla ona devrederdim. Fakat şu anda bu işi kemal-i emniyetle götürecek kişiler hakkında tereddütlerim var.' Zayıf dahi olsa Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Talha ve Hz. Zübeyr'in arş-ı a'zama yükselen kemâlât ve faziletlerinin yanı başında Hz. Ömer seviyesinde bilinen, ifade edilen veya edilmeyen bazı yanları vardı ki bunlar Hz. Ömer'i tereddüte sevk etmişti ve bu sebeple de o, yerine birini tavsiye edememişti. Vefat edeceği ana kadar -aşağı yukarı- on seneye yakın işi kendi omuzunda götürmüş, götüremeyeceğini anladığında da vazifeyi bırakmayı düşünmemiş, 'Allah'ım! Eğer vakti geldiyse emanetini al, beni bu ağırlıktan kurtar!' demişti.

Bu durum Hz. Osman'da da aynıyle vâki olmuştu. Hz. Osman'ın çevresinde, büyük ölçüde kendi oymağından kimseler bulunuyordu. Bazıları bu meseleden dolayı Hz. Osman'a dil uzatıp onu ta'n etseler de, işin içinde şöyle bir husus söz konusuydu. O gün Türklerden İranlılara, Romalılardan Berberilere kadar pek çok insan fevç fevç İslam'a giriyordu. Böyle muhtelif akvamın İslam'a girmesi çeşitli düşünce akımlarının doğmasına sebebiyet veriyordu. Oysaki devlet bir âbide gibi öyle sağlam ve emin kaideler üzerinde olmalıydı ki hiçbir ihanet onu sarsmasın. Bu sebeple Hz. Osman, rahatlıkla sırtını dönebileceği ve Medine'den işi idare edebileceği kimseleri vali tayin ediyordu. İtimat etmediği kimselerden biri, günün birinde, vali bulunduğu eyaletin halkını toplar da Medine'ye kadar gelirse daha mı iyi olurdu?.. Her ne kadar bazıları, Hz. Osman için 'Kendi yakınlarını kayırıyordu' dese de -hâşâ ve kellâ- o temiz halife hiçbir akrabasını kayırmamıştı. Memur olarak yakınlarından tayin ettiği kimselerin maaşlarını bizzat kendi şahsi servetinden ödediği ifade edilir. Hz. Osman, bir yönüyle siyasi davranmış ve hilafetin teminat altında olması için yakınlarını çevresinde bulundurmakta zaruret görmüştür. İşte insanın kendi soyunu sopunu

düşünmesi, böyle bir içtihad ve kanaatle bazen mahzursuz, hatta faideli olabilir. Ben tepeden tırnağa saffetlerine inandığım ve daima hürmet ve saygıyla andığım Osmanlıların İslam'a ters gösterilen bazı icraatlarını böyle bir içtihadla dayıyor ve öyle kabul etmek istiyorum. Bilmiyorum ki, bu hüsn-ü zannımdan dolayı beni muaheze ederler mi?

Vâkıa, Osmanlıların bu tercihi bir içtihaddır, hata da bir içtihad hatasıdır ve bir yanlışlıktır. İhtimal onlar, 'Ancak biz Osmanlılar olarak bu işi devam ettiririz' demişler. Bunda da yalan söylemiş sayılmazlar. Hiçbir Osmanlı, Türk milletine ihanet etmemiştir. Hatta bunların içinde sakalına boncuk dizdirdiği söylenen -deli mi değil mi?- Mustafa dahi ne Batılıya ne de Doğuluya bir parça toprağı bile peşkeş çekmeyi düşünmemiştir. Binaenaleyh ben, Osmanlı'nın bu mevzuda bir içtihadla binaen böyle bir hükme vardıkları kanaatindeyim. Yanılıyorsam, Cenab-ı Hakk'ın onları affetmesini dilediğim gibi beni de affetmesini dilerim.

Bir de yığın yığın şerrin, şerîrin, eşedd-i şerîrin ortalığı işgal ve istila ettiği bir dönemde çok küçük, cüzi -ve insafla bakılırsa- görülmeyecek kadar şer sayılan bir kısım meselelerden ötürü Osmanlı'yı sorgulamak doğru değildir. Böyle bir davranış şer güçlere koz vermek olur.

İkinci mesele, hilafet mevzuunda niye Din-i Mübin-i İslam'a uyulmadığıdır. Esasen Osmanlı devrinde dinin ruhuna aykırı ve ters bir hükmün ihzar edildiğini ve dine ters düşen icraatların yapıldığını bilmiyoruz. Gerçi bir iki insan, dinin ruhuna uymayan bir kısım kanunlar çıkarmıştı. Fransızlarla münasebetten, kapitülasyonların kabulü veya dış ticarete ait bir kısım meselelerden ötürü hazırlanan bu kanunlarda keyfilik ve dolayısıyla ladinilik veya en azından bir dalalet fikri iddia edilmekte ve görülmektedir. Bu da bir ihtiyaç yorumu ve çaresi meselesidir. Bu itibarla, Kanuni'yi dahi kimsenin tadlil etmeye, hor ve hakir görmeye hakkı yoktur. Objektif olmamakla beraber bir manevi ehl-i şuhud ve keşif, Kanuni'nin pek çok Osmanlı velilerinden önce geldiğini ifade etmektedir.

Dünyada Osmanlı İmparatorluğu'nun ömrü kadar uzun bir ömrü Cenab-ı Hak hiçbir millete ve devlete vermemiştir. Bu işi altı asır Osmanlı'nın elinde tutan Allah'ın, mülk kendi elinde olduğuna göre büyük bir haksızlık üzerine bunu devam ettireceğini zannediyor musunuz? Malikü'l-mülk O'dur. Burada sözü Mehmet Akif'in Âl-i İmran Sûresi'nin 26. ayetinin münif manasını manzum olarak kaleme aldığı mısralara bırakalım:

İlâhî, 'Mâlikü'l-mülk'üm' diyorsun...

Doğru, âmennâ.

Hakikî bir tasarruf var mıdır insan için? Asla!

Eğer almışsa bir millet, edip bir mülkü istîla;

Eğer vermişse bir millet bütün bir mülkü bî-pervâ;

Alan Sensin, veren Sensin, Senin hükmündedir dünya.

Evet, mülkü Allah alır, Allah verir. Öyle ise müminler de bu mevzuda şöyle düşünmelidirler: Yeryüzünde o gün en aslah cemaat onlar olduğu için Allah bu vazifeyi onlara vermiştir. Daha salihî bulunsaydı onlara verirdi.

Osmanlı Derken

Biz, 'Osmanlı' derken ve Osmanlı'dan bahsederken, kesinlikle bunu bir ırkçılık düşüncesiyle yapmıyoruz. Elbette, böyle şanlı bir ecdadın evladı olmak ve böyle asil bir soy kütüğüne bağlı bulunmak bize onur verir; ancak bunun ırkçılıkla uzaktan yakından alâkası da yoktur. Dense dense buna müsbet milliyetçilik denir ki, bu da Kitap ve Sünnet çerçevesi içindedir.

Evet, soy kütüğümüzle kıvanç duyuyoruz. Çünkü onlar kendilerine düşen vazifeyi hakkıyla eda ederek, İslam'a omuz vermiş ve dinî duygu, dinî düşüncüyü kıtadan kıtaya taşımışlardır.. taşımış ve dokuz asır İslam'ın bayraktarlığını yapmışlardır.

Osmanlı, Selçuklu'nun bir devamıydı. 'Devlet-i Ebed-Müddet' mefkuresi Selçuklu'yla başladı. Bu ideal, Nizamü'l-Mülk'le mektep ve medreselere girdi. Dolayısıyla da, o dönem itibarıyla, mükemmel ve mücehhez bir nesil yetişti. Selçuklu'nun da Osmanlı'nın da mayasında böyle bir gaye-i hayâl vardır ki, onların metafizik gerilimleri bu kadar uzun sürebilmişti.

Hem biz niçin ecdadımızdan bahsetmeyeceğiz ki? Nesebini söylemenin suç olduğunu iddia eden de kim? Hem onlar aleyhine bu kadar kampanya varken ve durmadan ağız dolusu küfürlerle onlara sövülürken, bizim onları müdafaa etmemiz neden suç olsun?

Osmanlı padişahlarını karalamak, bize bugüne kadar ne kazandırdı? Mazimizi inkâr hangi terakkiye vesile oldu? Köksüz bir nesil yetiştirmenin faturası önümüzde değil mi?

İnsafsızlığın da bir sınırı olur. Ancak; ecdadımız için insafsızlıkta sınır tanımak kadar dahi bir insaf gösterilmemiştir. Öyle ki, iftiranın en iğrençleri

kullanılarak dokuz asırlık şanlı tarih karalanmıştır. Bilhassa son altı asırlık bir tarih bütünüyle karalanmaya ve bir günah destanı gibi gösterilmeye çalışılmıştır.

Sorarım size, Osman Gazi vefat ettiğinde geriye ne bıraktı? Evet, o bütün bir hayat boyu çadırda yaşadı ve bir çadırda öldü. Elindeki imkânlarla o da bir sarayda yaşayabilir ve gününü gün edebilirdi. Ama o ve onun nesli böyle yapmadı.. yapmadı ve pek çoğu itibarıyla ömürlerini at sırtında geçirdiler. Savaş meydanlarında can veren Osmanlı padişahlarının sayısı hiç de az değildir. Zaten, bu ideal ve yüksek düşünce bittiğinde, Osmanlı da bitmiştir. Süleyman Şah, Yavuz, Murat Hüdavendigâr, Yıldırım, Fatih, Kanunî hepsi de 'İlâ-yı Kelimetullah' yolunda ölmüştür. Yavuz, hanımlarıyla bir arada olmaya fırsat dahi bulamamış ve hep bir muharebeden diğerine koşup durmuştur. Düşünün ki, Yavuz'un sadece iki çocuğu olmuştur. Allah aşkına bu saltanat sürmek midir?

Tarihimizi bilmek zorundayız. Hususiyle de Osmanlı'yı bilmek, anlamak zorundayız. En azından tarihten ders almak için ecdadımızı öğrenmek zorundayız. Bu gerçekleri dile getirmek bizler için sadece bir vazife ve mükellefiyettir. Bunun ırkçılıkla da hiçbir ilgisi ve alâkası yoktur.

28.05.2004 - Bir Başka Açıdan Edep

İslamiyet'te edebin ehemmiyeti nedir? Ashab-ı Kiram bunu nasıl anlıyordu?

Edep, İslamiyet'te önemli bir esas, tasavvuf mesleğinde de hassasiyetle ele alınan bir husustur. Pratikte, şimdiye kadar onu daha ziyade erbab-ı tasavvuf ele almış ve o sahadaki büyük mürşid, mübelliğ, mürebbi ve muallimler ısrarla üzerinde durmuşlardır. Kur'an ruhunun özü ve esası, Sünnet-i Sahiha'nın da ısrarla üzerinde durduğu edep sayesinde, yüzlerce binlerce Şâh-ı Geylanî, Şazelî, Nakşibendî, İmam Gazali, Ebu Hanife ve İmam Şafii gibi edep abideleri ve üstadları yetişmiştir. Bu yıldızları çoğaltmak mümkündür. Hele Allah Rasulü'nün terbiye atmosferinde, gökteki yıldızlara denk yerde de pek çok edep insanı yetişmiştir.

Edebi, bizde sadece farz ve vacibin dışında teferruata ait oturup kalkmada, âdâb-ı muâşerette, insanlarla muamelelerimizde, çocukların tavır ve davranışlarıyla alakalı dar alanlı ele alanlar olmuştur. Ama, bu, edebi daraltma ve dar bir çerçeve içinde ele alma demektir. Haddizatında edep, Efendimiz'in hayatının gayesi ve bütün hayatıyla bize talim buyurduğu hakikatlerin umumudur. Bir ehl-i tahkikin de dediği gibi: 'Edep, Allah Rasulü'nün vaz'ettiği hudutlara riayet etmek demektir.'

Allah Rasulü'ne uymak edeptir

Evet edep, din sahibinin, Allah'tan aldığı şeyleri bize tebliğde tespit buyurdıkları hudutlardır. Binaenaleyh, Allah Rasulü'nün hayat-ı seniyyesinde gaye edindiği şeylerin hudut ve sınırlarına riayet etmek bütünüyle bir edeptir. Mesela, farzlara dikkat etmek, Allah'a karşı edepli ve saygılı olmanın bir ifadesidir. Yine vaciplere titizlikle riayet etmek, Allah'a ve Rasulullah'a karşı saygının göstergesidir. Efendimiz'in hayat-ı seniyyesiyle bir yol olarak ortaya koyduğu ve 'Sünnet' dediği, -sünnet Arapça'da tutulup gidilen yol anlamına gelmektedir- ve bizim de onu en nurlu bir yol olarak benimsediğimiz o yolun prensip ve âdâbına riayet etmek, edeptir. Bütün bunlara riayet eden edeple serfiraz sayılır. Riayet etmeyen de O'nun nurundan, feyzinden ve bereketinden mahrum kalır; kalır ve karanlıklara sukût eder.

Allah Rasulü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) konuşurken, sözünün

muhtevasının derin ve coşturucu olması, o coşturucu mana ve muhtevaya çok güzel kalıplar bulması, zarfı mazrufa muvafık kullanması, kendisine mahsus ayrı bir beyan edebidir. Arabın en edib ve belîğleri dahi O'nu dinlerken hayranlık duyarlardı. Ebû Süfyan'ın hanımı Hind, Efendimiz'in tebliğ buyurduğu Kur'an ve onun sözlerindeki câzibedarlık ve çarpıcılık karşısında pervaneler gibi herkesin, o söz sultanına koşuşunu hayretle seyretmiş ve şöyle demişti: Hiçbir şey bilmeyen ve öğrenmeyen ümmî bir insan, etrafını sözleri ve hareketleriyle büyülüyor ve insanlar, keleklerin ateşe koştukları gibi O'na koşuyorlar.

Evet, bunu anlayamıyorlardı. Zira Efendimiz'in mübarek beyanına akseden her şey, feyz-i akdesten gelen esintilerdi. Bu esintiler, O'nun ruhuna çarpıyor ve beyanında nurdan kelimeler haline geliyordu. Aynı zamanda O'nda çokengin bir muhteva zenginliği de vardı. Bir gün Allah Rasulü, bu muhteva zenginliğini en tatlı, en çarpıcı ve en ölçülü kelimelerle ifade ederken, sözden çok iyi anlayan Hz. Ebu Bekir, hayran hayran Efendimiz'in yüzüne bakmış ve 'Seni bu seviyede terbiyeye kim ulaştırdı? Seni böylesine kim olgunlaştırdı?' mefhum ve manasına gelen 'Men eddebeke ya Rasûlallah?' demişti. Bu soru karşısında Allah Rasulü fahirlenmemiş, konuyu sağa sola çekmemiş, o sadıklardan sadık sıddık dostu Hz. Ebu Bekir'e şöyle cevap vermişti: 'Eddebenî Rabbî fe ahsene te'dîbî - Beni Rabbim edeplendirdi; hem en güzel şekilde edeplendirdi.' Efendimiz bu sözleriyle, hem kendisine ait güzelliği inkar edip nankörlüğe düşmüyor - nankörlük O'ndan sera-süreyya farkıyla uzaktır- hem de o mazhariyetiyle fahirlenmiyor ve onu Allah'a havale ediyordu. Bu, üzerinde durduğumuz konunun bir yanını teşkil etmektedir.

Diğer yanına gelince; her mümin, Efendimiz'in edebinden, O'nun talim buyurduğu edep anlayışından, tabiri caizse edep felsefesinden istifade etmekle mükelleftir. Burada dikkatlerinizi ayrı bir noktaya istirham edeceğim: O Zât, sadece kulluğu talim etmek için değil, tepeden tırnağa (eskilerin ifadesiyle mine'l-bâb ile'l-mihrâb) bütün bir hayatı talim etmek üzere gelmiştir. İşte Allah Rasulü'nün talim etmiş olduğu bu esasları hayata tatbik etmek de bir manada edeptir. Mesela Efendimiz'in insanlara Allah'ı anlatmasını göz önünde bulunduralım. Bu, çok dakik bir mevzudur ve pek çok düşünür ve filozof, onca kabiliyetlerine rağmen Zât-ı Ulûhiyet, sıfat ve esmâ hakkında tenasübe riayet edememiş, bir taraftan O'nu güçlü gösterirken, diğer taraftan da O'na acz isnat edebilmişlerdir. Kadim Yunan ve Roma filozoflarından çağdaş düşünürlerin Zât-ı Ulûhiyet hakkındaki beyanlarına bakıldığında çok ciddi muvazenesizliklere şahit olunmaktadır. Efendimiz'e gelince O, bir dağın zirvesinde Allah'tan ders

alan bir ümmidir; muallimi, Ezel ve Ebed Sultanı Allah olan bir ümmi. Allah Rasulü, O'nun o mübarek isimlerinden bir tanesini, suyu ağza alıp dudağa götürmek keyfiyetinden alın da, insanın ahsen-i takvime mazhar olmasına bâdi olan mübarek isim ve sıfatlarına kadar her şeyi anlatmasında ve sonra da, 'Seni hakkıyla bilemedik ey her şeyden önce bilinen Zât! Sana hakkıyla kulluk yapamadık ey herkesten kulluğa müstahak olan Zât! Sana hakkıyla şükredemedik ey herkesten daha ziyade şükre layık olan Zât!' derken, esmasından sıfatlarına, sıfatlarından Zât-ı Uluhiyetine kadar öyle bir Zât-ı Ulûhiyet telakkisi ortaya koyar ki, bu telkin ve terbiyenin arkasındaki farkın; Cenab-ı Hak olduğu hemen anlaşılır. Nitekim Allah, O'nu böyle terbiye etmeseydi, O, Zât-ı Uluhiyet hakkında bir tek kelime bile söyleyemezdi.

Efendimiz'in Zât-ı Ulûhiyet anlayışı

Evet, Allah Rasulü, bize sağlam, arızasız ve kusursuz bir Zât-ı Ulûhiyet telakkisi kazandırmıştır. İslam'da pek çok mezhep ortaya çıkmış ve bu mezheplerin arkasında, ne İbn Sina'lar, ne Farabi'ler, ne İbn Miskeveyh'ler, ne İbn Rüşd'ler gibi ilim adamları, düşünürler yetişmiştir ama bu devâsâ insanlardan hiç biri, hatta onların üstadları böylesine arızasız ve kusursuz bir uluhiyet telakkisi ortaya koyamamışlardır. Farabî, ayrı bir noktada kayıp gitmiştir ki, onu İmam Gazali gibi bir Hücetü'l-İslam, en küçük bir mümin mertebesinde dahi görmez. Çünkü o, Allah ve Rasulü hakkında yanlış telakki ve sapık düşüncelerden kurtulamamıştır. O, Medînetü'l-Fâdıla'sında Allah Rasulü'ne gelen vahyi, hayalinde kurduğu ve sonra a'yana aksettirip a'yanda temessül ettirdiği, sonra dinlediği, yani kendi konuştuğu ve kendi dinlediği şeklinde izah etmektedir ki, bir Müslüman olarak bunu kabul etmek mümkün değildir.

Efendimiz'in Zât-ı Ulûhiyet hakkındaki anlayışı, tarz-ı telakkisine gelince o, çok derindir. Zaten O, bize bunu talim etmek için gelmiştir. İnsan, ışık hızıyla trilyon seneler ötelerdeki mekanları, bir insanın kalbinin atışlarıyla beraber idare eden Allah'ı tasavvur edemez. Cenab-ı Hak öyle bir Zâttır ki, Allah Rasulü, O'nun sadece emirlerinin infaz mevkii olan Arş hakkında mübarek düşüncelerini beyan ederken, 'Bütün kevn ü mekanlar O'nun Arşına nisbeten çöle atılmış bir halka gibi kalır.' der. Bu, ulûhiyet hakikati, keyfiyet ve kemmiyet ötesi bir büyüklük ifade eder demektir. Yani meseleyi, bizim keyfî ve kemmî ölçülerimiz içinde ele almamak gerekir. Çünkü mevzu, kemmiyetsiz ve keyfiyetsiz bir büyüklük ifade etmektedir. Allah budur ve biz onu katiyen tasavvur edemeyiz.

O, her konuda rehberdir

Allah Rasulü, muamelatta da biricik rehberdir. O bize alış-verişi de talim etmiştir. Günümüzün insanını ticaret ve iktisatta kısıvrak sıkıştıran, perişan ve derbeder eden problemlere karşı çıkış yollarını gösteren ve ilk talebelerinin şahsında bütün çağlara bir şeyler söyleyen dün kadar bugünün de müşküllerini halleden bir Üstad-ı Kül'dür. Bunların yanında ve belki her şeyin önünde Allah'a karşı nasıl kulluk yapılması gerektiğini de yine O talim etmiştir. Esasen bu da bir edeptir. Her mümin, O'nun talim buyurduğu daire içinde şöyle bir duygu ve düşünce içinde olmalıdır: Ya Rasulallah! Ben, ancak Sen'in talim buyurduğün şekilde Allah'a kulluk yapabilirim. Sen tarif etmeseydin benim ne yapacağım belli değildi. Çünkü Sen'in irşad nurundan istifade edemeyen, Sen'den evvelki pek çok akıllı kimseler geldi-geçti ama hiçbiri sadre şifa verici bir uluhiyyet ve kulluk anlayışı koyamadılar; ne ilim adamları, ne filozoflar, ne saf kalbli büyük hanif Hz. Ömer'in amcası Zeyd gibi kimseler. O, henüz cahiliyenin hükümferma olduğu bir dönemde yeğeni Seyyidina Hz. Ömer dahil kendi evlatlarına ve yakınlarına son sözlerini söylerken şu manaya gelen irşadda bulunuyordu: 'Ufukta bir nur görüyorum. Onun zuhurunun çok yakın olduğunu sanıyorum. Bu nur, bütün kâinatı aydınlatacak ve hepiniz bu aydınlığı göreceksiniz.' Daha sonra Zeyd, derin bir inkisar içinde gözlerini sonsuzluğa çevirir ve şöyle der: Yıldızların seyrinde, zeminin şu tavrında kendisini sezip duyduğum ama adını bilemediğim, her şeyi yarattığına inandığım ama 'Sen şusun' diyemediğim Rabbim! Seni bilseydim ve arzuna muttali olsaydım, Sana o yolda sonuna kadar kullukta bulunacaktım.

Evet, biz kulluğu da Aleyhissalâtü vesselam'dan öğrendik. Namazda metafizik gerilime geçmeyi O'nun arkasında bulunmakla elde ettik. Elde edemeyeceği şeyleri ancak dualarıyla elde eden insan, dua sayesinde öylesine gerilir ve öylesine Allah'tan ister ki, her matlub ona musahhar olur. İşte bütün bunları bize öğreten Hz. Muhammed (aleyhissalâtü vesselam)'dır. Bunun gibi Allah Rasulü'nün, yatariken sağ elini başının altına koyup yatmasına kadar hayatın her ünitesiyle alakalı düsturları bizim için birer örnektir. O, bize bütün bir hayatı soluklamış ve bu soluklar, nefes nefes O'ndan gelip bizim ruhumuzu sarmış ve inananların sinelerinde makes bulmuştur. Rabbim, O'nun hayatı ve soluklarıyla canlanma ve dirilmeye bizleri muvaffak kılsın.

İşte bu geniş dairede, Efendimiz'in talim buyurduğu her şey edeptir. Buna riayet etmemek ise Allah'a, Rasulüllah'a, sonra da Kur'an'a karşı saygısızlık

demektir. Mümin, bütün bunlara riayet etmeli ve edep içinde yaşamalıdır. Yukarıda da ifade edildiği gibi günümüzde edep; farzı, vacibi ve Efendimiz'in umumi talimini bir tarafa bırakarak, daha ziyade küçük şeylerdeki; mesela, bıyık kesmenin, saçları taramanın, urba giymenin ve yürümenin edebi gibi meselelere münhasır görülmüş ve bir manada her şey daraltılarak dinin ruhuna kastedilmiştir.

Son söz olarak, edebin olması gerekli olan tarifini yapıp mevzuu noktalayalım: Edep, O Edep İnsanı'nın temsil buyurduğu Din-i Mübin'in emirleriyle temessül edip karşımıza çıkan şeylerin bütünüdür.

04.06.2004 - Benlik Bir Ölçü Birimidir

Benlik sırlarını kazanma nasıl olur? Tasavvuf erbabı arasında benlik sırlarını kavrama veya kazanma mevzuu meşhurdur.

İnsanın kendi şahsını ve kendi egosunu hissetmesi önemli bir husustur. Önce kendi benliğini duymak, sonra bir vahid-i kıyasi (birim) olarak onunla zâtî şeyinleri, sıfât-ı sübhaniyeyi hudutlarıyla duyup hissetmeye çalışmak; belli ölçüde de olsa bu muhatla O muhiti duyduktan sonra O'nu kıymet-i harbiyesine göre bir yere koyup nâmütenâhiye yönelme, mecazdan hakikate ve hakikatü'l-hakaika ulaşmada bir yoldur. Bazı hakikat ehli bu yolda yürümüş, bazıları da bunu biraz daha farklı olarak ele almışlardır. Şah-ı Nakşibendi Hazretleri'nin bu mevzudaki mülâhazaları şu çerçevede bir farklılık arz eder, O: 'Der tarik-i Nakşibendi lâzım âmed çâr terk: Terk-i dünya, terk-i ukbâ, terk-i hesti, terk-i terk - Nakşibendi anlayışıyla hakikate ulaşmak için her şeyi terk etmek lazımdır: Dünyayı, ahireti, kendini ve hatta bütün bu terk ettiği şeyleri dahi terk etmek icab eder.' der.

İbrahim Ethem Hazretleri'nden, bütün ağyar mülâhazalarından kalbini arındırmış olmasıyla alakalı şöyle bir hadise naklederler: Onun Belh'te hükümdar olduğu söylenir. Hakikat yoluna süluku sırlı; bir üstada hizmeti de sâdikâne ve vefalıdır. Hizmetleri esnasında bir gün üstadı onu imtihan etmek için birisini gönderir. O da gider sakalık yapan İbrahim Ethem'in ayaklarını mahmuz gibi şeylerle hırpalar. Ayaklarından kanlar akarken bize göre tavrı, sözleri kâmilânedir: 'Dostum, biz onları çoktan Belh'te bıraktık, beyhude uğraşıyorsun.' der. İmtihani uygulayan zat üstadına gelir ve ne dediğini ifade eder. Cevabı öğrenen Üstad: 'Biz onları çoktan Belh'te bıraktık' diyorsa demek hâlâ Belh'i unutmamış. Belki bunu söylemekle Belh'i de bıraktığını ifade ediyor ama bu, henüz terkin terk edilmediğini gösteriyor. Evet, insan bu seviyeye ulaşmak için sağını solunu ve her şeyini unutacak ve sonuçta da 'Bu cismim cümle can oldu.' diyecektir.

Hakk'a vuslatta dört ana esas

Hazreti Nakşibendi anlayışındaki terk de işte böyle bir şey. Ancak 'Usulü'd-din' ulemasının 'Hakaiku'l-eşyai sâbitetün - Eşyanın varlığı, hakikatleri sâbittir' düsturları ve günümüzde benliğin çok öne çıkması karşısında: 'Der tarik-i aczmendî lâzım âmed çâr çiz: Fakr-ı mutlak, acz-i mutlak, şükr-ü mutlak, şevk-i

mutlak ey aziz - Ben bîçarenin yolunda dört şeyi esas tutmak lazımdır: Mutlak acz ve mutlak fakr içinde bulunma felsefesi, mutlak şükür yani Allah'a her hal ü kârda hamd ü sena ve hiçbir an hizmet adına fütura maruz kalmadan daima şevk içinde bulunma.' diyen zatın yeğlediği yöntem daha umumi ve herkesin uygulayacağı bir yöntem gibi görünmektedir. Sofilerin, evvela insana seyr ü süluk veya çilelerle bir benlik kazandırma, sonra da sırasıyla önce şeyhte, sonra Allah Rasulü (salallâhu aleyhi vesellem)'de, en sonunda da Allah'ta fani olma dedikleri fani olma çizgisini takip etme ki, 'fena fişseyh', 'fena firrasûl', 'fena fillah' ıstılahları buradan gelmektedir. Ayrıca mebdeden müntehaya bu yoldaki yolculuk da 'seyr ilallah', 'seyr fillah', 'seyr minallah' unvanlarıyla yad edilmektedir ki, bu da, Allah'a doğru gitme, sonra tamamen maiyet ufkunda seyrine devam etme ve sonra da halkın içine dönüp halk içinde Hak'la beraber olma gibi vetire takip eder. Bu makam bazılarına göre, 'sâfiye' makamını temsil edenlerin makamıdır. Böyle bir insanda oturma, kalkma, düşünme, konuşma.. yani onun her şeyi tamamen Allah adına olur.

Biz O'nunla güçlüyüz

Günümüzün insanının realite anlayışına daha uygun olan husus, insanın kendini bütün bütün nefy ve inkar etmeyip, onun yerine şu mülahazalar içinde olmasıdır: Benim hiçbir servetim yok, fakirin tekiyim; ama büyük işlere muvaffak oluyorum. Bu benden olmadığına göre Rabbimin servetiyledir. Öyle ise ben bu güçle dünyayı peyleyebilirim. Aynı zamanda ben çok acizim; iktidar dairem elimin ulaştığı yere kadar ya uzanabiliyor ya da uzanamıyor. Bununla beraber yıldızlarla, göklerle uğraşıyorum.. insanlığı içine düştüğü çukurdan çıkarmak istiyorum. Böyle geniş ve çaplı bir gayretim, bir azmim var. Hiç denecek kadar bir kudretle bu işler yapılamaz. Ama ben sonsuz bir kudrete dayanmışım, o öyle sonsuz bir kudret ki, ona dayanan karınca Firavun'un sarayını yerle bir eder; o kudrete dayanan bir sinek Nemrud'u yere seriverir. Nihayet o kudrete dayanarak mikroplar nice cebbarları yerle bir edebilirler...

Binaenaleyh bir insan 'O'nun sonsuz kudretine dayandıktan sonra dağları yerinden sökebilirim.' dese mübalağa yapmış olmaz. Bugün, bütün acziyetimize rağmen Rabbimin bizi muvaffak kıldığı hususlara bakınca bunu çok daha iyi anlıyoruz; hatta her gün kim bilir kaç hadise ile O'nu açık ve net görebiliyoruz; evet, Rabbim bizleri güzel işlerde istihdam ediyor, sevk edip yürütüyor ve geçtiğimiz yerlerde bir kısım filizler beliriyor. Şimdi böyle bir noktada insan yanılıp da bunlar bizim sa'yimize terettüp etti derse bir manada aldanmış olur. İmanda ileriye gidip hakiki tevhide ulaşanlar ise, bizi buraya getirip burada bir

şeyler yaptıran, -eğer ediyorsa- sa'yimize terettüp eden bu semereleri de yaratan Allah'tır, der ve tevhid soluklar. Biz bu kadar fakirken çok büyük şeylere sahip gibi görünüyoruz.. öyleyse bütün bunlar O'ndandır. Binaenaleyh, her zaman 'Lehü'l-hamd velehü'l-mülk' demeliyiz ki, bu da bir şükür ifadesidir. 'Bizi böyle kendi iktidar ve kudretiyle coşturup şaha kaldıran Rabbim, bu kadar nimetleri başımızdan yağdırıp bizi şükürlerle kanatlandırdıktan sonra niçin şevk ile hizmet etmeyeceğiz ki!' diye heyecana gelip hizmete koşmak lazımdır. Evet, niçin artık bununla bütün küfür dünyasına meydan okumayalım ki.. çünkü biz bu meydan okumayı kendi kuvvetimizle yapmıyoruz. Bu meydan okuma, kendimiz olma, kendimiz gibi yaşama demektir. Böyle küfre karşı sapasağlam durma Rabbimizin sonsuz gınâsıyladır. Elimizdeki silah ise 'Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh'tır. 'Kâinattaki bütün tahavvülâtı yapan, enerjiye muhtaç her şeyi var edip hareket ettiren, evirip çeviren, Allah'ın sonsuz kudret ve kuvvetidir' diyen biri, 'Benim ümitsizliğe düşmeme gerek yok; zira yaptıklarımı kendi iktidarım ile yapmıyorum. O'nun kudretiyle yapıyorum.' diye düşünür. Kendi iktidarıyla yaptıklarını zannedenler, her şeyi kendi güçlerine bağlayanlar, kendilerinden güçlü biri karşısına çıktığında ümitsizliğe düşüp şevkleri sönebilir. Ne var ki, bu yolun âdâb ve erkanını öğrenmişlerin ümitsizliğe düşmesi bahis mevzuu değildir. Buradaki incelik işte budur ve 'acz-i mutlak, fakr-ı mutlak, şükr-ü mutlak, şevk-i mutlak'ı da böyle anlamak icap etmektedir.

Benlik anlayışımız

Evet, bizim benlik sırlarını kazanma anlayışımız, eskilerin anlayışından farklı olduğu gibi, o benlikten vazgeçmenin sırları da daha farklı bir yolla gerçekleşmektedir. Bunu ifade ederken anlayışımız, benim elimin yetiştiği kadar bir iktidar dairem var, şeklindedir. Sonra bunu da nefy ediyoruz. Çünkü biliyoruz ki, bize o şuuru, o eli veren ve şu anda da elimizi idare eden yine O'dur. Ama oraya gitmeden diyoruz ki, elimizin yetiştiği daire kadar bir iktidarımız görünüyor. Bu dairenin dışında kalan da belli ki Rabbimizin kudret ve kuvvetiyle oluyor. Rabbimiz vermese hiçbir iş yapamayacağımız gibi, gönülleri temayül ettirmese temayüllerimizden de söz edilemez. Öyle ise bu mevzuda ben küçük bir şey yapıyor, önemsiz bir teşebbüste bulunuyorum. Sonra Rabbim bütün gönüllerde birer meşale yakıyor, tutuşturuyor bizi de coşturuyor, diyoruz. Mebdede kendime bir irade sınırı çiziyorum ki, işte bu, benliğimizi kabulün ifadesidir. Fakat ben bütün bunları kudretim ve irademle yapıyorum ve biliyorum ki, ben bütün bunları ancak Rabbimin sonsuz kudret ve kuvvetiyle yapıyorum. Bunun farkındayım ve benliğimi Cenab-ı Hakk'ın varlığına bir

vahid-i kıyasi (ölçü birimi) olarak görüyorum.

Binaenaleyh, evvela kendimize bir daire çiziyoruz ve kendimize ait kabul ettiğimiz şeylerin bile mebde ve menşe olarak O'na bağlı olduğunu görüyoruz. Bizde bize ait hiçbir şey yoktur; şayet var görünüyorsa bunlar da yine O'nun eliyle bize verilen güzelliklerdir, diyoruz. Bunu biliyoruz ve önce muvakkaten bir 'ben'den söz ettikten sonra dönüp onu da hakiki sahibine iade ediyoruz.

11.06.2004 - Mecazi Aşkın Hakiki Aşka Dönüşmesi

Aşk-ı mecazi, aşk-ı hakikiye nasıl inkılab eder? Bunun sırrı nedir?

Aşk, fart-ı muhabbet demektir. Muhabbet, bilmenin ve tanımanın veyahut mutlak kemale muttali olmanın; karşı tarafta da kemal, cemel -mecazi aşk açısından- melahet, müşakele gibi hususların bulunmasıyla bazen meydana gelen insandaki fitrî bir haldir. İnsan, tanımadığını ve bilmediğini sevmez; sevebileceğini tanıyıp bilirse sever. Kafirlerin Allah'ı sevmemesi ve Rasulü Ekrem'e karşı saygısız olmaları tanımama ve bilmemeden kaynaklanmaktadır.

Muhabbetin ifrat derecesine aşk denir. Normal muhabbette olmasa da aşkta bazen muvazenesizce tavırlar görülebilir. Bir diğer manada aşk, mahbubundaki kusurları görmemezlik, gözüne ondan başka hayalin girmemesi ve onu her şeyin ve herkesin üstünde kabul etme halidir. Mesela kişinin, güneşin güzelliğini mahbubunun güzelliği yanında sönük görmesi, 'Mahbubum benim yanımda olursa cennetin hurilerini istemem' demesi veya 'Cennet başkalarının olsun. Bana mahbubum yeter..' gibi iddialar, aşık mırıltıları ve mecazi aşk açısından da akıl ve mantıkla telif edilemeyecek pervâsızca iddialardır. İşte bu aşktır ki, Mecnun'u sahraya salmış ve Ferhat'ı da koca dağı delme macerasına itmiştir.

Allah'tan başkasına -ne olursa olsun- gönül vermek, onu sevmek, aşık ve müptela olmak mecazi aşktır. Mesela Mecnun'un, Ferhat'ın ve Zeliha'nın muhabbeti, birer mecazi muhabbettir. Bir de fart-ı muhabbetin fitri garazsız, ivazsız olanı vardır ki, buna da anne ve babada bulunan şefkati misal verebiliriz. Esasen şefkat, Allah'ın Rahman ve Rahim isimlerinden gelmektedir. Allah'ın insanlara ve mahlukata karşı olan mukaddes ve münezzeh sevgisinin, değişik malûl yanlarıyla insanlarda olanına şefkat denir.

Evet, Mabud-u Mutlak'tan gayrıya gönlün kaptırılması, sevilip aşk u alaka gösterilmesi mecazi aşktır. Hakiki aşk ise gönlün Allah'a verilmesi ve Allah'ın deli gibi sevilmesidir. Burada hemen şunu da ifade etmeliyim ki, Allah'ı sevmek, bir pâyeye meselesidir. Müminler, Rasulü Ekrem'i severlerse, müminlik mertebesinde, daha doğrusu müminlikteki muhabbet mertebesinde önemli bir noktaya ulaşmışlar demektir. Fakat bu, en kamil mertebe değildir. Mesela Rasulü Ekrem'i andığınız zaman kararınız kalmayabilir; ama bu zirvenin ötesinde bir de şâhika vardır. Rasulü Ekrem'i, O'na ait hatıraları ve Ashab-ı Kiram'ı sevme mertebesi, muhabbetin ilk mertebelerindendir. Çünkü bunlar

beşerî kıstaslarla anlaşılan, duyulan, takdir edilen ve ölçülen şeylerdendir. Demek ki, sizin kabınız hissedilen şeyleri ölçüp değerlendirerek size bir fikir verebiliyor. Siz bu fikirle o mahbubu gönülden seviyorsunuz. Onun halkasına tam girip ve onun gözüyle ötelere, ötelerin de ötesine bakınca, aşk u muhabbetinizde daha derin lâhûti bir buuda ulaşıyorsunuz.

Allah'ı sevmek, her türlü alakanın ötesindedir. Bu sevgiyi vicdanında biraz olsun hisseden neler neler duyar. Cenab-ı Hakk'ı sevmenin başladığı andan itibaren her sevgi dolaylılık rengine bürünür. Ayrıca Allah'ı sevdiğiniz nispette mâsivâyâ karşı aşk u alakanız yavaş yavaş küsuf tutmaya yönelir. Siz artık her şeyi O'ndan dolayı sevmeye başlarsınız. Mesela Hz. Ali'yi, damad-ı Rasulullah, O'nun Haydar-ı Kerrarı, Şah-ı Merdanı, muharebe meydanlarının kükreyen aslanı olduğu için seversiniz. Allah'ı sevme zirvesine ve şâhikasına yükseldiğiniz zaman Rasulü Ekrem'i Allah'ın elçisi olduğu için seversiniz. O'nun karşısında yeri, konumu ve risaletini daha iyi görüp okudukça bu derinlikten ötürü sevgi bir hayranlığa dönüşür. Bu bir zevk ve hal meselesidir. Bunu tadan bilir; tatmayan bilmez. (Eski Erzurum müftüsünün ifadesiyle 'men lem tadmaz lem bilmez.' O, 'Men lem yezuk lem ya'rif - Tatmayan bilmez' sözünü yarı Arapça yarı Türkçe bu şekilde ifade ederdi.)

İnsanın Allah'ı sevmesi iyi bir şeydir. Hususiyle insan, vicdan sistemiyle Allah'ı tam bilebiliyorsa O'nu delice sever. Çünkü sevginin biricik mahalli vicdandır. Vicdanın rükünlerinden biri olan zihin bildirir, latife-i Rabbaniye gösterir, irade O'nun muradına yönlendirir, akıl, sevgi esbabı üzerinde muhakeme eder, yürek ona önemli derinlikler kazandırır.

Bir insan, bütün bütün mecazi aşkla meşbu ve aşk-ı hakikiden mahrumsa mutlak bir şeyler yapılarak onun yüzü hakiki aşka döndürülmelidir. Bu, fani mahbubların fena ve zevalini göstermek suretiyle, onların içlerinde Baki-i Hakiki ve beka arzusu uyatarak.. iman ve marifet hususunda derinleştirerek.. sözü-sohbeti hep evirip çevirip O'nunla irtibatlandırarak.. kalbin kiri-pası sayılan günahlardan, hatalardan uzak durarak Hak'la alaka kurabilir; alakasını güçlendirerek her şeyden elini eteğini çekip 'Lâ uhibbu'l-âfilin - Ben, batıp gidenleri sevmem.' (En'am, 6/76) 'Baki bir yâr isterim' deyip O'na yönelebilir. Hz. İbrahim (aleyhissalatu vesselam) gibi yıldız, ay, güneş hepsini tulû', gurub ve mahiyetleriyle okur, bunların zeval bulup gitmelerini, bir doğup bir batmalarını ve batıp giden bu şeylerin kalbin alakasına değmediğini haykırır, herkese duyurur. Zaten bunlar, câmid ve cansız nesnelerdir; ne insanı duyar ne dinler ne de ihtiyaçlarına cevap verebilirler. Oysaki insan, öyle birine yönelmeli ki, her

zaman O'nu görsün, duysun, dinlesin ve isteklerine cevap versin. Hatırat-ı kalbimi bilsin, dualarıma icabet etsin.. dünyevi-uhrevi taleplerimi yerine getirsin.. yalnızlığımı giderip bana enis olsun.. ebed arzularıma cevap-ı savap verip gönlümü şad etsin.. benim gibi bütün dost, ahbab, yârân ve yakınlarımı da âbâd etsin.. Evet, bana işte böyle bir Mabud, Sevgili, Yâr-ı vefâdâr ve her halime nighban bir Dost lazım. Öyleyse bana aşk u alaka kurmak gerekir.

Molla Cami, bu hususu anlatırken, 'Sadece biri sev, başkaları sevmeye değmez. Çünkü görünmüyorlar. Biri iste, başkaları istemeye değmez. Çünkü derde derman olamıyorlar. Biri söyle, başkalarını söylemek fuzulidir. Çünkü senin işine yaramaz.' demek suretiyle hakiki aşkın Allah'a karşı olan aşk olduğunu, insan Allah'tan gayri neye gönlünü verirse versin, bunların içinde bir burkuntu ve üzüntü bırakıp gideceğini vurgular ki, bu, herkesin meşk edip tekrarlaması icap eden bir husustur.

Hülâsa-i kalam, fâni ve zâil şeyler, gelip gidişi ile kalbin alakasına değmediğini göstermekte ve hakiki mahbub arıyan gönle 'Allah sevilmelidir' ihtarını yapmaktadır.

18.06.2004 - En İsaletli Hizmet Yolu Hangisidir?

En isabetli hizmet, Ehl-i sünnet ve'l-cemaat çizgisinde verilen hizmettir ve bu çerçevede gerçekleştirilen bütün grupların hizmeti alkışlanmalıdır.

Bana göre, hizmet eden kim olursa olsun, mutlaka ona muzahir (destek) olmak gerekir. Zira böyle bir düşünce ve anlayış, hakka hürmetin ifadesidir. 'Hakkı sadece ben temsil edebilirim. Hak sadece benim çizgimdedir.' düşüncesi, samimiyetle söylense ve hüsn-ü niyete makrun olsa da, nefisperestlik ifade ettiğinden/edeceğinden dolayı Allah indinde makbul değildir. Zira Allah'a giden yollar, mahlukatın solukları sayısındadır. Bu mevzuda araştırılacak tek husus, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in kendisine, 'Ehl-i necat kimdir?' sorusuna karşı verdiği cevap çerçevesi içinde Ehl-i sünnet ve'l-cemaat çizgisi olmalıdır. Allah Rasulü ümmetinin yetmiş üç fırkaya bölüneceğini ve bu fırkalardan sadece birinin ehl-i necat olduğunu/olacağını haber vermiştir. Bu fırkaların hepsi de görüşlerini Kur'an ve Sünnet'e dayandıracaklardır. Ne var ki, Allah Rasulü, ehl-i necat olan o tek fırkanın, falan millet veya filan oymaktan olan insanlar değil, Kendisinin ve Ashabının üzerinde yürüdüğü yolda, yani sırat-ı müstakimde ve Kur'an'ın şehrah dediği yolda yürüyenler olduğunu ifade buyurmaktadır. Aslında, objektif olan da işte budur; evet kurtuluşa erecekler Ehl-i sünnet ve'l-cemaat yolundan gidenlerdir. Tekrar edecek olursak, bu çizgide hizmet eden herkesi alkışlamak, hizmetin en isabetlisi, yolların en doğrusu ve Peygamber Aleyhissalâtü vesselam'ın da çizgisidir.

Örnek, Allah Rasulü'dür

Sâniyen, şahıslar önemli değildir. Önemli olan şahısların tavır ve davranışlarının, Allah Rasulü'nün tavırlarına uzaklık ve yakınlığıdır. Efendimiz'in Ashabıyla beraber bir hayat-ı seniyyesi vardı ki, melekleri de ruhanileri de imrendiriyordu. Aynı zamanda, onlarca dinî hayat bütünüyle yaşıyor, mevcut problemler çözüme kavuşturuluyor, ilerideki benzerlerine de alternatif çözüm yolları gösteriliyordu. Nerede ve ne zaman hangi hadise zuhur edecekse, o hadise, devr-i Risaletpenahî'de çok küçük planda da olsa mutlaka bir benzeri bulunuyordu. O devirde teker teker gönüllere Müslümanlığı duyurma vardı; bu, kıyamete kadar hızı değişse de devam edecektir. O devirde gizli gizli de olsa hak ve hakikat neşrediliyordu. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) döneminde hızlı, daha sonraları biraz yavaşça ama devam ediyordu. O devirde

yurdunu yuvasını terk edenler olmuştu, kıyamete kadar da olacaktır... Kaba çizgilerle, Allah Rasulü ve Ashabının İslam'la alakalı yaptıkları bunlardı. Bir değişik zaviyeden şöyle de değerlendirilebilir: Ehl-i iman ile ehl-i küfür arasında, hususiyle haklarını müdafaa edemedikleri durumlarda, Allah Rasulü daha ziyade, gönüllerde imanı pekiştirme yolunu seçmiştir. Bu, büyük mücadele ve dayanmayı devam ettirecek o kimselerde sebat, kararlılık ve azim ruhunu geliştirmiştir. Bu şekilde, daha baştan dönecek kimseler dönecek, ileride yol sarpa sarıp çetinleştiği zaman kararlı ruhlar oldukları gibi dimdik duracaklardı. Dimdik duracaklardı başlarında değirmen taşları döndürülse de. Evet, Kur'an-ı Kerim'in yer yer âyât u beyyinatıyla ifade buyurduğu gibi, inanmış kimseler yer yer imtihana tabi tutulacak, emniyet, huzur, yurt ve yuvalarına dokunulacak, tekrar ber tekrar imtihana maruz kalacaklar; böylece Allah, sadık olanları olmayanlardan ayırmış olacak. Aslında Allah Rasulü'nün hayat-ı seniyyelerinde böyle şeyler hep yaşanmıştı. Binaenaleyh bu devreyi de çok iyi tespit etmeli, eğer böyle bir zaman dilimi yaşanıyorsa, her şey ona göre değerlendirilmeli ve üzerinde durulması gerekli olan hassas konulara önem verilmelidir.

En makul hizmet yolu

Bir nokta daha vardır ki o da şudur: Mümin, davranışlarının ehl-i iman adına fiyasko ile neticelenmesine sebebiyet verecek şeylerden katiyyen sakınmalıdır. Müminin tek başına bir hayatı yoktur. O, kendi hususî hayatını, içinde yaşadığı, kederde-tasada beraber olduğu kimselerle paylaşmaktadır. Bu sebeple müminin hayatındaki bir fiyasko veya bir falso, arkadaki bütün saflara sirayet eder. Bu onların kimisinde inkisar, kimisinde de ümitsizlik meydana getirir. Bir mümin başkalarının başını ağrıtabilecek şekilde 'ben' deyip kahramanlık yapamaz. Çünkü verilecek ceza, sadece ona verilmez. Diğer müminler için de şartlar ağırlaştırılır ve Müslümanlık o coğrafyada yaşanmaz hale getirilir. Evet, bir hizmet düşünüldüğünde, her şeyden evvel, tenasüb-ü illiyet prensibine göre sebepler ve neticeler ele alınmalı, adeta bir teşrihçi usulüyle masaya yatırılmalı ve çok iyi gözden geçirilmelidir. Bu kol, şu kadar gücü kaldırabilir mi? Kaldırabilirse o kola, o ağırlık yüklenmelidir. Kaldıramıyorsa -tenasüb-ü illiyet fizikte önemli bir kanundur- o kol, o yükün altına sokulmamalıdır. Biz, hüsn-ü niyet sahibiyiz. Bizden bu memlekete hiç zarar gelmemiştir ve gelmez de. Bütün cihan bizi bilir. Biz, samimiyetle coşar, ihlasla gerilime geçer ve Allah rızası için heyecanlanırız. Başkaları kelepere koştığı zaman da, -Allah'ın lütuf ve keremiyle- ellerimizi kaldırıp içten gele gele şöyle deriz: 'Ya Rabbi! Bir hizmet mevsimiydi, bitti. Artık emanetini alma zamanı gelmiştir. Al ve bizi kurtar.'

Bununla beraber bizim, kendimizi içte ve dışta, dine karşı düşmanlığı cibillî olarak benimsemiş ve din düşmanlığı kendilerinde cibillî bir hal almış kimselere kendimizi anlatacağımız zamana kadar, -açık ve samimi olma zaten genel tavrımızdır- yanlış anlaşılmaya da sebebiyet vermemeliyiz. Zira netice itibariyle bu mevzudaki falso ve fiyasko, şu ana kadar belli bir tekevvün kazanmış, dirilişte belli bir merhaleye ulaşmış hizmet insanları ve onların sağında ve solunda bu işe gönül vermiş hasbîlerin şimdiye kadar ortaya koydukları sa'ylerinin semeresine dokunur, onların ümitlerini kırar ve onları inkisara uğratar.

Mevzuu hülâsa edecek olursak; en makul hizmet, Allah Rasulü'nün hareket tarzı içindeki hizmettir. Çünkü Kur'an, Allah Rasulü'nün bizler için bir misal ve numune-i imtisal olduğunu ifade buyurmaktadır. Rabbim bizi hep bu istikamette hizmete muvaffak kılsın. Bu hizmet en makul hizmettir. Bu ölçüyle bakınca 'falanınki yanlış, filanınki de doğrudur' dememek gerekir. Mühim olan kıstastır. Kur'an bir zümre müstesna -o zümre ki daima insanlığın başının belası olmuş, küfre kilitlenmiş, imana ve ehl-i imana cibilli düşmanlık besleyenlerdir- hak ve hakikati duyurma adına herkese açık durmayı emreder. Herkesle belli ölçüde münasebeti yeğler ve bizi hakkın tercümanı olmaya çağırır.